

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**EVLİLİĞİN İLK ON YILINDA AİLE İÇİ İLETİŞİM
BOZUKLUKLARININ AİLE ÜZERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seda VELİ BAKİ

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yusuf GENÇ

EKİM – 2017

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

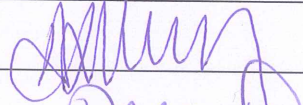
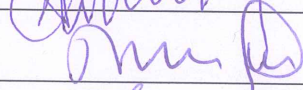

EVLİLİĞİN İLK ON YILINDA AİLE İÇİ İLETİŞİM
BOZUKLUKLARININ AİLE ÜZERİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seda VELİ BAKI

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet

“Bu tez 13/10/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç. Dr. Abdullah ISIKLAR	Basarılı	
Doç. Dr. Yusuf GENÇ	BASARILI	
Y. Doç. Dr. Hasan H. Taylan	Basarılı	

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORUBEYAN BELGESİ

**Tez Başlığı: Evliliğin İlk On Yılında Aile İçi İletişim Bozukluklarının Aile Üzerine Etkisi
(Zonguldak Örneği)**

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 126 sayfalık kısmına ilişkin *Sakarya Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliği Madde 28* uyarınca aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 22/09/2017 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından şahsıma iletilen *Turnitin* intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 18'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1) Kaynakça hariç
- 2) Alıntılar dahil
- 3) 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Öğrenci

Seda VELİ BAKI

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı – Soyadı : Seda VELİ BAKI
Öğrenci Numarası : 1460Y59004
Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Sosyal Hizmet
Statüsü : Y. Lisans ktora Bütünleşik
Doktora

Danışman
Doç. Dr. Yusuf GENÇ

ÖNSÖZ

Aile toplumumuzun temel taşı olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Günümüzde iletişim teknolojilerinin gelişmesi, aile değerleri ve yapısındaki değişimler, kültür ve eğitim seviyesindeki farklılaşma sebepleriyle aile bireyleri arasında uzaklaşmalar meydana gelmektedir. Ancak bir aile toplumun temeliyse iletişimde ailenin temelini oluşturmaktadır. Bu sebeple toplumumuzda aile olgusu değerini kaybetmekte boşanmalar gün geçtikçe artış göstermektedir. Bu durumun başlıca sebebi ise aile içindeki yanlış iletişim veya iletişimsizlikten kaynaklanmaktadır. Özellikle evliliğin ilk yıllarında birbirini tanımayan iki insanın iletişim bozukluğuyla veya iletişimsizlikle karşı karşıya kalması sorunların kısa vadede daha çok büyümesine yol açmakta uzun vadede ise boşanma sonucunu dahi verebilmektedir. Bu nedenle iletişim hem ailenin hem toplumun vazgeçilmez bir unsurudur.

Araştırmada evliliğin ilk on yılında yaşanan aile içi iletişim bozuklukları ve aile üzerine etkileri ele alınmıştır. Bu araştırma kıymetli birçok kişinin desteği ve katkısı ile gerçekleşmiştir. Öncelikle araştırmanın her aşamasında değerli geribildirimleriyle beni yönlendiren, araştırmamın hazırlanmasında bilgi birikimi ve deneyimiyle hiçbir zaman eksik etmeyen, olumlu yaklaşımıyla beni destekleyen tez danışmanım Doç. Dr. Yusuf GENÇ'e, lisans ve yüksek lisans eğitimim sırasındaki emekleri için Sakarya Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünde görevli hocalarıma, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca her daim desteğini hissettiğim aileme, tez yazım aşamasında öğrendiğimiz bebeğimize,

Son olarak, hayatımın her döneminde olduğu gibi yüksek lisans eğitimi döneminde de benden sonsuz sabır, destek ve sevgisini esirgemeyen, hayat arkadaşım Ömer Faruk BAKİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Seda VELİ BAKİ

13.10.2017

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: METODOLOJİ	6
1.1. Yöntem.....	6
1.2. Hipotezler.....	7
1.3. Evren ve Örneklem	8
1.4. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları	9
1.4.1. Ölçme Araçları.....	9
1.5. Sınırlılıklar	9
1.7. Sayıtlar	10
1.8. Tanımlar	10
BÖLÜM 2: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. Bir Toplumsal Kurum Olarak Aile	12
2.1.1. Aile ve Evlilik Olgusu	13
2.1.2. Evlilik Biçimleri ve Aile Türleri.....	15
2.1.3. Ailenin Temel İşlevleri	19
2.1.3.1. Biyolojik İşlevi	19
2.1.3.2. Ekonomik İşlevi.....	20
2.1.3.3. Koruyuculuk İşlevi	20
2.1.3.4. Psikolojik İşlevi	20
2.1.3.5. Toplumsallaşma İşlevi.....	21
2.1.4. Ailenin Dönüşümü	21
2.2. Aile İçi Sorunlar	23
2.2.1. Şiddet	25
2.2.2. Ekonomik Sorunlar	27
2.2.3. Cinsel Sorunlar	29
2.2.4. Aldatma ve Sadakatsizlik.....	31

2.2.5. Kıskançlık	33
2.2.6. İletişim Sorunları	35
2.3. İletişim Kavramı.....	36
2.3.1. İletişimin Öğeleri	39
2.3.2. İletişimin Türleri	40
2.3.3. İletişimi Engelleyen Faktörler	42
2.3.3.1. Önyargı	42
2.3.3.2. Zihin Okuma.....	43
2.3.3.3. Aşırı Eleştiri ve Savunucu İletişim.....	44
2.3.3.4. Yargılama, Emir verme	44
2.3.3.5. Denetleme, Suçlama	45
2.3.3.6. Algıda seçicilik, Mantığa bürünme	46
2.3.4. Sağlıklı İletişimin Koşulları.....	47
2.4. Aile İçi İletişim	51
2.4.1. Ailede Sağlıklı İletişim Ortamı.....	53
2.4.2. Aile içi İletişim Bozuklukları	55
2.4.3. Eşler Arası İletişim	57
2.4.4. Eşler Arası İletişimi Engelleri.....	59
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	61
3.1. Demografik Özellikler	61
3.1.1. Cinsiyet Durumu.....	61
3.1.2. Yaş Durumu.....	62
3.1.3. Katılımcıların Eğitim Durumu.....	63
3.1.4. Evlenme Biçimi ve Evlilik Süreleri	64
3.2. Evlilik Yılı ve Eşler Arası Anlayış Gelişimi.....	66
3.3. Eğitim ve Aile içi İletişim Bozukluğu	72
3.4. Evlenme Biçimleri ve Aile İçi İletişim Bozukluğu.....	76
3.5. İletişim Bozukluğu ve Sorunların Çözümü.....	80
3.6. İletişim Bozukluğu ve Tartışma Nedenleri	84
3.7. İletişim Bozukluğu ve Aile Mutluluğu	86
3.8. Cinsiyet ve Sorun Çözme Şekilleri	90

3.9. Aile içi İletişim Bozukluğu ve Şiddet	92
3.10. Evlilik Yılı ve Aile İçi İletişim.....	95
3.11. Aile Danışmanlığı ve Aile içi İletişim Bozukluğu	100
TARTIŞMA	105
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	111
KAYNAKÇA	116
EKLER.....	121
ÖZGEÇMİŞ.....	124

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Katılımcıların Cinsiyet Durumu.....	62
Tablo 2 : Katılımcıların Yaş Durumu.....	62
Tablo 3 : Katılımcıların Eğitim Durumu	63
Tablo 4 : Katılımcıların Evlilik Yılı Durumları.....	64
Tablo 5 : Katılımcıların Evlenme Biçimi	65
Tablo 6 : Evlilik Yılı ile Eşlerin Düşünceleri Arasındaki İlişki	67
Tablo 7 : Evlilik Yılı'nın Birbirine Zaman Ayırma Üzerine Etkisi.....	68
Tablo 8 : Evlilik Yılı'nın Eşlerin Olumlu Duygularını Belli Etme Üzerine Etkisi	70
Tablo 9 : Eğitim Düzeyinin Ailedeki Yersiz Şüphe ve Tereddütler Üzerine Etkisi.....	72
Tablo 10 : Eğitim Düzeyinin Eşine Karşı Suçlama, Eleştirme, Olumsuz Davranma Üzerine Etkisi.....	73
Tablo 11 : Eğitim Düzeyinin Eşine Karşı Baskı Kurma Üzerine Etkisi.....	75
Tablo 12 : Evlenme Biçiminin Eşler Üzerinde Baskı Kurmaya Etkisi	77
Tablo 13 : Evlenme Biçimi ve Eşlerin Düşüncelerini Kabul Ettirme Üzerine Etkisi ...	78
Tablo 14 : Tartışma Yaratan Nedenlerin Ayrı Geçen Zamana Etkisi	80
Tablo 15 : Tartışma Yaratan Nedenlerin Tartışmanın Çözümüne Etkisi	82
Tablo 16 : Tartışma Yaratan Nedenlerin Tartışma Sıklığına Etki.....	84
Tablo 17 : Ailede Aşırı Soru Sorma, Yersiz Şüphe ve Tereddütlerin Aile mutluluğu Üzerine Etkisi.....	86
Tablo 18 : Aile İçerisindeki Tek başına Karar vermenin Aile Üzerine Etkisi.....	87
Tablo 19 : Aile İçerisindeki Yapay İlginin Aile Üzerine Etkisi	89
Tablo 20 : Cinsiyet'in Sorun Çözme Şekilleri Üzerine Etkisi.....	91
Tablo 21 : Aile içerisinde Kendi Düşüncelerini Kabul Ettirmenin Şiddet Üzerine Etkisi.....	92
Tablo 22 : Aile İçerisindeki Baskının Şiddet Üzerine Etkisi.....	94
Tablo 23 : Evlilik Yılı'nın Sıkıntıyı ve Üzüntüyü Eşle Paylaşma Üzerine Etkisi	95
Tablo 24 : Evlilik Yılı'nın Eşine Zaman Ayırma Üzerine Etkisi	97
Tablo 25 : Evlilik Yılı'nın Eşler Arası Problem Paylaşımına Etkisi	98
Tablo 26 : Aile Danışmanlığının Eşler Arası Yüzeysel Konuşmaya Etkisi	100
Tablo 27 : Aile Danışmanlığının Aşırı Soru Sorma, Yersiz Şüphe ve Tereddüde Etkisi.....	101
Tablo 28 : Aile Danışmanlığının Eşler Arası Baskı Kurmaya Etkisi.....	103

Tezin Başlığı: Evliliğin İlk On Yılında Aile İçi İletişim Bozukluklarının Aile Üzerine Etkisi (Zonguldak Örnekleme)

Tezin Yazarı: Seda VELİ BAKİ **Danışman:** Doç. Dr. Yusuf GENÇ

Kabul Tarihi: 13.10.2017 **Sayfa Sayısı:** vi(ön kısım)+120(metin)+3(ekler)

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet **Bilim Dalı:** Sosyal Hizmet

Toplumumuzun temeli olan aile kurumu son yıllarda toplumsallaşma, sanayileşme ve modernleşmeyle beraber değişim sürecine girmiştir. Bu süreç içerisinde aile içinde birçok unsur kaybolmuş, birçok unsura da yenileri eklenmiştir. Bu değişim ve dönüşüm süreci içerisinde değişen toplumsal kurallar ve normlar, aile birliğini değişime sürüklemiştir. Değişen türleriyle beraber aile yapıları ve aile sorunları da değişime adapte olmuştur.

Aile kurumunda yaşanan tüm bu değişimlerle beraber aile içerisinde yaşanan sorunlar değişmiş olsa da çözüm yolu hep aynı kalmaktadır. Bu sorunların temelini iletişim yetersizliği oluşturmaktadır. Ailede anahtar kelime olarak ‘‘İletişim’’ oldukça önemli olmakla birlikte aile bireylerinin bu konudaki bilgi düzeylerinin artırılmaları mutlu aile kurgusu için gerekli görülmektedir. Aile içindeki diğer sorunları iletişim engelleri ve çatışmaları tetiklemektedir. Çünkü iletişim hem etki hem tepki şeklinde ortaya çıkmaktadır. Sorunların temelinde iletişim olduğu gibi çözümünde de iletişim vardır. Ana sorun eşlerin birbirleri ile açık konuşma cesareti bulamamasıdır. Eşler bu konuda kendilerini yetersiz bulduklarında destek alma ihtiyacı duymaları ve bunu gurur meselesi yapmamaları gerekmektedir.

Bu nedenlerden hareketle iletişimin sağlıklı aile yapısı için önemine vurgu yapmak ve bilimsel perspektif temelinde konuyu incelemek amacıyla bu araştırma yapılmıştır. Bu çalışma esnasında Zonguldak ilinde rastgele seçilen bireylere aile içi iletişim içerikli anketler uygulanmış, veriler genele yayılarak toplumumuzdaki yansımaları incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmamızın amacı toplumumuzdaki aile içi iletişim bozukluklarına dikkat çekerek aile içerisindeki iletişim kalitesini arttırmayı, aile içi iletişim bozukluklarını besleyen unsurları ortaya koyarak, sağlıklı bireyler ve huzurlu ailelerin oluşumu için aile içi iletişimi kavramsal boyutuyla ve uygulama içerikleriyle incelemektir. Çalışma teorik bilgilerin yanında nitel verilere dayalı alan araştırmasına dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler; Aile, Aile içi sorunlar, iletişim, Aile içi iletişim

Title of the Thesis: The Impact of Family Communication Disorders on the Family in the First Decade of His Marriage (Zonguldak Sample)	
Author: Seda VELİ BAKI	Supervisor: Assoc Prof. Yusuf GENÇ
Date: 13.10.2017	Nu.of pages: vi(preparation)+120(main body)+3(app.)
Department: Social Work	Subfield: Social Work
<p>Family institution, which is our fundamental of society, with society, industry and modernization had been started to changing progress recent years. A lot of element, which is belong to family, was lost, a lot of element was gain by people in this period. Family union was forced to change by changing society rule sand norms in this changing and trans formation period. Family structure and family problems with changing types adapted changing period.</p> <p>Although some issues and family problems which are in family institution, were changed, the solution of the this problems are unique (can't to change). The fundamental of this problems is 'community in adequacy'. Community, which is key Word of the family, is so important and family members should learn some in formation about community to be happy and better family. There is a another problem because of communication barriers and conflicts. Communication emerge so wning to action and reaction. Communication is a fundamental of the problems and soluiton. Our main issue is couples haven ocourageto talk each other so sometimes, couples can need some help about this problem and finally people shouldn't to bstinate yourself.</p> <p>Communication is so important to well family thats why there sarch was made for and emphasize at scientific perspective. In this period, randomly choosen family members, who live in Zonguldak, solved some question of survey about communication of family and then the data obtained was exaine and the finally we generelazed this results. We find Fundamentals of the communication problems in family institution, emphasized this issue. We try to get beter communication of family institution and so that we struggletoa beter and happier family. Were searhed and find some soluiton of the problem. My research made with the oreticalin formation and qualitative data.</p>	
KeyWords: Family, Problems in Family, Communication of Family.	

GİRİŞ

Kişi olarak ilk bulduğumuz yer olan aile, her zaman toplumumuzun en önemli biri olarak görülmüştür. Ancak modernleşme süreciyle beraber değişime uğrayan aile sorunlar ve çözümler noktasında da değişime uğramıştır. Aile içinde yaşanan sorunlar değişse de çoğalsa da her zaman temelinde yatan sorun iletişim olmaktadır. Özellikle evliliğin ilk yıllarında eşlerin birbirlerini tam olarak tanıyamaması, aynı evi paylaşma fikrine alışamaması, eş, aile, ev sorumluluklarına adapte olamaması, değişen koşullara uyum sağlamada zorlanması aile içinde birçok sorunu da beraberinde getirirken, eşler arasındaki iletişim bozukluğunu da tetiklemektedir. Aile içerisindeki iletişimin en zayıf olduğu evliliğin ilk yıllarında bu nedenlerle ortaya çıkan sorunlar eşler arasındaki iletişim bozukluklarıyla daha büyük sorunlara yol açabilmekte ve son zamanlarda artan boşanma oranlarına sebep olmaktadır.

Bu araştırma, kuramsal nitelikli temelle beraber nitel araştırmanın bir araya gelmiş halidir. Bu çalışmadan toplumumuzdaki aile yapısı ve değişimleri, aile içi sorunlar ve aile içi iletişim incelenmiş, toplumumuzun küçük bir bölümüyle yapılan anket tekniği uygulanarak elde edilen veriler aktarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümde araştırmamıza ait teknik veriler yer alırken, ikinci bölümünde aile kurumunun genel yapısı ve dönüşümü, aile içi sorunlar, iletişim ve aile içi iletişim konuları irdelenmiştir. Üçüncü bölümde ise; çalışma grubuna uygulanan anket verileri kullanılarak Türkiye'deki aile içi iletişimin genel durumu hakkında çözümlenmeleri anlatılmaktadır. Sonuç bölümünde ise ilk üç bölümdeki teorik araştırmalar ve son bölümdeki nitel araştırma birleştirilerek son değerlendirilmesi yapılmış ve öneriler kısmı ile çalışma tamamlanmıştır.

Çalışmanın Problemi

İletişim hayatımızda büyük bir bölümünde önem taşımaktadır. Toplumun temel yapı taşı olan aile iletişimin etkilerinden en fazla payını alan kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile içinde yaşanan sorunların başında gelen eşler arasındaki iletişim bozukluğu ya da iletişimsizlik ailede birçok problemi de beraberinde getirmektedir.

Epstein ve Bishop (1983:171) sorunlarını bir araya gelerek çözebilen, birbirine duygusal olarak bağı ve özgürlüklerini önlemeyecek şekilde ilgili, herkesin kendinden beklenen rolü etkili bir biçimde yerine getirebildiği, birbirlerinin davranışlarını aşırıya kaçmayacak şekilde kontrol edebilen ve aralarında açık, rahat, dolaysız bir iletişim bulunan aileleri, işlevleri yerine getirebilen sağlıklı aileler olarak tanımlamaktadır (Akt. Bulut, 1990:1). Sağlıklı bir toplumun temelini bu sağlıklı aileler oluşturmaktadır. Sağlıklı, gelişime açık ve mutlu aileleri ise eşler arasındaki sağlıklı ilişkisi oluşturmaktadır.

Hayatını birleştirme ve bunu bir ömür boyu sürecek şekilde devam ettirme düşüncesi taşıyan evlilik ilişkisi içerisinde eşler arasında sağlıklı ve mutlu bir birlikteliğin yolu nitelikli iletişimden geçmektedir. Eşler birbirlerine karşı saygılı olmalı, birbirlerini dinlemeyi, birbirlerinin kararlarına saygı duymalı, bir konu hakkındaki düşüncelerini karşılıklı olarak açık bir şekilde söyleyebilmelidirler. Herkes kendi doğrusunu kabul ettirmeye çalışmamalı konuşarak ortak bir nokta da buluşmaya çalışmalıdırlar (Genç, 2016:174). Özellikle evliliğin ilk yıllarında ayrı iki düşüncenin, hayalin, görüşün ve davranışların bir araya geldiğini düşünürsek herhangi bir sorunun doğmasını da normal karşılayabiliriz. Önemli olan mevcut durumda ortaya çıkan çatışmaları beraberce çözüme kavuşturmadır. Fakat asıl sorunun temeli ‘eşler arasındaki iletişim bozukluğu’ burada ortaya çıkmaktadır.

Eşlerin birbirine alışmaya çalıştığı, değişen koşullara adapte olmaya çalıştığı, evliliğin getirdiği sorumluluklara alışmaya çalıştığı bu dönem eşler arası iletişimin en zayıf olduğu dönem olmakla beraber oluşan bu iletişimsizlik aile içi sorunlara yol açmakta ve zamanla çözülemeyen bu sorunlar boşanmayla sonuçlanabilmektedirler.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın temel amacı; evliliklerinin ilk yıllarında olan eşlerin ilişkilerinde algıladıkları aile içi iletişim ve iletişim bozukluklarının düzeyini, iletişimin tarzını ve sosyodemografik (cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, gelir durumu, eğitim durumu, çalışma durumu gibi) değişkenlerin ne oranda yordandığını saptamaktır.

Evliliğin ilk yıllarındaki boşanmaların artışına bu konuda dikkat çekerek ülkemizde yapılan araştırmaların sınırlı olmasından yola çıkarak; evliliğinin ilk on yılında olan eşlere uygulanarak; eşler arası oluşan temel iletişim sorunlarına, aile içinde yaşanan iletişim bozukluklarının sonuçlarına, sosyo demografik özelliklerle iletişimin aile üzerindeki etkilerine ilişkin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu araştırma sonucunda elde edilecek verilerin, aile içi iletişim bozuklukları ve etkileriyle ilgili ülkemizdeki eksiklikler göz önünde bulundurularak konunun üzerinde düşünme, tartışma ve yeni araştırma alanları yaratacağı düşünülmekte ve ileride yapılacak olan çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Yapılan bu çalışma ile amaç; aile içindeki iletişim bozukluklarının aile üzerindeki olumsuz etkilerinin üzerine basarak, aile içerisindeki iletişimde kaliteyi artırarak, sağlıklı gelişime sahip bireyler, huzurlu aile ortamları için öneriler geliştirmek, aile içi iletişim bozukluklarını tespit ederek, aile içi iletişimi besleyen unsurları ortaya koymak araştırmanın asıl amacını oluşturmaktadır.

Çalışmanın Önemi

Evlilik bir iletişim ve etkileşim sistemi olarak bilinmektedir. Eşlerin birbirlerine ruhsal, toplumsal ve cinsel beklentilerini ve mesajlarını açığa çıkarmaları ve dile getirebilmeleri için karşılıklı sağlıklı bir etkileşim içinde olmaları gerekir. Uyumlu bir evliliğin ön koşulu bu sağlıklı iletişimdir. İletişim, eşlerin birbirlerine açılması, birlikte olması ve düşünce alışverişini içerdiğinden evlilik yaşamının kalitesini belirlemektedir. Eşler arasındaki iletişim yetersizliğinin ise evliliğe zarar verdiği düşünüldüğünden, iletişim sorunlarını çözmeden uyumlu bir evlilik sürdürmek oldukça zor olarak görülmektedir. (Özgüven, 2000:48). Özellikle evliliğin ilk yıllarında eşler arasındaki bu iletişimsizlik sürecin devamında daha büyük sorunlara yol açmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda boşanma oranları gün geçtikçe artış göstermekte üstelik yaşanan boşanma olaylarının birçoğu evlilik sürecinin ilk yıllarında meydana gelmektedir. TÜİK'nun son yaptığı 2015 yılı boşanma verilerin aynı yıl içinde %39,3'ü evliliğin ilk 5 yılı, %21,5'i ise evliliğin 6-10 yılı içinde gerçekleştiği ortaya konmuştur. Bu verilerden yola çıkarak aile içi iletişim bozukluklarının aile üzerine etkisi konusunda yapılan araştırmayla elde edilen verilerin olguların tanımlanması açısından önemli

olduğu, konu ile ilgili yapılabilecek çalışmalara ışık tutacağı ve temel sorunun çözümü konusunda yardımcı olacağı kanaatindeyim.

Çalışmanın Yöntemi

Araştırma içerisinde katılımcılara ait verilerde nicel bilgilerin nitel bilgilerle de doğrulanması ve yorumlanmasını sağlamaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmacının sahip olduğu sınırlı olanaklar nedeniyle ve literatüre katkı sağlamak amacıyla nicel verilerin yanında nitel verilerin de toplanmasına çalışılmıştır.

Araştırma grubu rastgele seçilmiş evliliğinin ilk on yılında olan kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. 117 kadın, 108 erkek olmak üzere toplam 225 katılımcı araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların genel olarak eşleriyle ilgili sorunları gördüklerinde katılma yönünde çekingen davrandıkları tespit edilmiştir. Verilerin elde edilmesi için anket yöntemi kullanılmış ve çalışmaya katılan bireylere konuyla ilgili açıklama yapılarak uygulanmıştır.

Çalışmanın Konusu

Aile Toplamların var olan sosyal ve kültürel yapısını, ahlaki ve genel yargılarını, gelişmişliğini ve sürdürülebilirliğini aile birliği sayesinde kuşaktan kuşağa geçmekte ve toplumun düzenini korumaktadır. Aile birliği her zaman toplumun en temel birimi olarak literatürlerde yerini almıştır. Toplumun en temeli olması ve bozulması halinde topluma yansımaları olması nedeniyle birçok araştırmaya konu olmuştur.

Evlilik ise karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir (Özgüven, 2000:54). Yapılan bu sözleşmeyle aile birliği oluşmaktadır. Evlenmeyle oluşan bu aile birliği her zaman istenilen düzeyde gitmeyebilmekte ve zaman zaman çatışma ve problemlerle karşılaşılabilmektedir. Önemli olan sağlıklı bir evlilik uyumunu yakalayabilmek için eşlerin karşılıklı olarak sorunlarını birbirine açabilmesi, birlikte düşünmesi ve karar verebilmesi şeklinde oluşan evlilik kalitesini yükseltmesidir. Çünkü eşler arasındaki bu iletişim bozukluğu veya iletişimsizlik var olduğu sürece mutlu bir evlilikten söz etmek mümkün değildir.

Mevcut araştırmamıza da konu olan aile içi iletişim bozukluğu evliliğin ilk yıllarındaki eşlerin birbirini anlayamaması, birbirlerini tam olarak tanıyamaması ve evliliğe adapte olma surecinden beslenerek eşler arasında bir iletişim eksikliği veya bozukluğu yaşanmaktadır. Bu araştırmada da evliliğin ilk on yılında aile içi iletişim bozukluklarının aile üzerindeki etkileri araştırılmaya çalışılmaktadır.

BÖLÜM 1: METODOLOJİ

1.1. Yöntem

Nitel çalışma sonuç kısmından daha çok süreci anlamaya çalışan bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Aile içi iletişim bozuklukları ise sadece sonuç odaklı bir olgu olarak görülmemektedir. Tam tersine aile içindeki iletişimi etkileyen etmenler, aile içinde oluşan bozuklukların aileye yansıma süreci, evliliğin yılı bazında bakıldığındaki süreç çok boyutlu ve karmaşık olarak bilinmektedir. Bu nedenle aile içi iletişim ile ilgili çalışmalarda, kişinin soruları açık bir şekilde anlayabilmesi, daha esnek ve sağlıklı bir görüşme olanağı sağlaması ve görüşmeciyeye karşı güven duygusunun oluşması amacıyla genellikle nitel yöntem kullanılmaktadır.

Aile içi iletişim ülkemiz açısından aile içi iletişim bozuklukları yeni bir konu olması nedeniyle bu konuda nicel verilerin yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırmada nicel desen, aile içi iletişim bozukluklarıyla karşı karşıya olan bireylerin genel profillerini ve evlilik yılları boyunca iletişim bozukluğundan etkilenme düzeylerini betimlemek, nitel desen ise bireylerin eşler arasında aile içi iletişim bozuklukları ve etkileri sebebiyle yaşadıkları zorlukları duygusal, durumsal, fiziksel, psikolojik, maddi boyutları ile derinlemesine incelemek ve aile içi iletişim bozuklukları hakkındaki düşüncelerinin ortaya çıkarılması amacıyla kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılara ait verilerde nicel bilgilerin nitel bilgilerle de doğrulanması ve yorumlanmasını sağlamaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmacının sahip olduğu sınırlı olanaklar nedeniyle ve literatüre katkı sağlamak amacıyla nicel verilerin yanında nitel verilerin de toplanmasına çalışılmıştır.

Araştırma grubu rastgele seçilmiş evliliğinin ilk on yılında olan kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. 117 kadın, 108 erkek olmak üzere toplam 225 katılımcı araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların genel olarak eşleriyle ilgili sorunları gördüklerinde katılma yönünde çekingen davrandıkları tespit edilmiştir.

Anketlerle elde edilen veriler bilgisayar ortamına geçirilerek istatistiksel analizler yapılmış, çıkan sonuçlar değerlendirilerek yorumlanmıştır. Sahada gerçekleştirilen

anket çalışmasının verilerinin anlamlılığına bakılmış ancak sadece araştırmanın hipotezleriyle ilgili olanlar teze dahil edilmiştir.

1.2. Hipotezler

Araştırmanın Temel hipotezi, “ Evliliğin ilk yıllarında aile içi iletişim ve aile içi iletişim bozukluklarının aile üzerine etkisi vardır.” Buna göre araştırma da aşağıdaki alternatif hipotezler kurulmuştur.

H1) Bireylerin evlilik yılları ilerledikçe davranışlarında değişiklikler meydana gelmektedir. Bu değişikliklerle birlikte eşler daha anlayışlı ve karşı tarafı dinler bir hal almaktadır.

H2) Eğitim düzeyinin yüksek olması birçok problem çözümünün kilit noktasıdır. Eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde aile içi iletişim bozukluklarına daha az rastlanmaktadır.

H3) Aile içindeki sorunların çoğu iletişimsizlikten veya yanlış iletişimden kaynaklanmaktadır. Doğru bir iletişim kurulmadığı sürece bu sorunlar çözülememekte ve çözülemediği için daha da büyük bir sorun haline dönüşmektedir.

H4) Evliliği içerisinde sık sık tartışma yaşayan eşlerin tartışma gerekçesinin temelinde iletişim bozukluğu yatmaktadır ve en sık yaşanan tartışmaların arasında iletişim problemlerinden kaynaklanan tartışmalar yer almaktadır.

H5) İletişim aile içi ilişkilerde önemli bir yere sahiptir. Eğer iletişim doğru bir şekilde kurulursa aile sağlıklı ve mutlu bir aile ortamı olmaktadır. Fakat aynı şekilde yanlış iletişim de aileye zarar vermekte ve aileyi temelden etkilemektedir.

H6) Cinsiyet farklılıklarına göre sorunların çözüm yolları farklılık göstermektedir. Kadınlar buna iletişimi keserek karşılık verirken erkekler ise bir iletişimsizlik biçimi olan şiddetle karşılık vermektedir.

H7) Aile içi oluşan şiddetin nedenlerinden biri de aile içi şiddettir. Eşler sağlıklı bir iletişim kuramadığında ya da yanlış bir iletişim kurduklarında ailede içi sorunlara yol açmaktadır.

H8) Aile danışmanlığı birçok problemin çözümüne katkı sağladığı gibi aile içi iletişim bozukluklarının çözümünü de katkı sağlamaktadır. Eşlerin evlenmeden önce ve evliliği süresince aile danışmanlığı almaları, ailede oluşacak iletişim bozukluklarını minimum seviyeye indirmektedir.

H9) Evliliğin ilk yıllarına eşlerin değişen şartları nedeniyle sorunsuz uyum ve iletişimi yakalamaları zordur. Ancak aile içi iletişimi yakalayabilen eşler aile içerisinde kendini gerçekleştirebilme ortamı bulabilmekte ve mutluluk doyum seviyeleri daha yüksek olabilmektedir.

1.3. Evren ve Örneklem

Evren, araştırmanın kapsamına giren tüm verileri ifade etmektedir. Örneklem ise evrenle aynı özellikleri taşıyan seçilmiş küçük bir grup anlamına gelmektedir. Her araştırmada olduğu gibi doğru sonuçları alabilmek için evren ve örneklemin doğru seçilmiş olması gerekmektedir. Seçilen grubun yaş, cinsiyet, evlilik yılları, eğitim, meslek gibi sosyo-demografik özellikleriyle ilgili ortalama bir örnekleme yakalamak oldukça zor olmaktadır. Ancak doğru bir sonuç için tüm bu özelliklere sahip bireylerin eşit olarak araştırmaya katılımına dikkat edilmiştir.

Araştırmanın evreni Türkiye'deki aileleri içermektedir. Bu araştırmada örneklem Zonguldak ilinde yaşayan ve evliliğinin ilk 10 yılında olan bireylerden rastlantısal olarak seçilen, araştırmaya gönüllü katılan bireylerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan bireylere evlilikleri ve aile içi iletişim bozukluklarıyla ilgili hazırlanmış yüz yüze görüşme yöntemiyle anket uygulanarak demografik özellikleri, evliliğin kaçınıcı yıllarında oldukları ve iletişim ile ilgili düşünce ve tecrübeleri araştırılmıştır.

Araştırmanın teorik çerçevesi oluşturulurken alanla ilgili genel literatür taraması yapılmış, sahada konu ile ilgili yapılan araştırmalara ulaşılmaya çalışılmış, erişilen sonuçlar gözden geçirilmiş ve değerlendirmelerden yararlanılmıştır. Uygulamaya yönelik anket soruları seçilirken, geçmiş araştırmalar, teorik kısımdaki bilgiler ve alanla ilgili sorunlar referans alınmıştır.

1.4. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırma için katılımcılara ait verilerinin toplanması, Zonguldak ili sınırları içerisinde yaşayan evli 225 katılımcıyla sağlanmıştır. Araştırmaya anket sorularını katılımcılara uygulamadan önce konuyla ilgili ayrıntılı bilgi verilerek, yapılan araştırmadan elde edilen verilerin yalnızca bu araştırma kapsamında kullanılacağı ve katılımcıların kişisel bilgilerinin başkalarıyla paylaşılmayacağı iletilmiştir. Gönüllülük esasıyla sağlanan bu katılım, 2017 yılının Mart-Nisan dönemleri arasında toplanmış ve süreç içerisinde ileri istatistik analizler için bilgisayar ortamına geçirimi sağlanmıştır.

1.4.1. Ölçme Araçları

Bu araştırmaya özel kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Bu form, evliliğin ilk on yılında olan bireylerin demografik özellikleriyle ilgili bilgileri elde etmek amacıyla düzenlenmiş olup bu bireylere ait demografik özelliklerin bulunduğu toplam 7 sorudan oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, yaş, çalışma durumu, eğitim, meslek, gelir, evlenme kararı, evlilik yılı ile ilgili sorular yer almaktadır.

Aile değerlendirme anketinde; aile içerisinde iletişim bozukluklarının ailenin üzerindeki etkileri ölçmek amacıyla hazırlanmış ve içerisinde aile içersinde iletişim ve iletişim bozuklukları, eşler arasındaki tartışma sebepleri, tartışma sıklıkları, tartışmaları nasıl çözdükleri, tartışma çözüm zamanları, tartışma sebebiyle ayrı kaldıkları zamanlar, aile içerisindeki mutlulukları, şiddet uygulayıp uygulamadıkları ve evlilik sürecinde aile danışmanlığı almaları ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Anket soruları seçilirken, teorik kısımdaki bilgiler referans alınmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri, aile düzenleri, evlilik süreçleri göz önüne alınarak çalışmanın anlamlı sonuç verebilmesi için uygun sorular seçilmiştir. Öncelikli olarak hazırlanan sorular için soruların ön testi yapılmış ve son halini almıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Sınırlılıklar birçok araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Araştırmanın sınırlılıklarını belirlemek araştırmanın yapılabilirliği hakkında bilgi vermektedir. Araştırmaya karar verildiğinde öncelikli olarak sınırlılıkların çizilmesi gerekmektedir. Araştırmanın hangi

konuları kapsadığı, kimlere uygulanacağı, zaman, mekan, maliyet sınırlılıklarının düşünülmesi gerekmektedir. Çünkü sınırlılıklar bir araştırmanın ana hatlarını çizmekte ve araştırma sürecinde gidilecek ana yollarını göstermektedir.

Aile kavramı ile sadece “eşler” dikkate alınmıştır. Aile içi iletişimden “eşler arası iletişim” kastedilmektedir. Çocuklar, kayın valide ve kayın peder araştırmanın dâhilinde olmamaktadır. Bu araştırma, Zonguldak ilinde yaşayan evliliğinin ilk 10 yılında olan bireylerden rastlantısal olarak seçilen, araştırmaya gönüllü katılan örneklem grubundan toplanan verilerle sınırlı kalmıştır.

Araştırma gerçekleştirilirken rastgele seçilmiş bireylere ulaşım ve zaman konusunda sıkıntılar yaşanmıştır. Bireylerin anket doldurmaya istekli olmaması ve yetkinliklerinin yeterli olmaması konusunda zorluklar yaşanmıştır. Ancak evren ve örnekleme uygun bireylere araştırma anketleri uygulanmış ve sonuçlar bunlarla sınırlanmıştır.

1.7. Sayıtlar

Araştırma planlaması yapılırken çalışılan grubun her zaman içtenlikle, güvenilir ve doğru cevap verdiği varsayılarak araştırmaya devam edilmektedir. Çünkü bu varsayımla beraber araştırmanın da doğru ve güvenilir sonuçlara ulaşıldığı düşünülmektedir. Tüm araştırma bu varsayımlar üzerine kurgulanmakta, araştırmayı yönlendirmekte ve sonuca ulaştırmaktadır.

Bu nedenle araştırmada kullanılacak veri toplama aracı (anket) araştırma amaçlarına uygun verilerin toplanması için hazırlanmış ve uygun şartlar sağlanmıştır. Çalışma grubuna uygulanan anketlere bireylerin doğru ve güvenilir cevap verdiği varsayılmıştır.

1.8. Tanımlar

Aile; aynı çatı altında yaşayan anne, baba ve çocuklardan meydana gelen, toplumsal yapıyı oluşturan temel kurumlardan birisidir (Doğan, 2009: 1).

Evlilik; Türk Dil Kurumu'na göre evlilik, “evli olma durumudur”.

İletişim; Bireylerin duygu, düşünce, tutum, algı ve davranışlarını çeşitli yol ve yöntemlerle başkalarına aktarma ve paylaşma sürecidir (Özgüven, 2001: 18).

Aile içi İletişim: mesajların paylaşılması yolu ile zamanla gelişen ve kişilerarası ilişkilerde birlikteliği gerektiren etkileşim mekanizmasıdır (Şener ve Terzioğlu, 2008:8).

Aile içi Sorun: Aile içinde olağan dışı diye adlandırılan, bireylerin ortak düşünce ve yaşamlarına müdahale eden, aile içi ortak yaşam kültürünü desteklemeyen ve aile mutluluğunu zedeleyen olumsuz durumlardır (Seyyar ve Genç, 2010). Aile içi sorun dendiğinde; aile üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerinde ve bağlarındaki sorunlar anlaşılmalıdır (Taylan, 2016:460)

Aile Danışmanlığı: Ailenin kendi muhitinde ve toplum içinde uyumlu yaşayabilmesi hedefine yönelik olarak ciddî iktisadî ve psiko-sosyal sorunların varlığı durumunda aile fertlerine dönük sosyal hizmetler çerçevesinde sosyal meslek elemanları (sosyal psikolog; sosyal pedagoğ; sosyal hizmet uzmanı; aile danışmanı, din adamı vb.) tarafından sunulan profesyonel danışmanlık hizmetleridir (Seyyar ve Genç, 2010:20)

Şiddet: Başkasına kötülük yapmak ve sancı çektirmek maksadıyla zarar vermek, fizikî ve(ya) psikolojik olarak eziyet etmektir (Genç, 2016:53).

Aile İçi Şiddet: Eşler arası, anne-baba arası, veya ebeveyn-çocuklar (anne ve(ya) babanın çocuklarına karşı veya çocukların ebeveynine karşı şiddet) arası meydana gelen fizikî veya psikolojik anlamda güç ve kuvvet kullanımının bütünüdür (Seyyar ve Genç, 2010:20).

BÖLÜM 2: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bir Toplumsal Kurum Olarak Aile

Kavram olarak aile geniş bir çerçeveye sahip olmakla beraber literatürde birbirine benzer birçok tanımı bulunmaktadır. Aile geçmişten günümüze hep toplumsal çalışmaların odağında bulunması bunun nedenleri arasındadır. Bu çalışmalarda ailenin tanımları şöyledir; Aile aynı çatı altında yaşayan anne, baba ve çocuklardan meydana gelen, toplumsal yapıyı oluşturan temel kurumlardan birisidir (Doğan, 2009:1). İçinde yaşadığımız toplumda bu kurumlar üzerine inşa edilerek büyümekte ve büyüyen bu toplumsal yapı içinde birçok grup ve etkileşime ihtiyaç duymaktadır.

Diğer bir tanımla ‘Aile, üyeler arasındaki ilişkiler ve etkileşim yönünden sosyal bir grup, sosyal ve ekonomik yönüyle bir birlik; sosyal yaşamın temel göstergelerinden biri olarak bir örgüt; üyelerinin ihtiyaçlarının karşılanması ve yürütülmesi için sistemli kuralları bulunan sosyal bir kurum olarak tanımlanabilir’ (Nirun, 1994:17). Sosyal bir kurum olarak tanımlanan aile, toplum ve bireylerin en temel unsurunu oluşturmaktadır. Bu nedenle toplumda ailenin büyük bir önemi vardır. Bir başka tanıma göre ise aile, evlilik bağıyla başlayan, akrabalık ve sosyal bağlarla bağlanan, çeşitli rollere sahip, birbirlerini etkileyen ve çoğunlukla aynı evde yaşayan fertlerden oluşan, üyelerinin cinsel, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan, yaşanılan topluma uyumlu temel birimdir (Özgüven, 2001:1). Aile, içinde var olan bireylerin bir çok temel ihtiyacını karşılamaktadır. Bireylerin beslenme, bakım ve sevgi ihtiyaçlarını karşıladığı, psiko-sosyal ve duygusal gelişimini sağladığı, eğitim sürecini tamamladığı, sağlıklı bilişsel zeka gelişimini ve kültürel kimliğini oluşturduğu bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aile, toplumun en küçük, birincil derecede iletişimin ve etkileşimin olduğu en temel birimdir. Bu birim anne, baba ve çocuktan oluşmaktadır (Avşaroğlu, 2011:284). Aile içerisindeki sağlıklı mevcut iletişim ve etkileşim bireylerin ilerleyen yıllarda daha etkili ve uyumlu iletişim kurabilmesine yardımcı olmaktadır. Eşler arasındaki sağlıklı iletişim ve etkileşimde temelini bu sağlıklı ailelerden almaktadır. Bireyler ne kadar iyi iletişimli bir aileye sahipse o kadar iletişimi iyi bireye dönüşmekte ilerleyen süreçte aile içerisinde iletişim sorunu yaşamamaktadır.

Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte ailenin yapı ve fonksiyonlarında da bir takım değişiklikler meydana gelmiştir. Bu süreçte yalnızlaşan ve bireyselleşen toplumumuzda yerine getirdiği görevler ile aile kurumunun, gerek insan neslinin devamı ve çocukların sosyalleşmesi gerekse sevgi ve güvenin kaynağı olması açısından önemi daha da artmıştır (Ünal, 2011:881).

Son aile tanımı olarak ‘doğum, evlilik, evlatlık edinme veya tercih yoluyla bir ilişkisi olan ve bir hanede birlikte yaşayan iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu küme ailedir’ şeklindeki tanımı aktarmaktadırlar (Cohen, 2005:6; akt. Canatan ve Yıldırım, 2013:61). Bu tanımla beraber ailenin sadece evlilik ve kan bağıyla oluşan bir yapı olarak bilinmesinin yanlış olduğunu, kan bağı dışında evlat edinmenin de aile tanımı içinde mevcut olduğunu, tek ebeveynli ailelerin hatta aynı cinsiyetten bireylerin kurduğu ailelerinde var olduğunu belirtmektedir.

2.1.1. Aile ve Evlilik Olgusu

Evin nasıl bir ailenin mekânı olduğu biliniyorsa, evliliğinde ailenin temeli olduğu bilinmektedir. Diğer bir deyişle evlilik alevi yaşamın başlangıcını oluşturmaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2013:57). Evlilikle başlayan aile kurumu zamanla genişleyerek toplumsal bir kurum haline gelmektedir. Bu nedenle evlilik ve aile birbirinden bağımsız düşünülememekte, birbirine bağlı bir halka serisini oluşturmaktadır.

Hayatımızdaki önemli gerçeklerden biri olan evlilik; kadın ve erkeğin hayatlarının geri kalanını beraber devam ettirmeye karar verdiklerinde toplumsal değerlere ve ailenin sosyoekonomik statüsüne göre önce tanışma sonra isteme, söz, nişan, kına gecesi, nikah ve düğün töreni gibi pek çok ritüel ve törenlerin yaşandığı bir dizi kurallar ve usuller ile gerçekleşmektedir (Aktaş, 2013:41). Böylece toplumsal kurallar içinde gerçekleşen evlilik toplumsal bir kurum olan aileye dönüşmektedir. Aynı zamanda evlilik, ayrışma, birey olmanın psikolojik, hukuki, sosyal ve ekonomik açıdan formal hale gelmesi anlamını taşımaktadır. Bir başka deyişle yeni bir kişiyle yeni bir başlangıç, yeni bir aidiyet ve bütünleşme olarak adlandırılabilen ve evlilikle aile kuran kişilerin evlenmesi yepyeni bir başlangıç olarak görülebilmektedir (Aktaş, 2013:43).

Evlilik, iki bireyin kurduğu aileyi temelde sosyal ve kültürel bir müessese olarak algılanmaktadır. Evliliğin eski çağlardan beri toplum tarafından özel anlamlar yüklendiği ve taşıdığı herkes tarafından bilinmektedir. Eski Türklerde evlenme kelimesi izdivaç, ev-bark sahibi olmak şeklinde ele alınırken Orhun anıtlarında ise mabet kavramı olarak değerlendirilmektedir. Ev de ailenin varlığını sürdürdüğu kutsal bir mabet olarak kabul edildiği için bark kavramı ile bütünleşmektedir (Doğan, 2009:53).

Türk Medeni Kanunu'nun 185. Maddesine göre evlilik olgusu "Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar" şeklinde yer almaktadır. Diğer yönüyle evlilik, kültürler arasında farklılık gösterse de tüm toplumlarda gelenek olarak benimsenmiş ve resmi olarak kabul edilmiş tek birliktelik şekli olarak karşımıza çıkmaktadır (Tarhan, 2006:24).

Evlilik yaşantısına toplumsal yapının temeli olan aileyi oluşturmamasından dolayı tüm toplumlarda karşılaşmaktadır. Evlilik, karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir (Özgüven, 2000:4). Aynı zamanda birbirlerine karşı hissettikleri ruhsal, toplumsal, cinsel beklentilerini karşılıklı olarak iletişim içine girerek ilettikleri bir yapı olmaktadır. Sağlıklı bir iletişim için eşlerin düşünce alışverişi ve karşılıklı etkileşimine gerek duyan aile ancak bu şekilde evlilik yaşamında bir kaliteyi yakalayabilmektedir.

Her kültür evliliği kendi bakış açısına göre değerlendirmekte ve açıkça tanımlamaktadır. Ancak evlilik kavramı hakkında tek bir doğru veya tek bir yanlış tanım bulunmamaktadır. Sadece evliliğin tanımında bireysel veya toplumsal farklılıklar görülebilmektedir. Bunun yanı sıra evlilik kültürel açıdan da farklı özellikler taşımaktadır. Erkek ve kadının belli hedef ve isteklerle bir araya gelmesi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda bakıldığında her birey tek yaşarken farklı istek ve hedeflerdeyken evlilikle beraber birlikte bir yaşam söz konusu olduğunda ortak amaç ve tutum içine girmektedirler (Tarhan, 2005:195).

Evliliğin nedenlerini üç ana grupta toplanmaktadır. Bunlar; biyolojik nedenler, sosyal nedenler ve psikolojik nedenler olarak adlandırılabilir (Özgüven, 2000:65).

1. Evliliğin en önemli nedenlerinden biri olan biyolojik nedenlerde cinsel güdüyü doyurmak asıl amaçlardan biri olarak görülmektedir. Bireylerin cinsel istek ve beklentilerini karşılarken, bunu toplumsal kabul boyutunda yapması, evliliği hem kabul edilebilir hem de elde edilmek istenilen bir olgu haline gelmesini sağlamaktadır.
2. Sosyal nedenlerde ise bireylerin kabul görme, uyum içinde olduğunu hissetme, güven duyma ve korunma ihtiyaçlarının ön planda olduğu görülmektedir. Bireyin yalnız olmadığını bilmesi, hayatı bir başkası ile birlikte paylaşması ve ortak bir amaca yönelmesi evliliğin sosyal nedenleri arasında yer almaktadır.
3. Psikolojik nedenlerin kapsamında ise bireylerin sevilme ve beğenilme arzusu değerlendirilmektedir. Eşler birbirleriyle olmak istediklerinde, her iki taraf birbirini kendini ilişkiye adadığında psikolojik olarak doyuma ulaşmakta ve kendilerini evlilik kurumu içinde daha sağlıklı bir ilişki içinde görmektedirler (Özgüven, 2000:65).

Evlilik birlikteliğinin birçok tanımı bulunmakta ve birçok özelliği beraberinde getirmektedir. Evliliğin cinsel, psikolojik, sosyal ve hukuki boyutunun olduğu aşıkardır. Kadın erkek arasındaki bu ilişki evlilik ile meşru hale gelmekte, toplum tarafından kabul edilmektedir. Eşler arasında duygusal ve cinsel süreçlerin yaşanabildiği, farklı kültürlerin harmanlandığı, bireylerin kişisel ve toplumsal gelişimlerine olanak tanıdığı bir yapı olarak karşılaşılmaktadır.

Yaşamını birçok gruba ait olarak sürdüren insanoğlunun üye olduğu en önemli gruplardan biri de insan türünün sürekliliğini sağlayan aile kurumunun olduğu görülmektedir. İki farklı cinsten bireyin birbirlerini eş olarak seçmesi sonucu, bu özel kurum oluşmaktadır (Yılmaz ve Kalkan, 2010:1893). Yani sürekli sözünü ettiğimiz aile kurumu, evlilik ile başlamaktadır. Uzun yıllarından beri sürekli gelişim ve değişim gösteren evlilik ve aile olgusu, insan yaşamında büyük bir etkiye sahiptir.

2.1.2. Evlilik Biçimleri ve Aile Türleri

Ailenin yapısını öncelikle evlilik türleri yansıtmakta ve böylelikle evlilik aşaması başlamaktadır. Her toplumda var olan mevcut sosyal kurallara göre birçok evlenme türü ortaya çıkmaktadır. Bu toplumlar hem global anlamda hem yerel anlamda yaşanan her türlü ekonomik, sosyal, ideolojik gibi değişimlerden etkilenmektedirler. Toplumun her

alanında yer alan evlilik ve evliliğe yüklenen anlamlar, evliliğin oluş biçimi bu unsurlar da payını almaktadır. Türk toplumunda yer alan en yaygın görülen evlenme türlerinden bahsedecek olursak;

Görücü Usulü İle Evlenme: Gelenekselliğin ağır bastığı yöreler olmakla birlikte bir çok yörede görülen bir evlenme biçimi olarak bilinmektedir. Bu evlenme biçiminde kız seçme girişimi, doğrudan doğruya evlenecek gencin annesi, babası veya diğer yakınları tarafından başlatılmaktadır. Sadece gencin kızı beğenmesi yeterli değil, tüm aile bireylerinin de onayını alması gerekmektedir (Sezen, 2005:186). Bu evlenme çeşidi geleneksel geniş ailelerin tercih ettiği bir evlenme türü olarak bilinmektedir. Ancak modern çekirdek aileye geçerken bu evlenme türü başkalaşıma uğramış yumuşatılmış görücü usulü adında bir evlenme türü ortaya çıkmıştır. Yumuşatılmış görücü usulü ise; karşılıklı olarak aile büyüklerinin uygun gördüğü uygun gördüğü kız ve erkeğin konuşup görüştüğü ve evlenme kararının kendileri tarafından verildiği bir evlenme türüdür.

Anlaşarak Evlenme: Büyük kentlerde ve eğitim düzeyinin yükseldiği çevrelerde en yaygın olan evlenme biçimi olarak bilinmektedir. Kız ve erkek belli bir süre arkadaşlık yaparak birbirlerini iyice tanıdıktan sonra gerçekleştirdikleri evlenme biçimidir. Kişiliğini bulmuş, ekonomik özgürlüğü olan eğitim düzeyi yüksek gençler, bu yolla evliliği tercih etmektedirler (Sezen, 2005:187). Bu evlenme çeşidi ise modern hayatın getirdiği çekirdek aile ile özdeşleşmiştir. Kız ve erkeğin özgürce, istek ve fikirlerinin uyduğu kişiyle, tanışıp anlaşarak verdiği evlenme kararıdır.

Evlenme biçimlerinin çeşitliliğine yönelik ülkemizde yapılan bir çalışmada Sezen'e (2005:187) göre tespit edilebilen 33 çeşit evlenme biçimi vardır. Ve bunlar şu başlıklar altında toplanmaktadır. Öncelikli olarak görücü usulü ile evlenme, kız kaçırma, başlık parası karşılığında evlenme, oturak alma evliliği, baş örtüsü kaçırma yoluyla evlilik, beşik kertme evliliği, taygeldi evlilik, kuma getirme evliliği, berdel (bedel) evliliği, kepir (yaban değişimi) evliliği, ölen kardeşin karısıyla evlenme, baldızla evlilik, içgüveyi evliliği, yetim evliliği, yakın akraba evliliği, oldu bitti evlilik, para karşılığı evlenme, kan parası karşılığı evlenme, oç alma karşılığı evlenme, çokeşli evlilik, anlaşmalı evlilik, hileli evlilik, rastlantı evliliği, ilan yoluyla eş seçme (evlenme),tercihli evlilik, yabancı ile evlilik, farklı mezhep evliliği, metres edinme evliliği, muta evliliği,

dış güveyi evliliği, dul evliliği, anlaşarak evlenme, televizyon evliliği gibi Türk toplumunda bulunan bir çok evlenme türünden söz etmektedir.

Toplumumuzdan ailenin tanımı incelendiğinde ailenin çeşitleriyle de karşılaşılmaktadır. Bunlar ailenin büyüklüğüne ve yerleşim yerine aile özelliğine göre çeşitlenirler. Yerleşim yerlerine göre; kentsel aile, kırsal aile ve gecekondulu ailesi olmak üzere üç grupta incelenir. Kentsel aile; modern hayatın tüm olanaklarından faydalanan, şehirlerde yaşayan ve aile düzeninin eşitlik üzerine kurulduğu ailelerdir. Kırsal aile; köylerde yaşayan tarım ve hayvancılıkla uğraşan ataerkil yapının hüküm sürdüğü ailelerdir. Gecekondulu ailesi; kırsal yaşamdan işsizlik nedeniyle ayrılan ancak kent yaşamında kendine yer bulamayan şehrin kenarlarındaki gecekondulu mahallelerinde yaşamı süren ortada kalmış ailelerdir. Büyüklüğüne göre aile çeşitlerini incelediğimizde ise geleneksel geniş aile ve modern çekirdek aile karşımıza çıkmaktadır.

Geleneksel geniş aile, kaynaklarda geniş aile ya da kırsal aile olarak da yer almaktadır. Aynı zamanda geniş aile, sanayi öncesi ve günümüz toplumlarında tarımla uğraşan toplumların en sık görülen aile yapısı olarak karşılaşılmaktadır. Bu geniş aile ebeveynler, çocuklar ve diğer akrabaların hep birlikte aşamasıyla meydana gelmektedir. Bu geniş aileye mensup bireylerin aralarında mutlaka bir kan bağı bulunmaktadır. Aynı zamanda evli çiftler birbirlerinin akrabalarına karşı sorumluluk duygusu içindedirler (Bahar, 2009:151). Özellikle tarımda daha sonra ev içinde gelişmiş bir ekonomik iş bölümü ve iş birliği bulunmaktadır. Ekonomik olarak gelir tek elde toplanmakta ve tüm masraflar tek elden karşılanmaktadır. Geleneksel aile içinde yaşayan üyeler toplumdaki statülerini ailelerinden almaktadırlar. Geleneksel geniş aile çoğunlukla geniş bir yapıda, çok işlevli, mahrem, dayanışmacı, akrabalık bağlarının ve dayanışmanın güçlü olduğu ve komünite özellikler taşıyan bir toplumsal yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda premodern toplumlarda yaygın olan bir aile tipi olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım, 2013:71). Bu şekilde bir aile çok üyeden oluşmakta ve geniş akrabalık bağlarını sürdürmeye devam etmektedir. Anne, baba, çocuklar, kuzenler, büyükanne, büyükbaba bu ailenin üyeleri arasında yer almaktadır. böylece güçlü bir yardımlaşma ve dayanışma mekanizması kurulmaktadır.

Geleneksel aile tipinde baba evin geçimini sağlamakla ve eşi ve çocuklarına bakmakla yükümlüdür. Anne ise ev işlerinden mesuldür. Çocuk ise büyüdüğünde ebeveynlerinin

tüm bakım ve sorumluluğunu üstlenmekle görevlidir. Aile üyelerinin toplum içindeki saygınlığı ve statüsü ailelerinden ötürü gelmektedir. Ancak sanayileşme ve teknolojik gelişmeyle, tarımda çalışan sayısının azalması, toprakların parçalanması gibi sebeplerle kırsal kesim hayatı azalmaya başlayarak modern hayata adapte süreci başlamıştır. Böylece geniş geleneksel aileler yerini modern çekirdek ailelere bırakmak zorunda kalmıştır.

Modern çekirdek ailenin tanımına bakılacak olursa; anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan sanayi devrimi sonrası kent topluluklarının aile yapısı olarak karşımıza çıkmaktadır (Dündar, 2012:50). Mevcut durumda var olan toplumsal değişim süreci devam etmekte ve teknolojik ve ekonomik alanların yanı sıra kültürel alana da etki etmektedir. Yaşanan modernleşme, kentleşme ve sanayileşmenin inşa ettiği kent ortamında gelişen bir aile biçimidir.

Kentin yaşama tarzı, çalışma biçimi, sosyal ilişkileri çekirdek ailenin özellikleri haline gelmektedir. Modern değişimlerle ailenin içinde bulunduğu yapı ve anlayışlar yıkılarak yeni bir düzenle yeni bir aile yapısı ve anlayışı oluşmaktadır. Böylece toplumdaki geleneksel geniş aile hem yapı işlev hem zihniyet anlamında çözülerek yerini modern çekirdek aileye bırakmaktadır. Çekirdek aile geniş aileye kıyasla daha küçük, bağımsız, özgürlükçü, özerk ve kararların ortaklaşa verildiği bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Modern hayatta kadının çalışma hayatına katılmasıyla beraber evin tüm sorumlulukları ikiye bölünmeye başlamış bu da çekirdek ailenin özellikleri arasına girmektedir. Ailedeki bu kadına yüklenen modelin değişimiyle kadın ve erkek arasındaki ilişkide değişmekte, kadının erkek karşısındaki konumu farklılaşarak, eşler arasındaki bu ilişki eşitlikçi bir hale bürünmektedir. Geniş ailede erkeğin üstlendiği ailenin geçimini sağlama görevini, kadınında iş hayatına girmesiyle üstlendiği, böylece ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgili erkeklerinde sorumluluk paylaşmaya başladığı görülmektedir. Böylece modern çekirdek aile daha az üye ile daha demokratik bir ortam olarak görünmektedir.

2.1.3. Ailenin Temel İşlevleri

Aile, temel davranış özelliklerinin kazanıldığı ve üyelerinin birbirleriyle ilişki kurmayı öğrendiği yerdir. İnsanoğlu ilk sosyal deneyimlerini aile içinde yaşar (Tezel, 2004:1). Tüm yaşadığı bu deneyimler kişiliğin oluşmasında birer etken olarak gözükür. Bireyin yaşamının ilk yıllarında sevilme, okşanma, kucağa alınma, beslenme ve korunma gibi gereksinimleri yeterince ve zamanında karşılanır ise, “temel güven duygusu”nun oluşumu için temel atılır (Tezel, 2004:1). Bireyin gördüğü bu davranışlar ise; İlerleyen dönemlerdeki kendi kimliğin kazanmasına, girişimci, dışa dönük ve güvenli, üretken ve mutlu ilişkiler geliştirebilen bir kişiye dönüşmesine yardımcı olmaktadır. Ailenin duygusal bağları bireyin yaşamdaki bütün ilişkilerinin gelişmesinde çok önemlidir (Aslan, 2002:27).

Ailenin sahip olduğu işlevler sayesinde, aileye mensup bireylerin var oldukları toplum içinde uyumlu bir yapı içinde olmakta ve toplumun işleyişine katkı sağlamaktadır. Çünkü aile; toplum, devlet ve fert için alternatif kabul etmeyen sosyal, ekonomik, kültürel ve biyolojik görevlere sahiptir. Bu görevler; nesli sürdürme, çocukları sosyalleştirme, insanı yalnızlaştırmama ve gerginliklerden sosyal varlığı itibarıyla koruma, psikolojik ve biyolojik tatmin, üyelerinin veya bütün olarak ekonomik faaliyetlere katılması ile kültür nakli şeklinde de sıralanabilir (Erkal, 1991: 55).

Yapılan birçok araştırmaya göre yeryüzünde ailesiz bir toplum daha görülmemiş olmakla birlikte herhangi bir fonksiyona sahip olmayan bir ailede görülmemiştir. Toplum içinde bulunan her kurum gibi her ailenin de evrensel veya kendine özgü birtakım işlevleri bulunmaktadır. Genel itibarıyla bu işlevler ise şöyle sıralanabilmektedir.

2.1.3.1. Biyolojik İşlevi

Evliliğin temel “biyolojik” işlevlerinden biri, “cinsel güdüyü doyumak” eşlerin birbirlerinin isteklerini uyum içinde karşılamaları ve cinsel güdünün meşru yoldan doyuma ulaşmasıdır. Bunun neticesi olarak “çocuk yapmak, yetiştirmek ve kendi nesillerini üretmek” ihtiyacı da giderilmektedir (Özgüven, 2000:19–20). Bu fonksiyon eşlerin cinsel birlikteliklerine meşruiyet kazandırmakta ve sağlıklı nesillerin

devamlılığını sağlamaktadır. Böylece toplumlarda şu veya bu düzeyde neslin devamını sağlayacak çocukların doğması ve bu çocuklara bakımın verilmesi ancak aile yapısı içerisinde gerçekleşebilmektedir (Eşsizoğlu vd., 2012:13).

2.1.3.2. Ekonomik İşlevi

Ekonomisi avcılık, toplayıcılık üzerine dayalı toplumlarda ekonomi insan gücüne dayanmakta, insan yaşamını sürdürmek, geçimini sağlamak için gerekli bilgi, beceri ve deneyimi ailede kazanmakta idi (Erden,1998: 88) Bu şekilde aile hem tüketimi gerçekleştiren hem üretimi gerçekleştiren bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz şartlarında kadınların da iş hayatına katılmasıyla aile içinde gerçekleşen bu olaylar sonucunda ekonomik işbirliği ve iş bölümüyle eşler arası bağlar artarken hem aile devamlılığını hem de toplum olarak devamlılığını sağlamaktadır.

2.1.3.3. Koruyuculuk İşlevi

Aile, birim içi ve birim dışı üyelerini korumakla görevlidir. Gelebilecek veya oluşabilecek her türlü maddi ve manevi zararlara karşı aile üyelerinin güvenliğini sağlamaktır (Avşaroğlu, 2011: 285). Geçmişten günümüze çocuğun ailede ilk ihtiyaç duyduğu koruma işlevi geleneksel toplumumuzda yaş ilerlediğinde de devam etmektedir. Ancak bugün bu görevin; sağlık, işsizlik, ihtiyarların bakımı ve tüm toplumsal güvenlik gibi önemli bir kısmını devlet üstlenmiştir. Bugün devlet, vatandaşın hizmetindedir onu birçok yönden korumaktadır (Tezcan, 1985:159).

2.1.3.4. Psikolojik İşlevi

Psikolojik bir gereksinim olarak 'sevgi' evlilik ilişkileri içinde ancak doyuma ulaşır, taraflar kendilerini eşlerine adar, acı ve tatlı yaşantılarını paylaşır ve birlikte bulunmaktan büyük bir haz duyarlar (Özgüven, 2000: 20). Bu işlevin doğru bir şekilde devam ettiğinde bireyin psikolojisinde iyi etkiler bırakırken yanlış bir şekilde devam ettiğinde ise bireyin psikolojinde derin izler bırakabilmektedir. Aile içerisindeki karşılıksız sevgi ve dayanışma duygusu bireye kendisinin değerli bir birey olduğunu kabul ettirir. Böylece aile içindeki birey kendisiyle ve çevresiyle barışık, sevmeye, sevilme yeteneği gelişmiş, başarılı, sağlıklı ve mutlu bir birey olarak hayatına devam etmesine yardımcı olmaktadır.

2.1.3.5. Toplumsallaşma İşlevi

Ailenin var oluşundan bu yana bireyin ilk sosyalleştiği yer ailesidir. Aile toplumsal normların ilk öğrenildiği yer olduğundan toplumun yapısının, bütünlüğünün mayası, özüdür (Aslan, 2002:32). Aile içerisindeki gelenek, görenek, normları ve kalıpları öğrenmekle başlar toplumsallaşma. Aile kişiliği geliştirici, şekillendirici, terbiye edici rolü ile temel bir alt kurum olarak üst grupları destekleyen besleyen bir “güç merkezi”dir (Nirun, 1994:93-95). Bireyler aileler sayesinde sosyal bir varlık haline dönüşmektedir. Sosyalleşen bireyler toplumun düzenli ve istikrarlı gelişimine katkı sağlamaktadırlar.

2.1.4. Ailenin Dönüşümü

İletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, aile değerleri ve aile yapısındaki değişimler, eğitim seviyesi, kültürün ve yaşanılan ortamın değişmesi gibi pek çok sebeple günümüzde ailelerin bir dönüşüm sürecine girdiği görülebilmektedir. Yapısında, tipinde, boyutlarında ve işlevlerinde önemli değişimler olmaktadır. Geniş aile küçülmüş çekirdek aileye dönüşmekte eğitim, yönlendirme, meslek edindirme gibi bazı alanlardaki işlevlerini başka sosyal kurumlara devretmektedir (Kır, 2011:382).

Birey için ilk eğitim yeri olan aile toplumu her yönüyle etkileyen teknoloji, ekonomi gibi gelişmelerden payını almıştır. Her zaman olumlu olmayan bu payda ailenin ve toplumun gittikçe yozlaşmaya başladığı, sanal dünya sayesinde bireysel ilişkilerin azaldığı, eşler arası tahammülsüzlük sebebiyle boşanmaların arttığı ve parçalanmış ailelerin ortaya çıkmaya başladığı değişimler meydana gelmeye başlamıştır. Boşanmalar nedeniyle kendisine has özellikleri ve sorunları bulunan tek anne veya babalı, boşanma ve yeniden evlenme nedeni ile üvey anne veya babanın bulunduğu aile yapıları artmaya başlamıştır (Eşsizoglu vd, 2012:3).

Dünyadaki küresel gelişmelerle birlikte geleneksel geniş aile yerini giderek modern çekirdek aileye bırakmakta, gelenekler sayesinde oluşan aile tipleriyle oldukça az karşılaşmaktadır. Bu değişim ve dönüşümde küresel ekonominin gelişmesi, üretimde yer alan araçların gelişmesi, sanayi toplumuna geçişin sağlanması, köylerde yaşanan göçler ve kentlerin nüfusunun gittikçe artışı tüm bunların sebebi olarak görülmektedir.

Kentleşme, tarım dışı nedenler gibi nedenlerle geleneksel aile yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Bir başka deyişle üye sayısının azalması, ailenin laikleşmesi, otoritenin devlete geçmesi, sanayileşme ve insan haklarının gelişmesi bu ailenin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Ülken, 1943:173).

Sanayi öncesi dönemlerde ekonomik nedenler sebebiyle beraber yaşamak zorunda olan geniş aileler sanayileşmeyle beraber köylerdeki geniş aileler çekirdek aile olarak kentlere göç etmeye başlamıştır. Karı-koca ve evlenmemiş çocuklardan oluşan çekirdek aile daha çok sanayi devrimiyle ortaya çıkan sanayi toplumlarının ailesidir (Ülken, 1943:173). Bu aile tiplerini nasıl adlandırdığımıza baktığımızda dönüşüm sorunsalı rahatça görülebilmektedir. ‘Modern Çekirdek Aile’ ‘Geleneksel Geniş Aile’ birçok sorunun cevabı olabilmektedir.

Aynı zamanda sanayileşme, modernleşmeyle beraber bireylerin aile içinde ve toplum içindeki görev, sorumluluk ve statülerinde başkalaşım görülmektedir. Kadının iş hayatına girmesiyle erkeğin üstünlüğü sekteye uğramış ve eşit fırsatların talebi gün yüzüne çıkmakta kadın sadece çocuk yetiştiren, ev işleriyle ilgilenen, evde vakit geçiren anne figüründen sıyrılarak iş kadını modeline bürünmektedir. Böylece aile üyeleri arasında sorumlulukların paylaşılması ve eşitliğin sağlanması konusunda bir akım ortaya çıkmaktadır. Çocuk bakımından sadece anne değil baba da sorumlu olmakta, baba ve çocuk daha fazla vakit geçirmektedir.

Sosyal değişimle beraber ortaya çıkan bu sorunlara tek tek bakıldığında geleneksel olarak yerleşmiş olan evin yükü, çocuk bakımı ev temizliği, yemek yapımı kadına ait olduğu kabul edilmiş ancak kadının iş hayatına girmesiyle kimin yemek yapacağı, kararları kimin alacağı, ev dışında kimin çalışacağı konuları artık eşitlikçi görüşün sorunları haline gelmektedir. Yaşanan bu sosyal değişimle modern aile üyelerinin her birinin çalışıp gelir elde etmesi nedeniyle maddi konular üzerinde her aile üyesinin söz hakkı olmaktadır. Geleneksel kültürün bir parçası olan geniş ailelerde evin en büyüğü ve erkeği evin reisi iken, tüm ekonomik, sağlık, eğitim gibi konular üzerinde tek söz sahibi iken modern toplumla oluşmuş çekirdek ailelerde artık kararlar ortaklaşa alınmaktadır.

Türkiye’de aile, yapısal olarak, yıllar itibariyle geleneksel geniş aileden çekirdek aileye doğru yönelim içindedir (Taylan, 2009:118). Geniş ailelerin parçalanması ile oluşan çekirdek aile, ailedeki bireylerin sorumluluklarında da değişikliğe sebep olmaktadır. Özellikle çocuk, hasta ve yaşlıların bakımında aile dışında profesyonel kurumların oluşması kadının rolünde de değişikliğe neden olmaktadır. Kadın artık sadece ev işleri ve annelik sorumluluğu almaktan çıkmış, ev dışında da üretime destek verir hale gelmektedir. Böylece Kentlerde yaşayan modern çekirdek aileler içerisindeki hem kadın hem erkek eş, endüstrileşmiş ekonominin ihtiyaçları doğrultusunda çalışmaya, aileye ekonomik girdi yaratmaya başlamışlardır. Bu durum kadının erkek karşısındaki konumunu güçlendirmiş, ikisi arasındaki ilişkinin daha simetrik olmasına neden olmuştur (Eşsizoglu vd,2012:10).

Parçalanmış aile ya da tek ebeveynli aile tipleri ile daha sık karşılaşılakta ve aile yapısı içinde bireylerin arasındaki bağların zayıfladığı tartışılmaktadır. Aile içi emeğin yerini, bireyler çeşitlenen hizmetler sektörü sayesinde piyasadan temin edilebildiği, ailenin sunduğu sosyal güvenliği çeşitli şirket ve kurumların sağladığı görülebilmektedir (Sarı, 2013:25) Aynı zamanda hızla yükselen boşanma oranları yeni ve karmaşık aile yapılarının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Ayrıca hukuk içerisinde kadın ile ilgili yaşanan gelişmeler ve kadının toplumda farklı bir role bürünmesi aile ile ilgili değişimlerin önemli nedenlerinden birisidir.

2.2. Aile İçi Sorunlar

Ailenin modernleşme ve toplumsal değişimle beraber birçok fonksiyonun da değişimler olduğu açıkça ortadadır. Dolayısıyla aile içindeki ilişkilerin de değişime uğradığı aşikardır. Aynı zamanda değişen toplum ve değişen aile kurumuyla beraber aile içi sorunlarda büyüyerek devam etmektedir. Mevcut durumda gerçekleşen bu sorunlar tüm ailelerde az ya da çok bulunmaktadır.

Aile kurumu, üyeler bakımından birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde bulunan, yakın ilişkili ve duygusal bağlarla bağlı bir sistemden oluşması nedeniyle; ailenin içinde üyelerin karşılaştığı sorunlar, aile içi sistemi hem etkilemekte hem de bu sistemden etkilenmektedir (Yolcuoğlu, 2014:150). Sorunlar ailenin işlevlerini kısıtlamakta ve

ailenin mevcut yapısına zarar vermektedir. Aile içerisindeki bu sorunlar tartışma, kavga ve şiddete kadar uzanabilmekte, hatta boşanmayla bile sonuçlanabilmektedir.

Aile içi şiddeti körükleyen faktörleri şöyle sıralayabiliriz: Ebeveynlerden veya çocuklardan birisinin aşırı biçimde alkol veya uyuşturucu kullanması, eşler arasında geçimsizliğin baş göstermesi, boşanma öncesi uzun süreli gerginlik ve kavgalar, eşlerin birbirini aldatması, ailenin sosyo- ekonomik durumunu yıpratıcı boyutta devam eden krizler sosyal problemlili ailelerin akraba ve komşuların desteğinden uzak olması, toplumsal haytan tecrit edilmesi, barınma imkanlarının elverişsiz olması, şiddetin toplumda benimsenmesi ve yadırganmaması, annenin hamilelik döneminde stres altında olması ve psikolojik sorunlarını çözememiş olması olarak tanımlanmıştır (Seyyar ve Genç, 2010:22).

Aile içi sorunlar ailenin oluşmasından bu yana devam etmektedir. Hatta birçok ailenin var olması bu sorunların mantıklı bir iletişim ile çözülmesine bağlı olduğu dahi söylenebilmektedir. Ancak ailenin oluşmasından bu yana var olan sorunlar ailenin değişmesiyle de değişim gösterdiği aşikardır. Modern hayatın getirdiği yenilikler, sanayileşme, modernleşme, kadının iş hayatına girmesi, eşler tahammül eşiklerinin düşmesi, eşlerin kabullenme ve katlanma düzeylerinin azalması, aile kriterlerinin değişmesi ve modern ailedeki ihtiyaçların değişmesi ile birçok sorun bunları kaynak olarak almıştır.

Yolcuoğlu (2014:150)'na göre ailelerde; “boşanma, alkol, uyuşturucu kullanımı, kumar problemi, yoksulluk, işsizlik, iflas, ölümcül veya kronik hastalıklar, ayrılıklar veya ölüm, mutsuz evlilikler, üyelerin ağır duygusal ve psikolojik sorunlar yaşaması, çocuk ihmal ve istismarı, eşlerin birbirine kötü davranması, para idaresinde zorluklar yaşanması, düşük ve yetersiz gelir problemi, çocuk suçluluğu ve aldatma” gibi çok çeşitli sorunlar meydana gelebilmektedir.

Aile kurumunun karşılaştığı güçlükler nitelik itibariyle değişkenlik göstermekte ve değişik sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu güçlükler, eşler arasındaki anlaşmazlık gibi ilişki bozuklukları türünde ortaya çıkabileceği gibi, aile üyeleri arasındaki duygu ve iletişim bozuklukları, gelirdeki azlık, işsizlik, kaza, çeşitli bedensel ve ruhsal sağlık sorunları, hastalıklar, eşlerden birinin aileyi terk edip gitmesi, konut

koşullarının elverişsizliği, çalışan annenin çocuklarını bırakacak yer bulamaması, çocukların başıboş kalmaları ve suça yönelmeleri, aile reisinin içki, kumar veya uyuşturucu maddelere bağımlı hale gelmesi, ailenin ya da üyelerinden bir veya bir kaçının toplumsal çevreye uyum sağlayamaması gibi oluşumlar şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Bu güçlük ve sorunlar genellikle birçok nedenlerin bir araya gelmesinden doğmaktadır. Bu yüzden, aile üyelerinin hepsini ilgilendirmekte ve onları her halükârda derece derece etkilemektedir (Bulut, 1993:20).

Aile içi sorunlar ailenin oluşmasından bu yana devam etmektedir. Hatta birçok ailenin var olması bu sorunların mantıklı bir iletişim ile çözülmesine bağlı olduğu dahi söylenebilmektedir. Ancak ailenin oluşmasından bu yana var olan sorunlar ailenin değişmesiyle de değişim gösterdiği aşikardır. Modern hayatın getirdiği yenilikler, sanayileşme, modernleşme, kadının iş hayatına girmesi, eşler tahammül eşiklerinin düşmesi, eşlerin kabullenme ve katlanma düzeylerinin azalması, aile kriterlerinin değişmesi ve modern ailedeki ihtiyaçların değişmesi ile birçok sorun bunları kaynak olarak almıştır.

Aile içi sorunların her biri başlı başına bir araştırma konusu olarak görülmektedir. Aile içindeki bu sorunların her biri aile üzerinde farklı farklı etki ve tepki yaratmaktadır. Ancak bu sorunların yarattığı etki ve tepki her soruna göre farklılık gösterirken, sorunun ana kaynağı her zaman 'iletişim' olmuştur. Eşler arasında doğru bir şekilde kurulamayan iletişim diğer sorunların büyümesine ve patlak vermesine yol açmaktadır. Böylece aradaki iletişim kuvvetli olmayan ailelerde bu sorunlar daha da büyüerek önüne geçilemez bir hal almaktadır.

2.2.1. Şiddet

Şiddet hayatımızın birçok yerinde var olan ancak fiziki olarak zarar vermediği sürece birçok kişi tarafından kabul görülen hayati tehlikeyi arz eden bir eylem bir davranış olarak bilinmektedir. Dünya Sağlık Örgütü ise şiddeti sahip olunan fiziksel güç ya da kudretin, tehdit yoluyla ya da doğrudan kendine, bir başka insana, bir gruba ya da topluma karşı yaralanma, fizyolojik hasar, gelişme bozukluğu ya da gerilikle sonuçlanacak ya da sonuçlanma olasılığı yüksek bir biçimde uygulanması olarak tanımlamaktadır.

Şiddet; öğrenme yoluyla kazanılan eylem boyutlu bir olgudur. İnsan sorunlarının çözümü için hangi yollara başvuracağına sosyal çevresinden öğrendiği yöntemlere göre karar verir. Yaş ilerledikçe yeni elde ettiği kazanımlarla bu düşüncesini tashih eder. Bu süre esnasında bağışıklık kazanan davranışlarını kullanmaya devam eder. Ya da çaresiz kaldığı, sözünün bittiği yerlerde daha önce öğrenilmiş olan eylemlerini devreye sokar (Genç, 2016:53).

Aile ise her zaman toplumumuz da kutsal bir kurum olarak var olmaktadır. Aile içindeki bireylerin bütünlüğü için uğraşan, ihtiyaçlarını gideren, güven ve koruma içgüdüsünü geliştiren bir kurum olarak karşımıza çıkarken bazı durumlarda bunun tam tersine bireyin fiziki ve psikolojik bütünlüğünün tehlikeye sokulduğu, şiddetin ana kaynağı olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Bu aile içi şiddet her yaştan bireyde, her gelişmiş veya gelişmemiş toplumda, her eğitim almış veya almamış sosyo-ekonomik gruplarda görülebilmektedir.

Aile içi şiddet tanım olarak ise; ailenin bir üyesinin diğer üyelerine karşı gerçekleştirdiği her türlü yıkıcı ve fiili saldırgan davranışlarını kapsamaktadır (Mavili, 2014:15). Genel görünüme bakıldığında şiddetin ailede erkeğin kadına ve diğer aile üyelerine uyguladığı şeklinde bilinmektedir. Aynı zamanda kadının da eşine ve çocuğuna şiddet uygulaması söz konusudur. Hatta çocuğun ebeveyne karşı uyguladığı şiddette mevcuttur. Erkekler kadınlara daha çok fiziksel ve cinsel şiddet uygularken, kadınlar ise psikolojik şiddet uygulamayı tercih etmektedir (Durğun, 2016:86). Şiddet ve şiddetin yarattığı korku aile için korku ailenin tüm fonksiyonlarına zarar vererek yıkıcı bir etki yaratmaktadır. Ev içerisinde yaşanan bu şiddet olayları çocuk ve kadında hasara yol açmaktadır.

Aile içerisinde şiddet ortamı bulunan ve şiddetin içinde yaşayan çocukların psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları ve eğitim hayatlarında başarıyı yakalayamadıkları görülebilmektedir. Böylece şiddet ortamında yetişen çocukların duygusal, psikolojik ve sosyal gelişimleri darbe almaktadır. Tüm bunların yanı sıra şiddet ortamında yetişen çocuklarda yetişkin bir birey haline geldiklerinde yaşamış oldukları şiddet içerikli ortamın etkisiyle şiddeti bir davranış biçimi haline getirerek uygulama şekline dönüştürmektedir.

Aile içinde ve aile dışında yaşanan şiddet çoğu zaman farklılıklar göstermektedir. Genel olarak kadının ilişki içerisinde bulunduğu, sevgi ve güven beslediği veya beklediği bir aile bireyinden gelen şiddet çoğu zaman normal kabul edilirken, aile dışındaki kişilere karşı daha sorgulayıcı ve agresif olunabilmektedir. Ayrıca, çoğu kadın ev dışında yaşadığı şiddet taciz hakkında konuşup buna karşı çıkabilirken, aile içinde yaşadığı şiddeti saklama, sineye çekme, çaresizce durumu kabullenme eğilimindedir. Bunun üstüne çevre tarafından duyulan şiddet kadına yüklenmekte erkeğin dövme hakkı kabul edilerek kadının suçu olarak görülmektedir.

Bu durumun en önemli dayanağı ise erkeğin kadına göre daha üstün bir konuma sahip olması olarak görülmektedir. Bu toplumsal eşitsizlikle erkekler kadınların yaşam, davranış ve toplumsal etkinliklerine karışma, izin verme, denetleme hakkına sahip olmaktadır. Dolayısıyla aile içi şiddetin ana nedeni aile anlaşmazlıklarından ziyade erkek egemen toplumun geleneksel değerlerle beslediği bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu şiddet türünde “dövme”, “yaralama”, “sakatlama”, “cinsel saldırı” veya “öldürme” gibi somut teşebbüsler/fiziksel şiddet olabileceği gibi; “sözel”, “zihinsel”, “duygusal” ve “ekonomik şiddet” şeklinde tespiti oldukça zor soyut şiddet türleri de görülebilmektedir (Özgüven, 2001: 297).

2.2.2. Ekonomik Sorunlar

Toplum içinde yaşayan her birey hayatını devam ettirebilmek için çalışmaya, üretmeye, ekonomik olarak kazanmaya ihtiyaç duymaktadır. Aile kurumu içerisinde yer alan bireyler iş bölümü yaparak üretim ve ekonomi anlamında herkesin bir görevi olduğunu kabul etmektedir. Ancak geçmişten günümüze toplumsal yapı içinde para kazanma, ev ekonomi idaresi erkek birey tarafından üstelenilen bir görev olarak anlaşılmaktadır. Ancak modern hayatla beraber değişen roller ve kadının iş hayatına girmesiyle bu görevi erkeğin üstünden alarak ya eşler üzerinde paylaştırmış ya da kadına da bu görevi yapabilmeyi layık görmüştür. Böylece ailede yaşanan ekonomik problemler farklı bir boyut olarak devam etmiştir.

Aile birliğinin işlevleri arasında yer alan ekonomik işlev aile üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem üretimin hem de tüketimin can bulduğu aile kurumuyla hem bireylerin hem de toplumun devamlılığı için önemlidir.

Aile ilişkilerinde dayanışma sağlayabilecek ya da çatışmaya yol açaabilecek ikili bir özelliğe sahip olan gelir seviyesi ve para yönetimi ailenin işlevlerini yerine getirebilmesi için oldukça önemlidir. Aile birliği içinde gelir seviyesinin ailenin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması ve para denetiminin kime ait olduğu konuları modernleşmeyle beraber aile içinde bir sorun haline gelebilmektedir. Bu şekilde bakıldığında para yönetimi ve gelir yetersizliği ekonomik kaynaklı olan şu sorunlara yol açaabilmektedir (Bilen, 2009:168).

- Günümüzdeki toplumsal yapının değişmesini göz ardı ettiğimizde genel olarak aile kurumunda ailede para kazanan üyesi erkek olarak bilinmektedir. Ancak parayı harcayan ise kadın olarak bilinmektedir. Bu nedenle yeterli geliri bulunmayan ailelerde gelir yetersizliği sebebiyle harcamanın kadın tarafından doğru bir şekilde yapılmadığı, erkeğin yeterli parayı kazanamadığı konularında sorun yaşanmaktadır.
- Aileye gelen parayı erkek kazandığı için para yönetimi ve denetimi erkeğe ait olmakta, bu tutum da kadın ve erkek arasında sorunlara yol açmaktadır. Ya da ailenin gelir giderleriyle ilgili planlamanın kimin yapacağı konularında anlaşmazlıklar çıkabilmektedir.
- Yakın sosyal çevre, eşlerin aileleri ve akrabaları, ailenin gelir-gider durumuna karışabilmekte, bu yöne doğru para transferi olabilmektedir. Ancak bu durum da eşler arasında ekonomik anlamda ciddi sorunlar yaratmaktadır.
- Eşlerden birinin sahip olduğu yaşam standartlarını, ailenin ekonomik durumunu göz ardı ederek gerçek dışı isteklerde bulunması da ciddi sorunlar yaratmaktadır.
- Eşlerden herhangi birinin bulunduğu konumdaki çevresiyle ekonomik bağlamda kendisini kıyaslamak ve gerçekçi olmayan beklentilere girmek; aile içi ilişkilerde sorun oluşturabilmektedir (Bilen, 2009:168).

Tüm bu nedenler aile içerisinde ekonomik anlamda sıkıntı yaratmaktadır. Her iki eşin de gelir elde etmesi, gelir üzerinde söz sahibi olma yetkisini vermektedir. Ancak bir tarafın bunu kabullenmemesi veya her konuda ortak bir karara varamamak aile içinde büyük bir sorun haline gelmekte ve çözülmediği sürece büyüyerek devam etmektedir.

Kadın ve erkeğin beraber çalışmasıyla elde edilen gelir aile üyelerinin bilinçsiz bir şekilde harcanır veya aşırı bir şekilde tasarruf edilirse, bireyler kazanımlarını doğru bir şekilde idare edemeyebilirlerse, ortak bir amaç ve karar üzerinde karşılıklı görüşlerini birleştiremiyorlarsa, gelir durumlarının iyi olmasına rağmen yeterli doyum alamayabilir ve eşler arasında huzursuzluk ve mutsuzluğa sebep olabilir. Evlilik uyumunda önemli olan nokta gelirin miktarı ile birlikte eşlerin para idaresi vb. ekonomik konularda fikir birliğine varmaları ve ortak bir anlayış oluşturmalarıdır. Böylece, ailede ekonomik kaynakların kullanımı, muhafazası ve tasarrufuna ilişkin problemlerin çıkması önlenmiş gibi kaynak maksimizasyonu ve aile güvenliği sağlanarak kişiler arası çatışmalar da azalır (Şener ve Terzioğlu, 2002:8).

2.2.3. Cinsel Sorunlar

Cinsellik, yemek içmek gibi yaşamın temel gereksinimlerinden biri ve haz kaynağı olarak bilinmektedir. İçinde bulunulan toplumun değer yargıları, bireylerin davranışları ve beklentileriyle birleşerek zamanla cinselliğe dair bakış açımızı ve bilgilerimizi şekillendirmektedir (Kavuncu, 2011:149).

Cinsellik; sadece bir üreme eylemi değil, aynı zamanda eşlerin karşılıklı duygu ve hislerini birbirine aktarılmasını ve paylaşılmasını sağlayan bir yaşantı şeklidir (Yılmaz, 2007:6). Aynı zamanda cinsellik, sosyal ve psikolojik işlevin en geride kalan ve ihmal edilen alanı halinde, baş kösesine oturtularak yaşamı etkisi altına alabilen, bozulduğunda ise patolojik yapının en büyük suçlusu olarak kabul edilebilen, konuşulmasının bile toplum dinamiklerini olumsuz etkileyebileceği korkusuyla yasaklanan, zaman zaman mitlerin ve inanç sistemlerinin içine süzülerek yüceltmiş ve gizemli bir kimliğe bürünen, cinsel organların sınırları içerisine hapsedilemeyecek kadar çok yönlü bir fenomendir (Gülsün vd, 2009:70).

Eşler arasında kişisel bir bağ kuran cinsellik, eşler arası ilişkiyi ve iletişimi bağlayıcı bir güce sahiptir. Eşler arası cinsellik ilişkileri ne kadar gelişkin ise aile ve evlilik hayatı da bir o kadar sağlıklı olmaktadır. Cinsellik ilişkisinde sorunlar yaşayan eşlerin birbirleriyle iletişim noktasında da bir takım problem ve çatışmalar yaşayabilmektedir. Aynı zamanda cinselliğin yeterli bir seviyede ve kalitede olmadığı evliliklerde eşler arasında bağlar zayıflamaktadır (Canel, 2007:132) Aile içinde yaşanan bu sorunların görünmeyen yüzü her zaman iletişim olmuştur. İletişim eksikliği ve çatışma tüm bu sorunların temelini oluşturmaktadır.

Cinsellik toplumumuzda ve kültürümüzde gizli tutulması gereken, dile getirilmemesi gereken, ayıp olarak nitelendirilen bir olgu olarak kalmıştır. Bu nedenle yaşanan cinsel sorunlarda eşler arasında dahi konuşulmamakta, sorun olarak sayılmamakta ya da çözümü için herhangi bir çaba gösterilmemektedir. Ancak eşlerin sorun olarak görmediği bu olay yaşamlarında birçok sorunun sebebinin veya sonucunu oluşturmaktadır.

Eşler arasındaki genel ilişkide uyum sorunu bulunuyorsa cinsel işlev bozukluklarının varlığı; bunun tam tersi, yani cinsel sorunları varsa genel ilişkilerinde de sorunun varlığı söz konusu olabilmektedir. Ancak, genel ilişkide sorun yaşayıp cinsel yaşamlarının mükemmel olduğunu veya genel ilişkileri iyi olmasına karşın sadece cinsel sorunu olduğunu söyleyen çiftler de bulunmaktadır. Cinsel alan yalnızca ilişki hakkında bilgi vermez, aynı zamanda sorunların dramatik şekilde ele alındığı bir alandır. Çünkü çiftler cinsel konularda oldukça kırılgandırlar. Cinsellik ile genel evlilik sorunları arasındaki örtüşmenin bir nedeni de tatmin edici bir cinsel ilişkide iyi iletişimin önemidir. İletişim becerileri, evlilik ilişkisinde olduğu gibi cinsellikte de önemlidir. Bazı çiftlerin sınırlı tecrübesi ve cinsellikle ilgili konuları konuşmadaki utangaçlığı, iletişim konusundaki eksikliklerinin daha da göze batmasına neden olmaktadır (Kavuncu, 2011:164).

Eşler arasındaki cinsel ilişkide bozuklukların da temeline bakıldığında yine eşler arasındaki sağlıklı iletişime dikkat çekilmiştir. Eşler arasındaki gerginlik, tartışma ve anlaşmazlıkların cinsel yaşama yansımaya olasılığı çok fazladır. Mevcut durumda bulunan bu huzursuzların üstüne yetersiz iletişim sebebiyle bir de cinsel sorunlar eklenmekte ve aile içinde sorunlar içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Ancak bunun tam tersine cinsel sorunlar her zaman iletişim eksikliğinin, kavganın, tartışmanın sonucu

olmayabilmektedir. Eşlerin yaşadığı cinsel sorunlar aile hayatındaki anlaşmazlık ve tartışmaların gizli sebebini oluşturarak da gün yüzüne çıkabilirler. Yani eşlerin günlük hayatlarında yaşadığı sorunların altına cinsel hayatlarında yaşadıkları sorunlar yatabilir. Kısa süre önce yaşanan bir cinsel sorun sonucunda daha önce tartışma sebebi olmayan bir sorunun tartışma sebebi olması anlamına gelmektedir.

ABD’de insanların psikolojik yardım için başvurma nedenleri arasında, evlilikte yaşanan uyumsuzluğun en sık bildirilen nedenlerden biri olduğu ve 1987 yılı içinde evlenenlerin yarısı kadar da boşanma gerçekleştiği belirlenmiştir (Gülsün vd., 2009:71). Günümüzde de devam eden bu sorunun boşanma olaylarının ana sebebi olarak dile getirilmese de araştırmaların gösterdiği üzere aile içindeki sorunların ya etkisini ya da tepkisini oluşturmaktadır.

2.2.4. Aldatma ve Sadakatsizlik

Aldatma Türk toplumu ve kültürü içinde her zaman gizli ve saklı tutulan bir olgu olması nedeniyle bilimsel anlamda yapılan araştırmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Ancak bu aldatma olgusunun var olmadığı anlamına gelmemektedir.

Romantik ilişkilerde aldatma, partnerler arasındaki anlaşma ve güvenin, başka bir bireyin duygusal, cinsel ya da romantik biçimde ilişkiye dâhil olmasıyla bozulması olarak tanımlanabilir (Hall ve Fincham, 2006; akt. Kantarcı, 2009:22). Aldatma eşler arasında tamamen bir yıkıma yol açmaktadır. Eşlerin psikolojik olarak travma yaratırken bir yandan da davranış bozukluklarına neden olmaktadır. Bu nedenle artık evlilik hayatı eskisi gibi olmamakla beraber birçoğunda boşanmayla sonuçlanabilmektedir.

Böylece eşler aldatma olayı sonrası ilk evre olarak travma, agresif tavırlar, saldırganlık, kızgınlık, çekingenlik, içine kapanma, kıskanma, öç alma, endişe, düş kırıklığı gibi bireyin ruhsal dünyasını kötü bir etki bırakmaktadır. Daha sonra bireyde kabullenme, daha az tepki verme ve anlamaya çalışma görülerek, aldatma olayını mantığına ulaşmaya çalışmaktadır. Üçüncü evre ise tüm bu yaşanan şeylerin üstüne bir sünger çekerek hayatına yeniden başlama, kendini iyi hissetme ve yenilenme olarak kendini gösterebilmektedir.

Aldatmanın nedenleri arasında, evlilik ilişkisinin nasıl olduğu da önemli bir yer tutmaktadır. Buna göre; evlilikten alınan düşük tatmin ya da evlilik içerisindeki cinsel ve duygusal ilişkilerin az sayıda ya da düşük kalitede olması, aldatma için bir sebep oluşturabilmektedir. Evlilik dışı ilişki ile ilgili en yaygın kabul gören yüklemelerden biri de evliliklerdeki mutsuzluk ve çatışmalardır. Aldatma eğilimi yüksek olan kadınların ve erkeklerin çatışma eğilimlerinin de yükseldiği ya da çatışma eğilimi düşen kadın ve erkeklerin aldatma eğilimlerinin düştüğü görülmüştür (Polat, 2006).

Günümüz koşullarının çiftlere yoğun ve stresli bir yaşam sunması, ilişkilerde birbirine zaman ayırma ve paylaşımların devamını ortadan kaldırmıştır. Bu yoğunluğun duygusal yaşamı ihmal etmeye yönelik tutumları görülmektedir. Ancak evliliğin kaçınıcı yılı olursa olsun kadınlar ilişkide romantizmi devam ettirmeye çalışırlar. Kadınlar bu çaba içindeyken eşlerinin bunu görmemesi ve önemsememesi dışarıdaki erkekler tarafından edilen iltifatlar, kendine yakınlık gösteren başkalarının olması, kadının evliliğinde bulamadığı ihtiyaçları karşılama arzusu kadını evlilik dışı birlikteliklere itebilir (Kavuncu, 2011:121).

Erkekler ise hayalini, hayatını paylaştığı bir kadınla zamanla ev içi sorunlarla uğraşmaya ve çözüm bulmaya başlamaktadır. Belli bir zaman sonra günlük konuşmalar ana konuyu oluşturmaya, paylaşımlar, sohbetler bitmeye başlar ve eşinin kendisini önemsemediğini düşünerek sorunlardan uzak bir evlilik dışı birlikteliğe yönelebilir. Aynı zamanda farklı kadınla olmanın verdiği heyecan ve erkekliklerini hissetme içgüdüleriyle güvenini arttırmak için bu yolu seçebilmektedir (Kavuncu, 2011: 122).

Aldatma birçok çalışmacıya göre ikiye ayrılmaktadır. Bunlar duygusal aldatma ve cinsel aldatma olarak adlandırılmaktadır. Duygusal aldatma aldatan bireyin beraber olduğu kişiyle arasında bir duygu bağı bulunduğu ancak herhangi bir yakınlık veya cinselliğin bulunmadığı aldatma türü olarak bilinirken cinsel aldatma ise aldatan bireyin beraber olduğu kişiyle herhangi bir duygu bağı olmadığı sadece cinsel ilişkiden ibaret olduğu bilinen aldatma türüdür.

Kadınlarda duygusal aldatma daha fazla iken bu durum erkeklerde cinsel aldatmayla ilişkilendirilebilir (Kantarıcı, 2009:86). Cinsel olarak aldatmayla, duygusal olarak aldatma ilişkisini karşılaştırmak daha çok cinsel aldatmayı gizlemek için kullanılan bir

yöntemdir. Aslında böyle düşünmek karı-koca ilişkisindeki ilgilerin gözetilmesine sebep olan da cinsel serbestliği yaşamının verdiği zararın aşka engel olmasıdır. Öte yandan cinsel aldatmayı üç adımlı bir procesten oluşturulmuş olduğunu anlatmaktadır. Bu aşamalardan ilki; duygusal açıdan hoşlanma, ikincisi, sevgili olma dönemi ve son olarak da cinsel birlikteliktir. Kişi şayet akıllı ve kurnaz ise, daha birinci evre de bu hali anlayıp eşinin kendisini aldatmasına engel olabilir (Tarhan, 2014).

Polat'a (2006) göre aldatma ortaya çıktıktan sonra aile içindeki önemin çok olması, kişinin bakım gibi ihtiyaçlarına dikkat etmesi, aldatılan bireyin daha cesaretli olması, evlilikteki beraberliklerin ilerlemesi, birlikteliklerdeki duyguların önemini fark etme gibi olumlu durumlar da yaşanabilirken, birçok ilişkide cinsel olarak ayrılmak evlilikler için son bulabilecek ciddi bir olaydır.

Eşler arasında yaşanan aldatma olayı evlilikler için yıpratıcı bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Aldatma sonrasında eşlerin arasında iletişime geçememe, etkileşim içinde olamama, birlikte yapılan etkinliklerden kaçma veya mutsuz olma, birbirlerine daha az saygılı olma, daha az vakit geçirme isteği, daha mutsuz ve daha sınırlı bir evlilik hayatı, güven kaybı, psikolojik olarak her an kendini boşanmaya hazırlaması görülmektedir. Görüldüğü gibi aldatma bir anlık yaşanan bir olay olsa da evlilik hayatı içinde uzun süreli yaşanan ve uzun süreli sonuçlar doğuran bir olay olarak karşımıza çıkmakta ve aile içi sorunların başında yer almaktadır.

2.2.5. Kıskançlık

Pines'a (1998) göre kıskançlık, kişinin önemseydiği bir ilişkisini bozabilecek ya da ilişkinin yitirilmesine neden olacak tehlikenin algılanması sonucunda verilen karışık bir tepkidir. Diğer bir tanımla kıskançlık "bir rakibin varlığı nedeniyle yaşanan ilişki kaybı ya da ilişkinin kaybedilmesine yönelik bir tehdit sonucu yaşanan olumsuz duygu durumu"dur (akt. Madran, 2008:301) Diğer bir yandan kıskançlık kişilik bozukluğuyla beraber ilerlerken ilişkinin bozulmasıyla beraber artan sapkınca bir duygu halini alan aynı zamanda zihinsel bir hastalık olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvensizlik ve sahiplenme duygusundan beslenen kıskançlık eşler arasında sıklıkla ciddi bir sorun haline gelmektedir.

Kıskançlık; korku, endişe, ilişkide yakınlığı kaybetme, sahiplenme, utandırma gibi karışık duygularla ortaya çıkar. Kadınlarda genellikle ilişkilerine yönelik sadakatin ve duygusal bağlılığın tehlikede olduğunu hissettiklerinde; erkeklerde ise eşinin cinsel sadakatsizliğinden korkmaya başladıkları zaman kıskançlık duygusu baş gösterir (Kavuncu, 2011:133) Kıskançlık çoğu zaman ilişkiyi zedeleyen, bireye son derece acı veren bir duygu olabilmektedir. Bazı evliliklerde kıskançlığın sebebi sevgi ve aşktan dolayı olurken bazı evliliklerde güvensizlik ve kaybetme korkusundan olabilmektedir.

Dozunda olan kıskançlık duygusu bazı durumlarda da eşler arasındaki bağı güçlendirmekte ve evliliği canlı tutabilmektedir. Ancak bu kıskançlık hastalık haline gelmiş, kıskanana kişi ilgiden ve sevgiden yoksun kalma duygusu ve bununla beraber özgüven eksikliği bulunuyorsa eşler için bu çıkılmaz bir yol, evlilik için zararlı bir etki yaratmaktadır. Karşı taraftaki haksız ve gereksiz yere kıskanılan kişide de psikolojik problemler oluşmaya başlamakta, kıskanan kişi de ise paranoya, anksiyete baş gösterebilmektedir.

Kıskançlığın en önemli belirleyicilerinden birisinin “durumsal değişkenler” olduğu gerçeğinden yola çıkılarak yapılan bir sınıflandırmaya göre kıskançlık ikiye 40 ayrılır; duygusal ve cinsel kıskançlık. Cinsel kıskançlık, bireyin eşinin bir başkasıyla cinsel beraberlik yaşadığını bilmesi ya da bundan şüphelenmesi sonucunda yaşanan kıskançlıktır. Duygusal kıskançlık, bireyin eşinin bir başkasına duygusal olarak bağlandığını bilmesi ya da bundan şüphelenmesi durumunda ortaya çıkan kıskançlık türüdür (Harvey ve ark. 2004; Demirtaş ve Madran, 2008). Bu her iki kıskançlık türü de evlilik ilişkisi için zararlı bir hal almaktadır. Eşin partnerini sürekli kontrol altında tutmaya çalışması, denetlemesi, baskı kurmaya çalışması, geçen süre içinde evlilik birliğinin yara almasına hatta sona ermesine sebep olabilmektedir.

Kültürümüz tarafında eşler arasında var olan bu kıskançlık kabul görmüş ve çoğu zaman bir sorun olarak nitelendirilmemiştir. Ancak kıskançlığın tepkisi olarak bir yandan eylemsizlikle karşılaşılırken bir yandan da ölümlerle dahi karşılaşılabilir. Bu nedenle kıskançlık evlilik hayatı için ruhsal bozuklukları da içine alarak en tehlikeli aile içi sorunlar arasındadır.

2.2.6. İletişim Sorunları

Genel olarak iletişim, bireyler, gruplar ve toplumlar arasında söz, yazı, görüntü ile el-kol hareketleri vb. simgeler aracılığı ile duygu ve düşüncelerin karşılıklı olarak iletilmesini sağlayan bir etkileşim süreci olarak görülmektedir. İletinin yalnızca gönderilmesi ya da alınması iletişimi oluşturmaz. İletişimin olabilmesi için bir ileti alışverişi, alınan ve verilen iletilerin birbiriyle ilişkili olması gerekir (Dönmezler, 1999:78).

Evlilik ise iletişim ve etkileşim sistemi olarak bilinmektedir. Bu sistemin canlılığı karı-koca arasında sözlü-sözsüz uygun bildirim ve mesajların alınıp verilmesiyle ölçülmektedir. Eşlerin birbirlerine ruhsal, toplumsal ve cinsel beklentilerini ve mesajlarını ortaya koymaları, dile getirebilmeleri için karşılıklı etkileşim içinde olmaları gerekmektedir. Uyumlu bir evlilik her şeyden önce sağlıklı bir iletişimle gerçekleşir. Sağlıklı ve normal bir iletişimin bulunmayışı, karı-koca arasındaki sorunları algılayıp kavrayamamadan ve iletişim bozukluğundan kaynaklanır (Özgüven, 2001:89). Eşler arasındaki yanlış iletişim veya iletişimsizlik aileler için en önemli problem ya da en temel problem olarak görülmektedir. Yanlış iletişim ve iletişimsizliğin çözümü diğer sorunlar kadar kolay olmamaktadır. Çözümü için eşlerin fazlaca istekli ve çabalı olmasına ya da uzman bir desteğe ihtiyaç duyulmaktadır.

Literatürde sağlıklı aile fonksiyonları arasında en fazla yer alan problem alanı, aile ve evliliklerde yaşanan iletişim problemleri olmaktadır. Aile içi iletişim, aile üyelerinin birbirlerine karşı ihtiyaç ve isteklerini net bir şekilde ortaya koyabilme ve kendilerini net bir şekilde ifade edebilme yeteneği, aile üyelerinin birbirlerine karşı ilgili olması, birbirlerini uygun bir şekilde yanıtlayabilmeleri ve diğerlerinin bakış açısından kendisini görmeye istekli olabilmek öğelerini içerir (akt, Canel, 2007:83). Ancak eşler karşılıklı olarak bu ihtiyaç ve isteklerini net bir şekilde ifade edemediklerinde ya da karşı taraftan algılanamadığında sorunlar ortaya çıkmaktadır. Aile içindeki sorunların temelini başlıca sebebi de budur.

Sağlıklı iletişim aile üyelerinin birbirlerine karşı yeterli özeni göstermelerini, aralarında ortak paylaşımların gelişmesini ve sözel iletişimlerinin mümkün olduğunca net ve direkt olmasını gerektirir. Aile üyelerinin birbirlerine yeterli dikkati sarf etmemeleri, dolaylı

ve maskeli bir sözel iletişimin varlığı, genellikle sağlıklı aile içi iletişimin göstergeleri sayılmaktadır. Aile içi iletişim problemlerinin varlığı, aile içi çatışma ve etkisiz problem çözme becerilerini de beraberinde getirmektedir (akt, Canel, 2007:83). Bu nedenle iletişim problemleri diğer problemlerden daha önemli bir hal almaktadır.

İletişim bozukluğu ve mesajların dağınık bir şekilde algılanması sebebiyle eşler arası sorunların tam kavranamadığı sağlıklı ailelerde, tartışmaların çoğunun aslında önemsiz sebeplerden oluştuğu görülmektedir. Ancak bu tür ailelerde çiftler genelde esas sorunu göz ardı edip veya farkında olmayıp küçük sorunlara takıldıklarından yaşadıkları gereksiz iletişim sorunları sonucu birbirlerini yıpratmaktadır (Özgüven, 2001:36). Önemli olan asıl sorun iletişimi fark edebilmek ve gerekli önlemleri zaman geçmeden alabilmektir. Çünkü bu şekilde varlıklarına devam eden ailelerin sağlıklı ve mutlu aile olmasını beklemek mümkün değildir. Eşlerin tüm tartışmalarının altında yatan bu iletişim sorunu araştırmanın devamında detaylı olarak incelenmektedir.

2.3. İletişim Kavramı

İnsanoğlu varoluşundan bu yana çevresini anlama, kendini anlatma ve hep varolma çabası içindedir. Bu çabayla beraber tüm duygu ve düşüncelerini çevresine iletmeye çalışmıştır. Bu şekilde ilk sosyalleşmesini yaşamış, paylaşımlar oluşmuş ve iletişim ortaya çıkmıştır. Yani iletişim insanı insan yapan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dilimize Fransızca'dan gelen "communication" sözcüğü, Latince'deki "communicatio" sözcüğünün karşılığıdır. Bunun kökenindeki "communis" kavramı birçok kişiye ya da nesneye ait olan ve ortaklaşa yapılan anlamlarını taşımaktadır. Yani iletişim sözcüğünün, yalın bir ileti alışverişinden çok, toplumsal nitelikli bir etkileşim, değiş tokuş ve paylaşımı içerdiği söylenebilir (Zıllıoğlu, 2007:3).

İletişimin birçok tanımı bulunmakta ve bu tanımlar birbirleriyle aynı etkileşimden bahsetmektedirler. Zıllıoğlu (2007:22); "Anlamları itibarıyla uzlaşmış simgeler yoluyla değişik zaman ve mekan boyutlarında gerçekleşen bilgi düşünce ve duyguların aktarılması ve alışverişidir" şeklinde iletişimi tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu sözlüğü

ise iletişimi; duygu ve düşüncelerin akla uygun şekilde başkalarına aktarılması, bildirim ve haberleşme olarak tanımlamıştır.

Dökmen (2003:19) İletişimi kısaca, "bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci" olarak tanımlamaktadır. Böylece toplum içinde yaşayan bireyler kendisini ve çevresini daha iyi tanımaya başkalarıyla uyumlu ilişkiler yaşamalarına yardımcı olup bireylerin toplumsallaşma yolunda önleri açmaktadır.

İletişim; kişilerin sürekli karşılık mesaj alışverişi olması hali olarak görülmektedir. Konuşanın ileti gönderdiği karşı tarafın ise bu iletiye tepki vermesidir. Bu şekilde oluşan karşılıklı sürüp giden tepkilerin alınması psiko-sosyal etkileşim süreci olarak adlandırılmaktadır. Karşılıklı gerçekleşen bu etkileşimde kişilerin birbirlerinin bilgi, düşünce ve davranışlarını kolaylıkla anlamlandırabilmekte ve karşılıklı olarak aktarabilmektedir (Genç, 2016:184).

İnsanın içinde var olan karşılıklı etkileşime geçme isteği iletişimin temelini oluşturmaktadır. Bu durumda iletişim olgusunun bir isteğin gerçekleşmesi ve bir ihtiyacın karşılanması sonucu ortaya çıktığı da görülmektedir. Böylelikle iletişimin gerçekleşmesi bu istek ve ihtiyacın gerçekleşmesine bunlara bağlı olduğu söylenebilmektedir.

İletişim, kavramının bir beceri olma özelliğinden söz edileceği gibi, iletişim insanoğlunun içten gelen bir isteği veya ihtiyaçlarını en etkili şekilde gerçekleştirme aracı olma özelliği ön plana çıkarılarak da tanımlanabilir (Acat, 2012: 28).

Bireylerin iletişim kurma yeteneği ne kadar gelişmişse bireyde mutluluk oranı o kadar yüksek olur. Bu durumun nedeni iletişimi kuvvetli bireyler daha çok ve daha kolay arkadaş edinebilmekte, arkadaşlıklarını kolaylıkla sürdürebilmekte, eşleriyle daha sağlıklı anlaşabilmekte, hayat kalitesi ve doyumunu daha yüksek olabilmektedir. İletişim becerileri gelişmemiş bireylerin ise hayat kalitelerinde bir eksiklik, yüzeysel ve toplumsal doyum yetersizliği olabilmektedir (MacKay vd. 2012:9). İletişim sürecinde geri bildirim süreci kısa bir zaman olduğunda karşı bireyin davranışlarını değerlendirme ve tepkilerini izleyebilme imkanı olmaktadır. Doğal olarak samimi hissetme, değer verme, stres belirtileri, kızgınlık, mutsuzluk, şaşkınlık, öfke, problem çözme eğiliminde

ya da değil gibi süreçler gözlemlenebilmektedir. Böylece iletişimin içine sözsüz iletişimde girmektedir.

İletişim olgusu insanlar arasında etkileşimin temel yapısını oluşturmakta olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Günlük yaşantının içerisinde insanların birbirleriyle anlaşabilmesi ve ilişkilerinin düzenlemesi iletişim sayesinde gerçekleşmektedir. İnsanoğlunun diğer canlı türlerinden ayrılmasında gelişmiş iletişim yeteneğinin bulunması ile duyguların, düşüncelerin paylaşılması, yaşantısında birtakım keşifler yapması, çevresini tanıyarak ilişkilerini geliştirmesi ve evre etkileşimiyle toplumun bir bireyi olarak yaşamını sürdürmesi gibi hususlar etkili olmaktadır. Doğuştan sahip olunan bazı etkileşim unsurlarının zamanla gelişerek insanların “birey” haline gelmesini sağlamakta ve insanın toplumsal bir canlı olduğuna işaret etmekte ve diğer bireylerle iletişim içerisinde olduğunu göstermektedir. İnsanlar arasında her daim iletişim olmak zorunluluğu bulunmaktadır. “Psikologlar, insanlar arası ilişkilerde iletişim yokluğunun kötü bir iletişimden daha olumsuz sonuçlara yol açtığını gözlemlemişlerdir” (Zıllıoğlu, 2007: 83).

Toplum içinde var olan birey daima iletişimini sürdürmek zorunda olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bu bireyler için psikolojik bir gerçek, sosyal olmak için ise bir ihtiyaçtır. Aynı zamanda iletişim bireylerin bir arada yaşamasının ve sosyal bir varlık olmasının gereği olmaktadır. Bireylerin birbirleriyle ilişkilerinin niteliği ve gücü iletişi yeterliği ve iletişim kurmadaki başarısı ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Günümüzde insanlar arasında sağlıklı bir iletişim kurulamamış olması, pek çok sorunun temel nedeni olarak görülmekte, sorunlara çözüm nerileri geliştirilirken, iletişimin gerekliliği üzerinde önemle durulmaktadır (Eşsizoğlu vd., 2012:44). Bunun sonucuna kişisel olarak baktığımızda kişilerin sağlıksız iletişim kurduklarında birbirlerini yanlış anladıkları, sorunları çözmek yerine büyüttükleri, arkadaş olarak ilişkileri zedelendiği ve bozduğunu, eş olarak da mevcut bağların koptuğu, ailenin varlığını sürdüremediği ve dağıldığı görülmektedir. Bunun sonucuna toplumsal açıdan baktığımızda ise; uygarca konuşma ve tartışma becerisinin gelişmediği toplumlarda sorun çözmek için başlatılan iletişim kavga ve tartışmaya dönüşmekte, mevcut sorunların çözümü yerine yeni sorunlar belirlemektedir. Bu da Dünyanın birçok yerinde görülen kanlı çatışmaların kökeninde sağlıklı iletişim kurulamamasının yattığını göstermektedir.

2.3.1. İletişimin Öğeleri

İletişim süreci, kaynak ve hedef arasında kurulan bir yol olarak bilinmektedir. İletişim bir takım olguların bir araya gelmesiyle gerçekleşmektedir. İletişim süreci içinde belirli mesajlar bir kanal vasıtasıyla bir kaynaktan çıkarak bir hedefe (alıcıya) ulaşmaktadır. Örneğin bir bireyi (kaynak), kendi dilinde kodladığı kelimeleri (ileti) karşı tarafa iletmek amacıyla konuşma (kanal) yoluyla alıcıya (hedef) yöneltmektedir. Bu nedenden dolayı iletişimin "kaynak, kodlama, mesaj, kanal, alıcı ve geri bildirim" gibi öğeleri bulunmaktadır.

Kaynak; Gönderici, mesajın kaynağı, iletişimin başlangıcıdır (Tutar, 2003:22). Hedefe uygun mesajı alıcının zihinsel algısına göre kodlamaktadır. Böylece mesajın başarılı bir şekilde iletilmesini sağlamaktadır.

Kodlama; Kaynakta oluşan duygu ve düşüncelerin, başkaları tarafından da algılanabilir şekilde oluşturulmuş simgelere dönüştürülmesine kodlama denir (Zıllıoğlu, 2007:199). Kodlama basit bir el hareketi de olabilmekte, karmaşık bir fizik formülü de olabilmektedir. Kaynağın aklından geçen düşüncelerin mesaj haline dönüştürülmesi anlamına gelmektedir.

Mesaj; Kaynaktan gönderilen bilgi, düşünce, duygu ve davranışların kaynak tarafından hedef ile ortak semboller doğrultusunda kodlanmasıdır (Odabaşı ve Oyman, 2002:17). Mesaj göndericinin fikirlerinin, düşüncelerinin, isteklerinin sembollere dökülmüş hali olarak bilinmektedir.

Kanal; Bilgi, duygu ve düşüncelerin hedef ile paylaşımı sürecinde, kodlanan mesajların iletiği araçlardır (Demiray, 1994:15). Alıcıya iletilecek olan sinyalleri göndericiye ilettiği yol olarak tanımlanabilmektedir. Ses, jest, mimik, beden hareketleri her biri birer kanal olabilmektedir.

Alıcı; kodlanmış mesajı alan ve kodunu açan kişidir. Alıcı mesajı taşıyan sembolleri algılayıp anlam vererek iletişimi sonlandırır (Tutar, 2003:33). Alıcı, kaynak tarafından gönderilen mesajı algılayıp karşılık verdiğinde kaynak olabilmektedir.

Geri bildirim (Feed-back); iletişim içerisinde alıcı tarafından kayana giden tüm tepkilere geri bildirim denilmektedir. Çünkü geri bildirim alıcı ve gönderici arasındaki geriye bilgi akışı olmakta ve gönderici tarafından mesajın anlaşılma anlaşılmadığı konusunda kanaat oluşmaktadır. Geri bildirim yapılmadığında iletişim eksik kalmaktadır.

Bireyler iletişim sürecinde sahip oldukları bir düşünceyi bir kişiye veya gruba iletme amacı gütmektedirler. Bu ihtiyaç sayesinde iletişim süreci başlamış olmaktadır. Bu düşünceyi iletme için kaynak onu uygun bir forma dönüştürmekte, iletişim diliyle onu kodlamaktadır. Kodladığı bu düşünceyi de mesaj olarak alıcıya iletmektedir. Anlatmak istediği düşünceyi algılayan alıcı geri bildirim yaparak aktif bir iletişimi gerçekleştirmiş olmaktadır. Etkili bir iletişim için karşılıklı olarak veri alışverişinde bulunmak gerekmektedir.

2.3.2. İletişimin Türleri

İletişimin çeşitli şekillerde birçok türü bulunmaktadır. En yaygın ve evrensel olarak kabul edilen ise sözlü ve sözsüz olmak üzere iki iletişim türü kabul edilmektedir. İletişimde her ikisi de birbirlerini tamamlayıcı şekilde aynı anda kullanılmaktadır. Hatta literatürde sözlü olarak gerçekleştirilen ifadelerin, iletişimin küçük bir bölümünü oluşturduğu, buna karşın sözsüz gerçekleştirilen iletilerin, iletişimde kullanılan iletilerin daha büyük bir kısmını kapsadığı yönünde yaygın bir kanaat mevcuttur (Gökçe, 2013:34). Söz konusu bu iletişim türlerini açıklayacak olursak;

Sözlü İletişim; İnsanlar, gündelik yaşamlarının büyük bir bölümünü konuşarak ya da dinleyerek geçirirler. Bu açıdan sözlü iletişim en temel ve birincil iletişim kurma yöntemidir. Sözlü iletişim ister doğrudan, isterse radyo, televizyon, gazete, dergi, telefon gibi araçlarla gerçekleşsin, “dil” ile gerçekleşir. Bu bağlamda sözlü iletişimin en temel ögesi, konuşulan ya da yazılan dil’dir (Gökçe, 2013:70).

Sözlü iletişim yazılı sembollerin veya sözün söylenmesiyle kurulan ilişkinin var oluş zorunluluğu olarak bilinmektedir. İlişkilerde sözlü iletişim ses ve kulağa dayanan iletişim sistemidir(Erdoğan,2005:200). Sözlü iletişim, konuşma dili olarak da adlandırılmaktadır.

Sözlü iletişimde bireylerin ne söylediklerinden ziyade nasıl söyledikleri önemli olmaktadır. İnsanların iletişim içindeyken birbirlerine ne söylediklerinden çok, nasıl söylediklerine önem vermektedir. Mesajın doğru iletilmesi için kelimelerin doğru seçilmesi ve doğru ses tonuyla iletilmesi gerekmektedir. Sözlü etkileşimde sesin büyük bir önemi bulunmaktadır. Çünkü ses tonu bireyin sevincini, üzüntüsünü, kızgınlığını kırılganlığını ele vermektedir.

Sözsüz iletişim; konuşulan sözü içermeyen ifade, enformasyon verme veya davranış olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2005:200). Sözsüz iletişim iletişimin en temel öğelerinden biri olarak bilinmektedir. İletişimin birincil aracının dil olduğu kesindir ancak mesajın gönderilmesinde ve alınmasında başka faktörlerde bulunmaktadır. Sözsüz iletişim yoluyla; elbiseler, mekan kullanımı, kelimelerin vurgulanış biçimi, jest ve mimikler, göz hareketleri ve göz teması mesajın iletimine yardımcı olmaktadır (Pearce vd., 1984:538; akt. Canatan, 2003:68). Duygu ve düşüncelerin kelimelere dökülemediği durumlarda bir bakış, başın bir dönüşü, bir jest, savunucu bir mimik binlerce kelimedenden fazla anlam taşımaktadır.

İletişim denince akla karşılıklı konuşma ve diyaloglar gelmektedir. Oysa iletişim, ne söylendiği, nasıl söylendiği, niçin söylendiği, ne zaman söylendiği, hatta ne söylenmediğiyle doğrudan ilgilidir. İletişim kelimeler kadar; yüz ifadesinin, jest ve mimiklerin (el, kol hareketleri ve yüzdeki ifade), beden duruşunun, ses tonunun ve o andaki duygunun ne olduğu ile de bağlantılıdır (Canel, 2012:8-9). Sözsüz iletişim; yüzdeki anlamları, göz hareketlerini, fiziksel hareketlerini, duruşu, giyimi, sesin özelliklerini de içermektedir.

Yazılı iletişim; Yazı toplumların geçirdiği süreçle beraber ortaya çıkan bir insan ürünü olarak bilinmektedir. Yazının icadıyla yazılı tarih başlamakta, bürokrasi ve devletin yazılı siyasal düzenleri ortaya çıkmaktadır. Yazılı iletişim kişiler arasında daha çok örgütler arasında gerçekleşen bilgi aktarımını yazılı bir şekilde kullanan iletişim türüdür. Yazılı iletişim bugün daha çok kamusal ve siyasal alanda kullanılmaktadır.

2.3.3. İletişimi Engelleyen Faktörler

Bireyler arasında yaşanan sorunların ve çatışmaların çözümlenmesi veya hiç ortaya çıkmaması için iletişim şart olarak görülmektedir. Bunun sebebi sahip olduğumuz duygu ve düşüncelerin karşı tarafa aktarmadığımız takdirde mevcut sorunların da çözümünü sağlayamayız. Ancak karşılıklı duygu ve düşüncelerimizi iletirken bir takım iletişim problemleri meydana gelebilmektedir. Olumlu olumsuz düşünceleri, ihtiyaçları, duygu ve istekleri karşı tarafa sağlıklı ve etkili bir şekilde iletebilmek gerekmektedir. Fakat bir mesajın iletilmesini ya da alınmasını olumsuz etkileyen etkenlere iletişim engelleri diyebiliriz (Tutar ve Yılmaz, 2005:71). Aile içinde zaman zaman sağlıklı iletişim oluşabilmektedir. Aile içi iletişimin etkili bir biçimde sürdürülebilmesini engelleyen pek çok etken bulunmaktadır. Sağlıklı bir aile içi iletişim sürecini kesintiye uğratan iletişim engelleri şu şeklide açıklanabilmektedir.

2.3.3.1. Önyargı

Kalıplaşmış düşünceler, insanların kafalarında yer alan katılaşmış, çoğunlukla farkında olunmadan taşınan bir takım kesin düşünceler olarak tanımlanabilmektedir. İnsanlar, genellikle bu tür düşüncelerinin doğru olup olmadığını denemeye yönelmemekte ve bu düşüncelerini değiştirebilecek nitelikteki her türlü bilgiden uzak durmaktadırlar (Dökmen, 2003:46). Aynı zamanda önyargı karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini yeterli derecede anlamadan ve öğrenmeden kendi kendine sahip olduğu değer yargısına göre kalıp yargılar olarak adlandırılabilir. Bu da aile içi iletişimi engelleyen faktörlerin başında gelmektedir.

Aile ortamındaki önyargılar kadının, erkeğin ve çocuğun kişilik yapıları, rolleri ve değerleri ile ilgili olabilmektedir. Bununla beraber önyargılar, aile içi iletişimi olumsuz etkilemektedir. Aile içi iletişimde önyargılardan kaçınmak gerekmektedir. Duygu ve düşüncelerin uygun şekilde ifade edildiği ve paylaşıldığı ailelerde önyargıya yer verilmemektedir (Tezel, 2004: 5). Aile içinde yer verilen önyargılara bakacak olursak birçoğu aile içi bireylerin karşılıklı olarak birbirlerini yeterince dinlememesi ve anlamaya çalışmamasından kaynaklanmaktadır.

Önyargılar sağlıklı iletişimi engellemektedir. Daha konuşmadan, bilgi sahibi olmadan hüküm sahibi olmuş bir insanın iletişim kurması beklenmemektedir. İletişim kurabilmek için önce peşin hükümlerden kurtulmak gerekmektedir. Çünkü Peşin hükümlü insanlar, yeni bir hükme hazır olmadıkları için konuşanı anlamaya çalışma ihtiyacı duymamakta hatta doğru düzgün dinleme gereği bile duymamaktadırlar (Vakkasoğlu, 2008: 57). Böylece önyargı bireylerin karşılıklı birbirini tanınması için engel teşkil etmekte ve iletişim engellerinin başında gelmektedir. Bir bireyi iletişime geçmeden, kişinin ilk görüldüğü haliyle kalıplaşmış bir yargıyla peşin hüküm vermek iletişim sürecini de olumsuz etkilemekte ve yanlış anlaşılmalara yol açmaktadır. Eşler arasındaki en önemli sorunların başında gelen önyargı aile içindeki iletişimi de olumsuz etkilemekte ve aile de gereksiz kavga ve tartışma ortamı yaratabilmektedir.

Aile ortamındaki önyargılar kadının, erkeğin ve çocuğun kişilik yapıları, rolleri ve değerleri ile ilgili olduğu bilinmektedir. Önyargılar, aile içi iletişimi olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle aile içi iletişimde olabildiğince önyargılardan kaçınmak gerekmektedir. Çünkü duygu ve düşüncelerin uygun şekilde ifade edildiği ve paylaşıldığı ailelerde önyargıya yer verilmemektedir (Tezel, 2004:5). Tüm bu önyargılar gerek toplumda gerekse aile ortamında bireylerin birbirini yeterince dinlememesi ve anlamaya çalışmamasından kaynaklanmaktadır.

2.3.3.2. Zihin Okuma

Bireylerin karşılıklı iletişim süreci içinde kurdukları cümlelerden farklı anlamlar çıkarmaları ve kötü niyetle yorumlamaları şeklinde açıklanabilmektedir. Ancak bu olgu bahsettiğimiz iletişim engellerinin başında gelmektedir. Gerçekte var olmayan bir durumun kendi zihninde yorumlanması sonucu ortaya çıkan bu düşünce iletişimi son derece zora sokan bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Zihin okuma, karşıdan gelen iletinin, nasıl bir amaçla veya niyetle gönderilmiş olduğunu bilme yanılgısıdır (Özer, 2002:108). Böylece iletişim kurduğumuz kişinin ne düşündüğünü, ne söylemek istediğini kendi yorumlamamız olarak anlamak gerçek olmayan şeyleri kabul etmek ve buna göre davranış biçimlerimizi ve iletişimimizi şekillendirmemiz anlamına gelmektedir. İşte bu da en önemli iletişim engellerinin başında gelmektedir.

2.3.3.3. Aşırı Eleştiri ve Savunucu İletişim

Aile içindeki ilişkilerde yaşanan sorunlarda bireylerin karşı tarafı dinlemeden ve anlamaya çalışmadan eleştiriyle yaklaşması karşı taraftaki bireyde bir savunma mekanizması oluşturabilmekte ve savunucu iletişimi tetikleyebilmektedir. İlişki içerisinde bir tarafın eleştirip diğer tarafın savunduğu bir ilişkinin sağlıklı bir iletişim olması beklenmemektedir.

Yargılamak, eleştirmek, suçlamak, aynı düşüncede olmamak gibi iletiler kişi üzerinde diğer iletişim engellerinden daha fazla olumsuz etki yapmaktadır ve bu değerlendirmeler kişinin benlik saygısını düşürmektedir (Keski, 2014:124). Böylece kişilerin karşılıklı olarak girdikleri iletişim sürecinde bir taraf aşırı eleştiri gösterirken diğer taraf pasif kalmakta ve sağlıklı bir iletişim ortamı kurulamamaktadır.

Savunuculuk, bireyin benlik bilincini koruma gereksinmesinden kaynaklanmaktadır. Savunucu durumda olan birey, zihin gücünü ve tüm çabasını söz konusu edilen konudan çok, kendisini savunmayla harcamaktadır. Konudan söz etmek yerine ikinci planda kalarak karşısındakine nasıl görüldüğünü düşünmeyi birinci plan olarak görmektedir. Karşıdaki bireyi alt etmek, tartışmayı kazanmak, karşısındaki sözlü saldırıda bulunarak üste çıkmak ve karşılaştığı eleştirilere karşı koymak için zihnini yormaktadır. Bir kişi de savunucu bir biçimde konuşma şekli oluşursa, dinleyici de kendiliğinden savunucu bir tutum oluşmaktadır. Aynı zamanda iletişimdeki savunuculuk kendini sadece sözlü iletişimde değil, beden hareketlerinde, yüz ifadelerinde ve sesin tonunda da göstermektedir (Cüceloğlu, 2005:154,155). Aşırı eleştiri karşısında gösterilen bu savunma şeklinde gelişen iletişimin sağlıklı bir iletişim özelliği göstermesi beklenmemektedir. Çünkü aşırı eleştiri ve savunucu bir iletişim olduğu ortamda yanlış anlamalar buna bağlı olarak çatışma ortamlarının var olması kaçınılmaz olarak görülmektedir.

2.3.3.4. Yargılama, Emir verme

Bu iletiler bireyin duygularının önemsiz olduğu mesajını vermektedir. Birey karşısındaki kişinin istediğini yapma zorunluluğunu hissetmektedir (Keski, 2014:124). Böylece karşıdaki birey özgür olamamakta ve sınırlı iletişim kurmayı tercih etmektedir.

Bu da sağlıksız bir iletişimi ortaya çıkarmakta ve sağlıklı iletişim için engel teşkil etmektedir.

Yargılama, suçlama ve eleştirme niyeti taşıyan iletiler, sadece o anda söz konusu olan iletişimi kesmekle kalmaz, uzun dönemde olası iletişim girişimlerini de ortadan kaldırır. Kişilerde bir yanda yetersizlik, öbür yanda karşı koyma duygularına vesile olur (zer, 2002:103). Bu tür yargılama ve emir verme mesajlarının kullanımı karşıdaki bireye duygularının, ihtiyaçlarının ve sorunlarının karşı taraf için önemsiz olduğu hissi uyandırmaktadır. Bu sebeple de iletişim engelleri bireyler arası mevcut iletişimin kopmasına ve yanlış anlaşılmalara ortam hazırlamaktadır.

2.3.3.5. Denetleme, Suçlama

Bireyler karşılıklı etkileşimlerinde duygu, düşünce ve davranışlarını mutlaka denetleme gereğini hissetmektedirler. Denetleme ise kendiliğindenliği doğal olarak gelişen ve ifade edilen duyguları öldürmekle görevlidir. Bu nedenle sağlıksız ailenin en temel mekanizmasını oluşturmaktadır. Denetlemeyle bireyler her Őeyi önceden kestirilebildiğini, kontrol altına alabildiğini belirtmek istemektedir. Bu tür denetlemeler, aileye sağlıksız bir güven duygusu vermektedir (Cüceloğlu, 2005:78).

Bireyin suçlanması kendisiyle ilgili olayları olduğu gibi kabul etmemenin bir sonucu olmaktadır. Yapılan suçlamalar, her Őeyin denetim altında tutulması ve yapılan her Őeyin mükemmel olmasını zorunlu hale getirmektedir. Bu durum ise kişide kaygı ve utanç duygularını ortaya çıkartmaktadır. Suçlayan açısından da “suçlama” olayı olgun bir davranış Őeklinden daha çok basit bir savunma biçimi olarak görülmektedir. Suçlama, tarafların bir acizlik ve çıkmazın içinde olduklarının açık bir göstergesi olmaktadır. (Doğan, 2013: 320). Bu da bireyin benlik saygısını en fazla etkileyen iletişim engeli olarak görülmektedir. Karşı taraftaki bireyi savunmaya iter ve yoğun kızgınlık ve öfke duygusu ortaya çıkartmaktadır. Birey karşı tarafla sağlıklı iletişim kuramaması nedeniyle iletişim kurmayı kesme derecesine gelmekte ve kendisini denetlemeyecek, sulamayacak kişilere yaklaşmak için çaba sarf etmeye başlamaktadır.

2.3.3.6. Algıda seçicilik, Mantığa bürünme

Bazı mesajların veya mesajın belli bir bölümünün bilerek ya da bilmeyerek algılanmaması olarak adlandırılmaktadır. Algı sürecini etkileyen fiziki ve psikolojik çeşitli durumlar olabilmekte, çevre, uyarıcılar, olaylar ya da nesnelerin bazıları dikkatten kaçabilmekte veya bazıları üzerinde aşırı yoğunlaşma olabilmektedir. Bunun altında ise daha önce yaşanan deneyimler, beklenti, ilgi, ihtiyaç, önyargılar, inanç hatta rüyalar gibi her türlü iç duygular algılama düzeyini yatabilmektedir. Kişi ihtiyaçlarına ya da dış uyarıcılara göre algıda seçim yoluna gidebilmektedir (Doğan, 2013:308). Böylece aile içi iletişimde bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile içindeki iletişim esnasında her insanın ilgi düzeyi, değerleri, tutum ve davranışları farklı olduğundan mesajları algılama biçimleri de değişkenlik gösterebilmekte ve yanlış anlaşılmalara yol açabilmektedir.

Mantığa bürünme ise; mantık kapsamı içinde ileti göndererek temelde kişiye davranışlarının ne olması veya olmaması gerekliliğini hatırlatmakta, hataların altını çizmektedir. Bu tarz geri-ileteler, genelde karşı tarafta savunucu tutumları oluşmasına sebep olmaktadır. Kişinin kendini beceriksiz ve yetersiz hissetmesine vesile olarak bireyin dinleme işlevini bitirmesine dolayısıyla iletişim kesilmesine neden olmaktadır (Özer, 2002:102). Bireyin kendini olduğundan fazla bilgili ve donanımlı göstermeye çalışması aile içi iletişimde bilgi alışverişini kesmekte, karşıdaki bireyi değersiz ve bilgisiz hissetmesine sebep olmaktadır. Bu şekilde başlayan iletişim iletişimsizlik olarak son bulmaktadır.

Görüldüğü gibi aile içi iletişimin sağlıklı ve etkili bir şekilde sürdürülmesini engelleyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu durumda bireylerin birbirleriyle iletişimlerini sürdürebilmeleri adına empati ve etkin dinlemeye başvurmaları gerekmektedir. Bunun nedeni ise; konu ile ilgili yapılan araştırmalarda da görüldüğü gibi aile içi iletişimi engelleyen etkenlerin başında eşlerin birbirini anlamaması, anlamaya çalışmadan yargılama yoluna gitmesi, eleştiri, tehdit, suçlama ile kendini haklı çıkarması, hatayı kendinde aramadan karşı tarafa yüklemesi ve zihin okuyarak önyargılı davranması olduğu görülmektedir. Aile içi iletişim sürecini sağlıklı bir şekilde yürütmek ancak karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile sağlanabilmektedir.

2.3.4. Sağlıklı İletişimin Koşulları

Her birey çocukluk döneminden başlayarak iletişim becerilerini doğal bir süreç içerisinde geliştirmeye çalışmaktadır. Bunun nedeni iletişim kurmak yaşamda temel bir ihtiyaç ve yaşamın sürdürülebilmesi için bir zorunluluk olarak bilinmektedir. Bireyin daha etkili iletişim becerileri ile daha sağlıklı bir yaşama kavuşacağı modellerde de görüldüğü üzere açık bir gerçekliktir. Sağlıklı ve etkili bir iletişim, bireyin karşısındaki kişiyi doğru olarak anlaması, anladığını etkili bir şekilde karşısındakine iletmesi, anladığını ve anlaşıldığını hissetmesi ile sağlanabilmektir. İletişim, herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda kişiler arasında, kişinin kendi içinde sözlü veya sözsüz bir şekilde gerçekleşebilmesi anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda sağlıklı iletişim becerilerinin etkili ve sağlıklı bir ilişki süreci ve bunun devamında da doyumlu bir yaşam için gerekliliği çok önemli olduğu görülmektedir (Kocayörük, 2012:3). Bu şekilde kurulan sağlıklı iletişimler kişiler arası anlaşmazlıkları en aza indirgeyerek kişilerin karşılıklı olarak kolay ve doğru bir şekilde anlaşılmasına ve sorunsuz yaşama ortam sağlamaktadırlar. Sağlıklı ve etkili iletişim için mevcut koşulları inceleyecek olursak eğer;

Kendini Tanıma/Kendini Açma; Bireyin yaşamında bir süreç olan kendini tanıma, sadece beden ile ilgili bir farkında oluş olmamakta, kişinin kendisiyle, düşünce ve duygularıyla ilişki kurması, kendinde olup biten duygusal ve düşünsel süreçlerle ilgili bir anlayışa kavuşması olarak değerlendirilmektedir (Cüceloğlu, 2012:94). Bireyin kendini tanıması sahip olduğu özelliklerin farkına varması ve ona göre davranması sağlıklı iletişimi tetikleyen bir durum olarak gözükmektedir. Birey kendini ne kadar iyi tanıyorsa o kadar sağlıklı bir iletişim sürecine girmesi beklenmektedir.

Kendini tanıyan kimsenin, gerçek duygu ve düşüncelerinin farkında olması beklenmektedir. Daha açık bir şekilde ifade edilecek olursa, birey, başarısından dolayı karşısındaki kişiyi tebrik etmek anlamında kişinin elini sıkıp yüzüne gülümserken, gerçek duygusu kıskançlıksa bunun farkında olması beklenmektedir. Kendini tanımayan bir kimsenin ise gerçek duygularının farkında olması beklenmemektedir. Elini sıkıdığı kimsenin yüzüne gülümserken, içinde bir sıkıntı olduğunun farkına belki anlayabilmekte ancak içinde hissettiği bu duygunun gerçek içeriğini ve neden kaynaklandığı anlayamamaktadır. Bu gibi durumlarda kendini tanımayan kişilerin

kafalarının karışması ve huzursuz hissetmeleri beklenmektedir. Genel olarak en yakınları basta olmak üzere çevresindekilere karşı saldırgan davranışlar sergileme eğiliminde oldukları düşünülmektedir. Kendini tanımayan bir birey kendi yaşamını yönetmede zorlanabilir ve çevresindeki kişilerden nasıl etkilendiğini ve aynı şekilde kendisinin de çevresini nasıl etkilediğini fark etmede zorlandığı bilinmektedir (Cüceloğlu, 2012:95). Bu şekilde kendini tanımayan kişilerin karşısındaki birey ve çevresiyle sağlıklı bir iletişim içerisine girmesi beklenmemektedir.

Kişinin benlik alanları kendini açma durumuna bağlı olarak daralmakta veya genişlemektedir. Alanın genişlemesi kişinin kendi farkındalığının olmasıyla ilgili olmaktadır. Aynı zamanda kişinin kendini açma konusunda başarılı olduğunun göstergesi olarak bilinmektedir. Bu durum kişilerin iletişim kurarken rahat hareket ettiğini, kişiler arası iletişimin sağlıklı olduğunu da göstermektedir. Kör benliğin farkına varan kişiler iletişimdeki sorunları görüp düzeltebileceği gibi, aksi bir durumda kişi reddetme, bahane bulma gibi savunma mekanizmaları oluşturabilmektedir. Bu da iletişimde engellere neden olmaktadır. Gizli alan kişinin oto kontrolündedir. Bu bilgileri paylaşım paylaşmayacağı iletişim sırasında kendini açma durumuna göre değişmektedir. Karanlık alan ise bilinmemekte sadece var olduğu öngörülmektedir (Özer, 2002:28). Bireyin kendini açması karşısındaki bireye güven vermekte, kendisi hakkında bilgi vermesi için cesaretlendirmektedir. İletişime giren bireyler arasında karşılıklı güven duyguları oluşmakta böylece kişiler arasındaki iletişim bağı güçlenmekte ve yeni çevreler edinmektedir.

Empatik Etkileşim; iletişim süreci içinde olan bireylerin temel gayesi karşı taraf tarafından algılanmak olarak bilinmektedir. Empatik etkileşimde öncelikli olan karşı tarafı anlamak sonra anlaşılmayı beklemektir. Bu süreçte karşıdaki kişinin farklı birey olduğunu kabullenmek, farklı kültür ve değer yargıları olduğunu bilmek, farklı fikir ve inançlara saygı duyarak başlamaktadır. Süreç sonunda birey karşıdaki yargılamadan önce onu anlamaya çalışmalı, anladığını karşı tarafa hissettirmeye çalıştığı zaman empatik etkileşim içinde var olabilmektedir.

Alan yazında bazı genel tanımlamalardan yola çıkılarak empati kurabilmek için üç temel öğeden bahsedilmektedir. Birincisi; empati kuracak kişi kendisini karşısındaki kişinin yerine koyabilmeli olaylara ve durumlara onun yerinde onun bakış açısıyla

bakabilmelidir. Bunun nedeni bir bireyin olayları doğru ve eksiksiz anlayabilmesi için olayları onun gibi algılamaya ve yaşamaya ihtiyaç duymaktadır. Bir anlamda kişi empati kuracağı kişinin rolüne girmelidir. Ancak bu rolde uzun süre kalmadan, karşıdaki kişinin bakış açısından olayları gördükten sonra birey kendi kişiliğine tekrar bürünmesi gerekmektedir. İkincisi; empati kurmada karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamaya ihtiyaç duymaktadır. Üçüncüsü; empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın, karşıdaki kişiye iletilmesi gerekmektedir. Karşıdaki kişiyi doğru bir şekilde anlaşıldığı kişiye yüz, beden kullanılarak veya sözlü olarak iletilmesi halinde empati kurma süreci tam anlamıyla tamamlanmış olmaktadır (Dökmen, 2003:159). Bu şekilde kurulan empatik etkileşimle bireyler arasındaki iletişim daha sağlıklı bir şekil almaktadır. Bunun nedeni ise karşılıklı olarak kendini karşısındaki yerine koyarak duygu ve düşüncelerini paylaşarak iletişime girmek daha anlamlı ve daha anlayışlı bir iletişimi gözler önüne sermektedir. Böylece karşılıklı ilişkide bireyler daha sağlıklı iletişime girmiş ve birbirlerini anlamış olmaktadır.

Algı; bireyin duyu organları vasıtasıyla algıladığı bilgilerin örgütlenmesi, yorumlanması, süzgeçten geçirilerek anlamlandırılması sürecine denilmektedir (Dökmen, 2003:118). Algılama, iletişimi başlatan kişilerin çevresi hakkında bilgi toplamasına yardımcı olan bir süreç olarak bilinmektedir. İletişim süreci içinde bireylerin kendilerini ifade şekilleri, beden hareketleri, tavır ve davranışlar, iletişim süreci içindeki kelimeler algılama açısından kolaylık sağlamakta, sağlıklı iletişime katkı vermektedir. Dolayısıyla herkes bir olay meydana geldiğinde farklı yorumlamakta aynı duyguları hissetmemekte aynı tepkiyi vermemektedir. Bu farklılığın sebebi ise; kişilerin algı farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Ancak bu her zaman olumlu bir durum olarak karşımıza çıkmamaktadır. Olaylara karşı farklı bireylerin farklı görüşlerini almak ve farklı bakış açılarının olması konu üzerinde değerlendirme yapmak için faydalı olarak gözükse de kimi zaman kafa karışıklığına ve iletişim sürecinin kopukluğuna yol açmaktadır. Genel anlamda bakıldığında ise doğru algılama konusunda başarılı olan insanlar sağlıklı iletişim konusunda da başarı oldukları söylenebilmektedir.

Ben dili; Kişilerarası iletişimde bilgi eksikliği veya yaşanan bir takım iletişim çatışmalarından dolayı bazı güçlüklerle karşı kendini uygun bir şekilde ifade etmesi, duygu ve düşüncelerini uygun bir biçimde ortaya koyması oldukça önemli olduğu

bilinmektedir. Bu bağlamda kişinin kendi duygu ve düşüncelerini karşı tarafa etkili bir şekilde ifade etmesinin belli başlı yolları bulunmaktadır. İletişim sürecinde kullanılan bu yollar öfke, kızgınlık, gerginlik gibi olumsuz duyguların iletişim sürecine zarar vermeden, karşıdaki kişiyi suçlayıp, eleştirip, yargılamadan kişinin kendini ifade etmesine olanak sağlamaktadır. Bu tarz iletişim ifadelerine “Ben Dili” ile iletişim adı verilmektedir.

Ben dili, iletişimi kolaylaştıran becerilerin başında gelmektedir. Kişi oluşan davranışların kendi üzerindeki etkisinden ve bu davranışlarla ilgili duygularından oluşan iletiler göndererek iletişimi sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmektedir. Bu iletilerde açık iletişim kurma amacı bulunmaktadır. Ben dili iletileri yorum içermez; davranışların başkalarını nasıl etkilediği açıklanır; somut etkiler belirtilir; hissedilen duygu açıklanmakta, iletişimi engelleyici bir yanı olmamakta, karşıdaki kişiyi kendini savunmaya itmekte; karşıdaki kişide suçlanmışlık hissine neden olmamakta, ben iletisini alan kişinin empati kurmasına olanak sağlamakta ve olumsuz duygular birikmemekte, dile getirildiği için ortamdaki gerginliği azaltmaktadır. Bu özellikleri ile ben dili iletileri iletişimi kolaylaştırmakta, kişinin rahatlamasına olanak sağlamakta ve sağlıklı bir iletişim ortamı yaratmaktadır. Sen dili iletilerini kullanmanın kolay oluşundan dolayı alışkanlık haline geldiği düşünüldüğünde ben dili iletileri, bu kötü alışkanlığı da ortadan kaldırmaktadır (Kocahöyük, 2012, 2003: 63). Ben dili kişinin ne hissettiğini ifade etme biçimi olarak da adlandırılabilir. Aynı zamanda istenmeyen bir davranış karşısında davranışı sergileyen kişiye karşı davranışın kendisindeki izlerini ve nasıl etkilediğini açıklayan, olumsuz duygularını belirten dürüst bir tepkimedir.

Beden dili; insanların birbirleri ile ilk karşılaştıkları andan itibaren oluşan ilk izlenimlerinde beden dili ile ilgili verilen mesajların öneminin büyük olduğu bilinmektedir. Girilen iletişim sürecinde mutlak suretli bireyler karşılıklı olarak beden dilini kullanarak mesajlar iletmektedir. İletilen bu mesajlar beden dili algılamasını iyi bilen bireyler tarafından mantıklı bir şekilde algılanmakta ve sağlıklı bir iletişim süreci oluşmaktadır.

Zıllıoğlu (2007: 44), iyi bir dinleyicinin, iletişim kurduğu kişinin, yalnız söylediklerini değil, yüz, el, kol ve bedeniyle yaptıklarını da duyduğunu, çünkü yüz ifadeleri, el ve kol

hareketleri, bedeninin duruş tarzı, sesin tonu gibi sözsüz mesajlar kullanılarak da iletişim kurulduğunu ifade etmekte, karşı karşıya gelerek kurulan kişilerarası iletişimlerde, hem sözlü, hem de sözsüz mesajlar aynı anda kullanılmaktadır. Bu konuşmalarda, mesaj alışverişinin ancak küçük bir bölümünü sözlü mesajlar oluşturmakta, yüz ifadeleri, el kol hareketleri, bedeninin konumları ve sesin yükselip alçalmasıyla gönderilen sözsüz mesajların iletişimde kullanılan mesajların daha büyük bir bölümünü kapsadığını belirtilmektedir.

Beden dili sayesinde iletişime girilen bireyin iletişim esnasında mutlu olduğunu ya da sıkıntısı olduğunda bunu duruşundan, oturuşundan, yüz ifadesinden anlamak mümkün olmaktadır. Bu da iletişimin ilerleyen sürecinde karşı tarafa bilgi vermekte ve ona göre mesajının oluşmasına yardımcı olmaktadır.

2.4. Aile İçi İletişim

Aile, çocukların örgün eğitim dışındaki ilk eğitim ortamı olarak adlandırabilmektedir. Bu nedenle ailenin, çocukların iletişim süreci açısından yadsınamaz bir önemi bulunmaktadır. İletişimin temelinde bireyin kendisinin farkında olması, kendi değerlerinin ve tutumlarının bilincinde olması ve kendine güven duyması bulunmaktadır. Ebeveynler, aile içinde çocukların düşüncelerini ifade etmelerine olanak sağlayarak davranışlarıyla çocuklarına iletişim süreci açısından örnek teşkil etmektedirler. Bireyin yaşadığı toplum içerisinde sağlıklı ilişkiler kurması iletişim süreciyle doğrudan ilişkilenebilir (Keski, 2014:122). Böylece bireylerin kurduğu bu iletişim büyüyerek var olan toplumun iletişimi haline gelmektedir. Yüzyıllardır süren bu iletişim bireysel ve toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir.

Bireyler arasındaki iletişim mesajların paylaşılması yolu ile zamanla gelişen ve kişilerarası ilişkilerde beraberliği oluşturan etkileşim mekanizmasıdır (Şener ve Terzioğlu, 2008:35). Var olan bu mekanizma aile içinde eşlerin birbirleri arasındaki ilişkileri, anne babanın çocukları ile olan ilişkileri ve aile içindeki bireylerin tüm varlığı tamamen iletişimin kendisini oluşturmakla birlikte aile içi iletişim olarak da adlandırılmaktadır (Baran, 2004:34). Aile içerisinde oluşan bu iletişim aile üyelerinin birbirlerini tanıması, anlaması ve zamanla aralarındaki bağların da kuvvetleneceğini

anlamına gelmektedir. Aynı zamanda aile içi iletişim, aile üyeleri arasındaki bilgi alışverişi, işbirliği, yardımlaşma ve dayanışma olarak görülebilmektedir.

Giddens'in (1997: 79; akt. Baran, 2004:31). belirttiği gibi demokrasinin ailede başladığı, ve giderek topluma yansıdığı ifadesi dikkate alındığında aile içi iletişimin ne kadar önemli olduğu fikride doğrudan ortaya çıkmaktadır. Böylece aile, çocukların yetiştirilme sorumluluğunu üstlenen bir grup olarak da tanımlanmaktadır. Bu bağlamda aile içi iletişimi önemli kılan öge duyguların, düşüncelerin, davranış ve tutumların karşılıklı olarak aktarılması sürecinde var olan anlamların ortak paylaşımının sağlayabilmektir. Bunu gerçekleştirmenin yolu ise aile üyelerinin birbirlerine karşı açık ve net bir iletişim kurmalarından geçmektedir.

Ailenin işleyişinde en önemli konulardan biri olan aile bireyleri arasındaki etkili iletişimin temelinde önce kendimizin farkında olma, ayrıntılı olarak iç ve dış dünyamızın bilincinde olma yatmaktadır. İç dünyamızın farkında olabilme yani sahip olduğumuz duygularımızın, düşüncelerimizin, tutumlarımızın iyi tanıyıp ne anlama geldiğinin kavramaktır. Dış dünyanın bilincinde olmak ise aile üyelerinin karşılıklı olarak birbirlerinin düşüncelerini, duygularını ve tutumlarını kolayca anlamlandırmaktır. Bu da etkili bir iletişim gerçekleştirilmesini sağlamakta ve bu iyi iletişimin gerçekleştiği aile ortamında çocuklar daha özerk ve bağımsız bir kişilik geliştirebilmekte oldukları görülmektedir (Cüceloğlu, 1993:24).

Evlilik ilişkisi, iletişim ağlarının ve etkileşim rollerinin oluşturduğu bir sistem olarak görülmektedir. Ailede iletişim; mesajların paylaşılması yolu ile zamanla gelişen ve kişilerarası ilişkilerde birlikteliği gerektiren etkileşim mekanizmasıdır (Şener ve Terzioğlu, 2008:39). Geçmişten günümüze aile kurumu üzerine yapılan birçok araştırmanında onayladığı gibi aile içinde bulunan sağlıklı ilişki toplumun ruh sağlığı ve geleceği açısından son derece önemlidir. İletişim bilgi alış verişi olması nedeniyle sağlıklı bir evlilikte de eşler arasında açık ve net bilgi alış verişinin olması gerekmektedir. Bu eşler arasındaki iletişim üstü kapalı, dolaylı söylemler gibi sağlıklı olmadığından ise sağlıklı bir evlilik birlikteliği beklemek anlamsız olmaktadır.

Aile içi iletişimde, kadın ve erkeğin evliliğe, aile halinde yaşamaya yükledikleri anlam ve değerler evlilik kurumu içindeki ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. İletişimin alt

yapısında yer alan sevgi duygusu temelinde, aileye yaşamı paylaşma anlamı yükleniyorsa, bu durumda iletişimin üzerinde durulması gerekmektedir. Bunun nedeni ise bir aile işlevlerini yerine getirebildiği ölçüde güçlü olduğu görülmektedir. Bu güçlü ailelerin özellikleri ise; aile üyeleri arasında açık ve sık iletişim kurmakta oldukları, sıcak ve destekleyici bir sosyal birime ait olma duygusuna sahip oldukları, aile üyelerinin her birine karşı saygılı bir yaklaşım sergiledikleri, stresli durumlar karşısında kenetlenme ve problemlerle başa çıkma yeteneğine sahip oldukları, açık ve net olarak tanımlanmış rolleri ve sorumlulukları benimsedikleri belirtilmektedir (Önder, 2003:16–18). Bu şekilde birbirlerine açık davranan birbirlerine değer veren, birbirlerine anlatmaya ve birbirlerini anlamaya çalışan ailelerde sağlıklı bir iletişimin temel göstergesi olan mutlu ve anlamlı evlilik ilişkisinin görüleceği uzmanlar tarafından kanıtlanmıştır. Önemli olan aile içi mutluluğu devamlı kılabilmek için ve sorunsuz bir hayat sürebilmek için karşılıklı konuşmayı iletişimin temeli olarak almaktadır.

2.4.1. Ailede Sağlıklı İletişim Ortamı

Geçmişten günümüze tüm dünyada toplumun temeli olarak kabul edilen aile kurumu üzerinde yapılan araştırmalar, toplumun ruh sağlığı ve geleceği açısından etkili, sağlıklı aile ilişkisinin önemini ortaya koymaktadır (Şimşek, 2009:26). Ailenin sağlığı, aile üyelerinin birbirleriyle aralarında olan iletişimle orantılıdır. Birbirleriyle az konuşan, açık iletişim içinde olmayan ve birbirlerine karşı samimi yakınlık duyamayan bireylerden oluşan ailelerin sağlıklı olmadığı görülmektedir (Özgüven, 2001: 34–35).

Uyum ve desteğin temeli olan “iletişim”, toplumlardaki temel düzeni sağladığı gibi, aile sistemi içinde de sağlıklı bir düzenin oluşmasına katkıda bulunur. Böylece “sağlıklı aile”nin oluşması gerçekleşir. Bu düzen içinde aile üyeleri arasındaki sınırların oluşturulması, herkesin, kendi sınırının nerede başlayıp nerede bittiğinin doğru algılaması mümkün olur. Tüm bunlar “sağlıklı iletişim” ile gerçekleşir (Özgüven, 2001:87).

Ailede eşler arası iletişimin temeli eşlerin karşılıklı iletişimine dayanmaktadır. Aynı zamanda bu sağlıklı iletişim yani sağlıklı ilişki eşlerin karşılıklı olarak bilinçli, sorumluluğunu bilen ve yerine getiren, ortaklaşa karar alabilen mekanizmalarına bağlı olmaktadır. Eşler arasındaki bu sağlıklı ilişkide eşler karşısındakini değerli görerek,

değiştirmeye çalışmadan olduğu gibi kabul etmektedir. Böylece bireyler eşini tanıyarak hareket etmekte ve etkileşime girmekten çekinmemektedirler. Böylece sağlıklı bir aile ortamı meydana gelmekte ve aileye mensup bireyler ve yetişen çocuklar mutlu aile kavramını üstlenmektedirler. Ancak bunun tam tersine yetişen ailelerde çocuklar mutsuz aile kavramıyla çok küçük yaşta tanışmaktadırlar.

Evlilik ilişkisi içerisinde eşlerin birbirlerine olan duygu ve düşüncelerini doğru iletememesi eşler arasında birçok tartışmaya sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra, sağlıklı iletişim, duygu alışverişini kolaylaştırmakta, eşlerin birbirlerine daha yakın olmalarını ve güven duymalarını sağlamaktadır (Özgüven, 2000:4). Böylece sağlıklı mutlu ailelerin oluşmasında temel faktör olarak sağlıklı iletişim görülmektedir. Aynı zamanda iletişim faktörü evliliğin başarısında pek çok faktörle ilişkili ve sorunların çözümünde oldukça önemli olduğundan, birçok evlilik ve aile terapisti, evlilikte sorunların çoğunun sağlıklı iletişime dayandığı söylemektedirler.

Ailede sağlıklı iletişimin varlığı, ailede bulunan bireylerin birbirlerini anlamalarını sağlamakta ve aralarında kuvvetli bir bağ kurmakta ve aile içindeki çocuklara doğru iletişimi aşılarmaktadır. Aile içi sağlıklı iletişimin varlığı, ailenin diğer kişilerle ilişkilerini de olumlu yönde etkileyebilmektedir. Bireycilik, bencillik, paylaşmama, öfke, yargılama, kötümserlik, yalnızlık duygusu azaltmakta ve böylece ailede bireyler karşdakini anlamaya çalışma, birlikte karar verme, hatalara karşı tolerans ve sevgi gibi duygularını ön plana çıkartmaktadır. Sağlıklı iletişimin var olduğu ailelerde tek bir otoriter güç olmamakta var olan gücü uygun yer ve zamanda üyelerce paylaşmaktadırlar. Sağlıklı iletişim kurabilen ailelerde ise kriz ve stres ile uç olaylara karşı baş etme mekanizmasını geliştirmekte olduğu görülmektedir (Rose, 1994.95; akt. Tezel, 2004:2) Böylece sağlıklı aile ilişkisine sahip aileler, ailenin gereksinimlerini doğal olarak karşılayabilmekte ve her aile üyesi, o aileye ait olmaktan mutluluk duymaktadır. Sağlıksız aile ilişkilerinde ise mevcut gereksinimler karşılanamamakta ve aile üyeleri, mutsuz ve doyumсу oldukları halde, bu hastalıklı durumu devam ettirebilmek için çaba göstermektedirler.

Sağlıklı aile düzeninde aile üyelerinin hepsi görev ve sorumluluklarını doğal olarak yerine getirirken aralarında olumlu duygusal bağlar bulunmakta ve kişiler bağımsız oldukları halde, birbirlerine isteyerek ve zevkle yardım etmektedirler. Sağlıklı aile

düzeni içinde, herkes duygusal ve bilinçlenme yönünden sürekli bir gelişim süreci içinde bulunmaktadır. Aile, kendi üyelerini değerli bulmakta ve aile üyeleri benlik değerlerini olumlu ivme kazanmaktadır. Aile, toplumla ilişkisini dengelemiştir; ne toplumdans kopmakta, ne de toplumun baskısına tümüyle boyun eğmektedir. Kısacası; sağlıklı aile, insanların psikososyal yönden olgunlaşmasını temin eden temel sosyal bağlamı oluşturmaktadır (Tarhan, 2005: 58).

Sağlıklı aile iletişimine sahip ailelerde üyeler misyonlarını zorla ya da baskı altında değil, doğal bir akış içerisinde sergilemektedirler. Böylelikle ailede sağlıklı iletişim kurulabilmekte ve ailenin temelleri kolay kolay sarsılmamaktadır. Zaten ailedeki huzursuzlukların genelinde iletişimsizlik kaynaklı sebeplerinin olduğu bilinmektedir. Görüldüğü gibi sağlıklı iletişim ailede tüm sorunların ana kaynağı olarak görülebilmektedir. Bu nedenle sağlıklı iletişim kurabilen ailelerde, aile huzurunu kaçırarak unsurların aileye etki düzeyleri önemli düzeyde azalmakta, ailelerde mutluluk ve kendini gerçekleştirebilme ortamları çoğalmaktadır.

İnsanlar sağlıklı iletişim kurarak birbirlerini anlamaya çalışmadıklarından dolayı aile içinde bir takım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Eşler arasındaki iletişimin sıklığının azalması, iletişime girme çabasının azalması, iletişimsizliğin baş göstermesi bozulan evliliklerin ilk kuralı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.4.2. Aile içi İletişim Bozuklukları

Ailenin iletişim fonksiyonlarını yerine getirmesine göre, sağlıklı ve sağlıklı aileler olmak üzere iki aile grupta incelendiği ortaya çıkmaktadır. Sağlıklı aileler için, tüm işlevlerini yerine getirdiğini, eşlerin sorunlarını ortaklaşa kararlarla çözebildiğini, eşlerin karşılıklı olarak duygusal bir bağ hissettiğini, eşlerin birbirlerinin davranışlarını aşırıya kaçmadan kontrol edebildiğini, karşılıklı özgürlüklerini kısıtlamadıklarını, aralarındaki iletişim açıkça, rahatça bir şekilde ifade edebildikleri aile tipleri ifadeleri kullanılmaktadır. Bu tip ailelerde açık ve doğrudan bir iletişim yapısı bulunmaktadır. Aile bütünlüğü içinde duydu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilmektedirler. Bunun tam tersine sağlıklı aileler ise; aile işlevini yerine getiremediğini, sorunların çözümü noktasında yeni sorunların patlak verdiği, eşlerin karşılıklı olarak bir duygusal bağ hissetler dahi bunu ifade edemediği, karşılıklı özgürlüklerin kısıtlandığı, önyargı ve

zihin okumanın baş gösterdiği, eşlerin karşılıklı olarak kendilerini ifade etmekte güçlük çektiği veya iletişim bozukluklarına başvurarak ifade ettiği bir aile tipi olarak sağlıklı aile karşımıza çıkmaktadır.

Sağlıklı aile içinde yaşayan bireylerin düşüncelerini doğru bir şekilde ifade edememeleri, söylemek istediğinden ziyade farklı bir durumu dile getirmesi, kızgınlığını veya öfkesini başka bir şekilde göstermesi iletişim bozukluklarının en önemli göstergesi olarak görülmektedir.

İletişim evlilik ilişkisi içerisinde sorun yaratmada ve sorun çözmede fazlaca önemli olduğundan, birçok evlilik ve aile terapisti, evlilikte sorunların çoğunun sağlıklı iletişime dayandığı çıkarsamasına yönelmişlerdir (Şener ve Terzioğlu, 2008). Aileye mensup bireylerin iletişim sürecindeyken kendisinden veya karşısındaki kişiden kaynaklanan mevcut iletişimi bozan veya engelleyen bazı tutum ve davranışlar aile içindeki iletişimin kopmasına ve yanlış anlamalara neden olmaktadır.

Aile içi iletişim ve etkileşim sorununu özetleyerek madde halinde sıralayacak olursak:

- Aileyi ve bireyleri ilgilendiren konular üzerinde, yüzeysel konuşma, ciddiye almama,
- Aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütler,
- Samimiyetsiz davranma ve ilgisizlik,
- Konuşma ve izah etme olmadan, karşı tarafın hareketlerini, düşüncelerini yorumlamaya ve tahmin etmeye çalışma,
- Geçmişteki üzücü ve tatsız olayların sık sık gündeme getirilmesi, geçmiş bu günde yaşamak.
- Sorulan soruları cevapsız bırakma, umursamama,
- Bireylere söz ile baskı kurmaya çalışma,
- Abartılı bir şekilde onaylama veya reddetme, aşırı tepkiler,
- Sık sık öneride bulunma veya kişisel düşünceleri karşı tarafa dayatma,
- Suçlama, sürekli olumsuz eleştiri, negatif değerlendirmeler yapma,
- Emir verme, tehdit etme,
- Samimiyetten uzak kalma, yalan söyleme,

- Alay etme, küçük düşürmeye çalışma, fikirlere değer vermeme,
- Olayların olumsuz yönlerini çıkarmaya çalışma, kötüye yorma,
- Küçük hataları çok abartma,
- Fedakârlığı sürekli karşı taraftan bekleme,
- Ortak faaliyetlere gereken önemi vermeme, birlikte vakit geçirmeme,
- Karşıdakinin benliğini yok sayma ona ifade etme imkânı tanımama (Adam, 2004:91-91).

Humphreys (1998) sağlıksız ailelerin kullandığı aile içi iletişim bozukluklarını şöyle sıralamaktadır; Yargılama, denetleme, nötralize etme, üstünlük taslama, katılık, zıtlık içeren mesajlar, çifte mesaj, fazla kabullenme / fazla eleştirme, kişiselleştirme, günah keçisi yapma, hedef değiştirme, üçgenleme, mitler ve sırlar olarak sıralamaktadır (Nazlı, 2013:250). Bu iletişim bozukluğu faktörleriyle karşı karşıya kalan ailelerde mutlu ve sağlıklı bir aile özelliklerin olması beklenmemektedir.

Kişiliklerin karakterleri ne kadar zıt olursa olsun insanlar iyi ilişkiler kurabilmektedirler. Aile içi problemler kişilik uyumsuzluğundan ziyade çoğu zaman iletişim kuramamaktan kaynaklandığı bilinmektedir. Etkili ve doğru iletişim kurmayı başarabilenler, sevgi, samimi duygu ve esnek olmayı başarabilen bireyler aile içi iletişim de her zaman uygulanabilir bir yol mutlaka bulabilmektedirler (Tarhan, 2008: 208). Önemli olan eşlerin birbirlerini anlamak için çaba göstermesi, her hareketi ve düşüncüyü olumsuz değerlendirmemesi, daha samimi, ilgili ve sevgili olması, alttan alma gibi çabaları olduğu sürece iletişim bozukluklarıyla karşılaşma oranları azalmaktadır.

2.4.3. Eşler Arası İletişim

Eşlerin iletişim biçimi, birbirini anlama ve rol paylaşımı evliliğin ilk yıllarında şekillenir. Bu önemli dönemin sağlıklı bir şekilde atlatılabilmesi evliliğin temellerini sağlamlaştıracaktır (Tarhan, 2008:80). Evliliğin ilk yıllarında eşlerin birbirlerine adapte olamadığı durumlarda özgüven sorunlarını ilişkilerine taşıyabilecek durumda gelebilmektedirler. Bu yıllarda yaşanan stres, eşlerin birbirinin farklılıklarına uyum sağlama çabalarından da kaynaklanabilmektedir. Bu nedenle eşler arasındaki bu iletişim kuşkulardan, korkulardan ve güvensizlikten etkilenmektedir. Evliliğin ilk yıllarında geçen cicim ayları yerini sorunlu günlere bırakabilmektedir.

Eşlerin birbirlerine ruhsal, toplumsal ve cinsel beklentilerini ve mesajlarını ortaya koymaları, dile getirebilmeleri için karşılıklı olarak iletişimlerinin sağlıklı olması gerekmektedir. Bu sağlıklı iletişim ise eşlerin hissettiklerini karşılıklı olarak açıkça konuştuklarında gerçekleşebilmektedir. Evlilikte, eşlerin duygu ve düşüncelerini karşılıklı olarak doğru belirtmemeleri, eşler arasındaki huzurluğun ve geçimsizliğin nedenleri arasındadır. Ancak sağlık bir iletişimi gerçekleştirmeyi başarabildiklerinde duygu alışverişini kolaylaştırmakta, eşlerin birbirlerine daha yakın olmalarını ve güven duymalarını sağlanabilmektedir.

Evlilikte, eşlerin duygu ve düşüncelerini birbirine kusurlu ve eksik iletmeleri, birçok uyumsuzluk ve geçimsizliğin ana sebebi olmaktadır. Bunun yanı sıra, sağlıklı iletişim, duygu alışverişini kolaylaştırmakta, eşlerin birbirine daha yakın olmalarını ve güven duymalarını sağlamaktadır (Özgüven, 2000:47). Kısaca sağlıklı iletişimin, aile etkileşiminin temel göstergesi, mutlu ve anlamlı evlilik ilişkisinin can damarı olduğu ileri sürülmektedir.

İletişim, iki insanın karı-kocanın yüz yüze birbirine mesaj verip birbirinden mesaj alma davranışı olarak nitelendirilmektedir. İki ayrı dünya olan kadın ile erkeğin, karı koca birlikteliğinde dünyalarını birleştirme davranışlarıdır. Böylesi bir davranış içine girmeyen karı-koca arasında birbirlerini etkileme sürecinde ortaya çıkmamaktadır. Etkileşim dediğimiz bu karşılıklı birbirini etkileme ile karı-koca arasında bir ilişki bağı gelişmektedir. Bu ilişki ya olumludur ya da çatışmalı gerçekleşmektedir (Nazlı, 2013: 271-272).

Peterson (1968) tarafından yapılan iletişimin aile problemleriyle ilişkisini incelemek amacıyla uygulanan araştırmalarda; iyi iletişim sağlamış çiftlerin birlikte geçirilen zaman, aile sorumlulukları, cinsel konular, aile üyelerinin davranışları ve beklentileri, çeşitli alanlarda planlama ve karar verme mekanizmalarında ilişkin daha az sorunyaşadığı, iletişiminde sorun olan çiftler ile aynı tür sorunlara sahip olsalar dahi sorunlarını daha kolay çözdükleri bulunmuştur (akt; Şener ve Terzioğlu, 2008).

Özügürlü (1990)'un, 300 evli kadın üzerinde yaptığı araştırma sonucunda şu bulgular elde edilmiştir. Kadınların % 96'sl eşiyile arasındaki iletişim yetersizliğinden, %93 'ü rol paylaşımında anlaşmazlıktan, %86'sl evli kadınların bir kişi olarak kendi varlıklarını

ortaya koyamamaktan şikayetçi oldukları bulunmuştur (akt; Nazlı, 2013:256). Araştırmadan da anlaşılacağı gibi iletişim yetersizliği birçok evliliğin sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni iletişim olmadığı sürece hiçbir konunun önemi olmamaktadır. Çünkü iletişim olmadan hiçbir şekilde etkileşim gerçekleşmemekte ve sorunlar azalmak yerine büyümeye devam etmektedir.

Yapılan araştırmalarda da görüldüğü gibi eşler arasındaki yıkıcı, olumsuz veya sağlıksız iletişim, evlilik uyumunun azalması ve boşanma oranlarının artmasıyla doğrudan ilişkili olabilmektedir. Bu yüzden, aile yaşamında eşler arasında uyum sağlanarak mutluluğun elde edilebilmesi için önemli konulardan biri eşler arasında sağlıklı iletişimin oluşturulabilmesidir.

Uyumlu bir evlilik, dolayısıyla başarılı bir aile yaşamı için evlilik ilişkilerini daha başlangıcından itibaren düzene sokmak, ailede birlik ve beraberliği engelleyen bazı tehlikeleri tamamen ortadan kaldırmaya bile, en düşük düzeye indirmek demektir. Bu yüzden, hem eşler hem de ailenin diğer üyeleri arasında iletişim kanalını sürekli olarak açık tutmak yapılabilecek en önemli görevlerdendir (Bilen, 2004:135).

2.4.4. Eşler Arası İletişimi Engelleri

İletişim içinde kaynaktan, hedeften veya çevreden herhangi bir sebepten dolayı iletişimin bir engele maruz kalma ihtimali mutlaka bulunmaktadır. Bu durumda asıl önemli olan var olan bu engelleri en aza indirmek ve anlaşmayı sağlayabilmektir.

Demiray'a (2007:240) göre aile içi iletişimin engellenmesine sebep olan birçok faktör vardır. Bunlar; sahiplenme, egemen olma girişimi, saldırganlık pasiflik, eleştiriye aşırı duyarlılık, kıskançlık, özgüven eksikliği, güven tazeleme, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, sosyal ortama girme eksikliği, utangaçlık, küsme-surat asma, sık sık sinirlenme, şiddet-intihar tehditleri, duygusal ve fiziksel uzaklaşma ve yalandır. İyi bir iletişim evlilik ilişkisini artırmakta hayal kırıklığını azaltmakta ve aidiyet duygusunu oluşturmaktadır.

Kadınlar, eşlerinin onları dinlemediği ve anlamadığından şikâyet etmektedirler. Tarhan'a göre, kadının ilişkideki önceliği, paylaşmak ve yakınlık hissetmektir. Erkeğin önceliği ise yetenekli, yeterli ve güçlü olduğunu hissetmesidir. Erkekler doyumu

başarıda ve sonuç almada bulmaktadır. Kadınlar ise doyumunu paylaşma, değer verilme ve önemsemede yaşamaktadırlar. Kadının ego doyumunu destek görmek ve destek vermek, paylaşmak ve yardımcı olmak hisleri sağlamaktadır. Kadın, erkekten çok daha fazla estetik kaygılara, sevgiye, iletişime, güzelliğe değer vermektedir (Tarhan, 2005:23). Erkeğin temel psikolojik ihtiyaçlarından bir tanesi bağımsızlık ve özerk olma ihtiyacı olarak bilinmektedir. Erkek eşler konuştuğunda suçlandığını veya baskı altında olmadığına kanaat getirirlerse kendilerini açmaya ve karşı tarafla iletişim kurmaya başmaktadırlar. Eşini bu şekilde kabul eden kadın eşinin kendisini anladığını düşündüğü için karşı tarafa karşı olumsuz bir duygu beslememektedir. Erkek sessiz kısa bir süreçten sonra eşine döndüğünde kadın onu suçlar ve eleştirirse erkek gerçek duygu ve düşüncelerini bastırmakta ve kurulan tüm iletişim bozulmaktadır. Bu şekilde birbirini anlamadan, sabretmeden karşı tarafa yüklenmek eşler arasındaki en büyük engellerden biri olarak bilinmektedir. Çünkü dinlemeden değer vermeden sözel saldırıya geçmek karşı tarafı içine kapamaya ve iletişimsizliğe neden olmaktadır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Bulgular bölümünde aile içi iletişim bozuklukları ve aile değerlendirmeleriyle ilgili genellemeler yapılmıştır. Demografik özellikleri, eşlerin aile içinde yaşadığı iletişim ve iletişim bozuklukları, bu durumların aile üzerine etkisi verilerin çaprazlanmasıyla elde edilen crosstabs tabloları ve uygulanan ki-kare testlerinin sonuçları yorumlanmıştır.

Araştırmaya 225 birey katılmış doruların doğru bir şekilde cevaplandığı esas alınmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

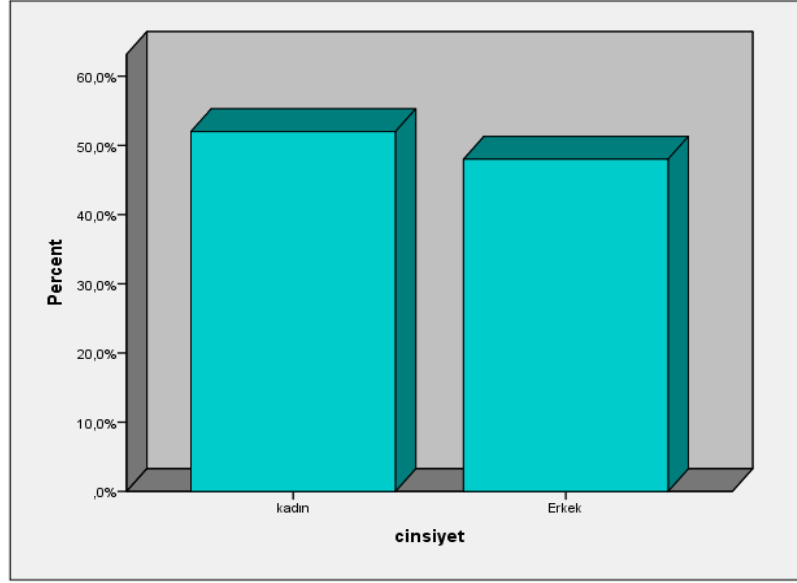
3.1. Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan bireyler birçok demografik özelliğe göre sınıflandırmalara tabi tutulmuş, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, gelir düzeyi, meslek gibi demografik özellikleri hakkında bilgi alınmıştır.

3.1.1. Cinsiyet Durumu

Araştırmanın konusu ve içeriği açısından katılımcıların demografik özellikleri önem ve gereklilik arz etmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin % 48,0'si kadın ve % 52,0'si erkeklerden oluşmaktadır. Sağlıklı veri almak ve her iki cinsiyetin görüşlerinin araştırmaya yansımalarını sağlamak amacıyla cinsiyetler arasında denge kurulmak istenmiştir. Araştırmada kadın ve erkeklerin görüşleri ve bakış açılarındaki farklılıklar olabileceğinden ve elde edilen verilerde denge kurulması açısından her iki cinsiyetin eşit olmasına özen gösterilmiştir.

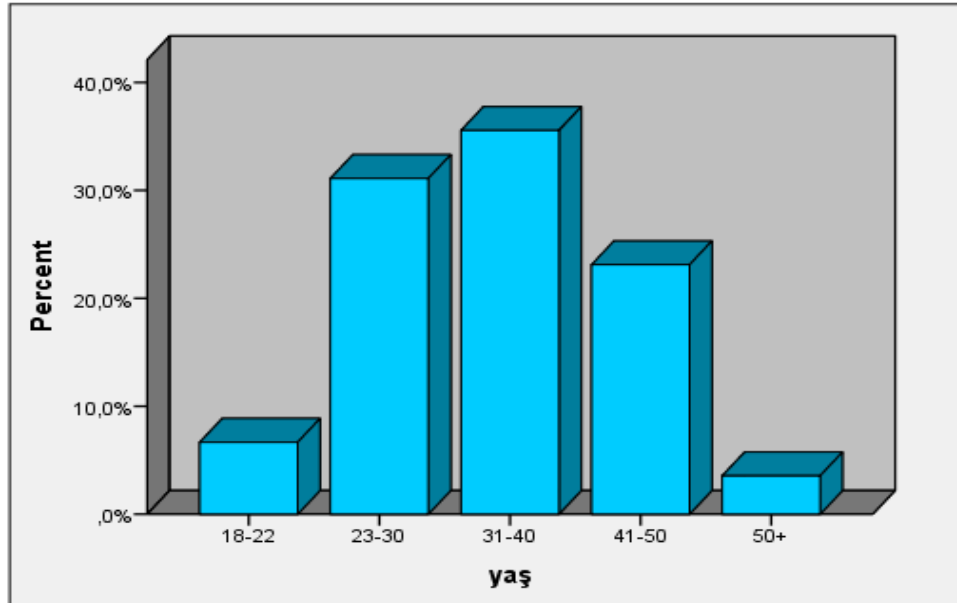
Tablo 1
Katılımcıların Cinsiyet Durumu

3.1.2. Yaş Durumu

Katılımcıların yaş grupları evlilik ve iletişim konusunda anlamlı bir ilişki olduğu düşünülerek araştırma içerisinde yerini almıştır.

Tablo 2
Katılımcıların Yaş Durumu

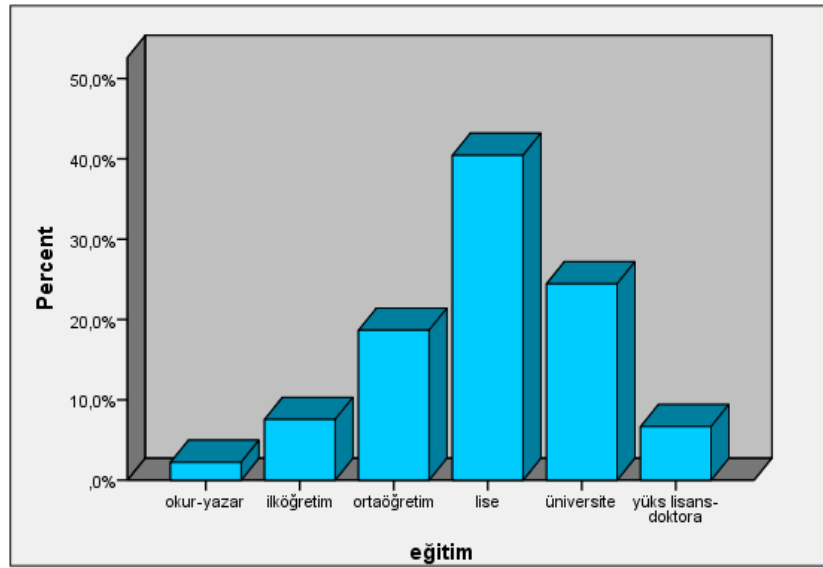
Araştırmanın sağlıklı sonuçlar verebilmesi için yaş değişkeninin önemli olduğu düşünülmektedir. Evliliğin ilk on yılı baz alındığından evlilik yaşı ve katılımcıların yaş aralıkları doğru sonuçlar elde etmek için ana değişkenler sınıfında değerlendirilmiştir.

Araştırmamıza katılan bireylerin yaş aralıkları incelendiğinde; katılımcıların % 6,7 oranında 18-22, %31,1 oranında 23-30, %35,6 oranında 31-40, %23,1 oranında 41-50, % 3,6 oranında % 50 yaş üzerinde olduğu görülmektedir. Araştırmada evliliğin ilk 10 yılı baz alındığı için kanuni evlilik yaşı olan 18 yaşından başlayarak yakın yaş aralıklarına anket uygulanmıştır. Bunun amacı aynı yaş aralığındaki bireylerin evlilik algısını, aile içi iletişim düzeylerin daha net anlayabilmek olmuştur.

3.1.3. Katılımcıların Eğitim Durumu

Katılımcıların eğitim durumlarının aile içi iletişim ve iletişim bozukluğuyla ciddi bir ilişkisinin bulunduğu ve önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Eğitim bireye kattığı özelliklerin arasında sağlıklı iletişim kurma özelliğinin de bulunduğu bilinmektedir. Eşlerin birbirleriyle konuşmasında önemli etken cesarettir. Eğitim bireylerin cesaretini arttıran ve düşüncelerini ifade etmelerine olumlu katkı yapmaktadır. Eğitimli bireylerin daha sağlıklı ve verimli iletişim kuracağı varsayımlarımız arasındadır.

Tablo 3
Katılımcıların Eğitim Durumu

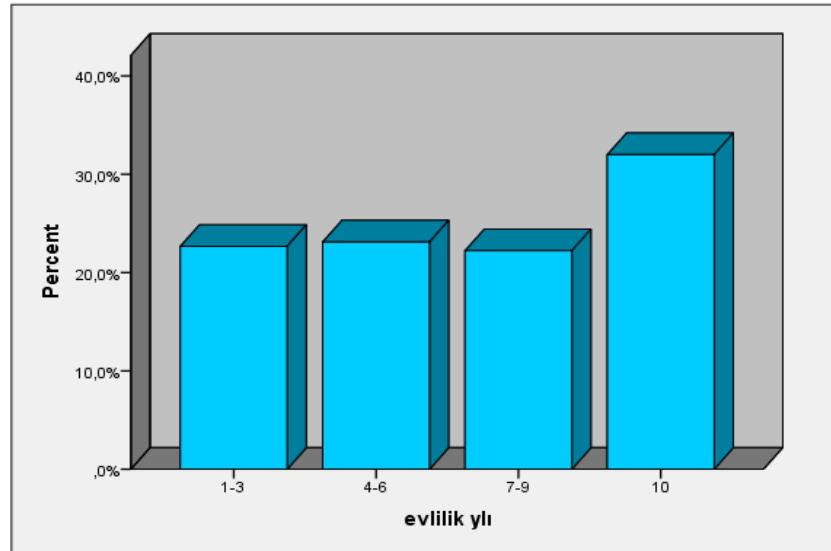

Bu araştırmada katılımcıların eğitim düzeyi incelenirken en dikkati çeken okur-yazar olmayan bir bireyin araştırmaya dâhil olmamasıdır. Katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında %2,2 okur-yazar, %7,6 ilkokul, %18,7 ortaokul, %40 lise, %24 niversite, % 6,7 yüksek lisans mezunu bireyler olduğu görülmektedir. Katılımcı sayısının en çok olduğu okul seviyesi %40 ile lise olmuştur. Eğitim seviyesinin ortalama düzeyde olduğu görülmektedir. Bunun nedeni katılımcılar belli bir gruptan değil Şehir merkezinde rastgele seçilmiş geniş bir alanı oluşturan gruptan katılımın sağlanmasından dolayı kaynaklanmaktadır.

3.1.4. Evlenme Biçimi ve Evlilik Süreleri

Araştırma; ailelere yönelik olduğundan ve eşler arası iletişim problemlerine çözümler sunmaya çalıştığından evli olan kişiler ile görüşülmüş, aile içi iletişim algısı farklı konuları içeren sorular ile araştırılmıştır. Araştırmanın en önemli konularından biri eşlerin kaç yıllık evli olduğudur. Çünkü evlilik yılı ve evlilik biçimi iletişim ve iletişim bozukluklarıyla oldukça ilintili olduğu düşünülmektedir.

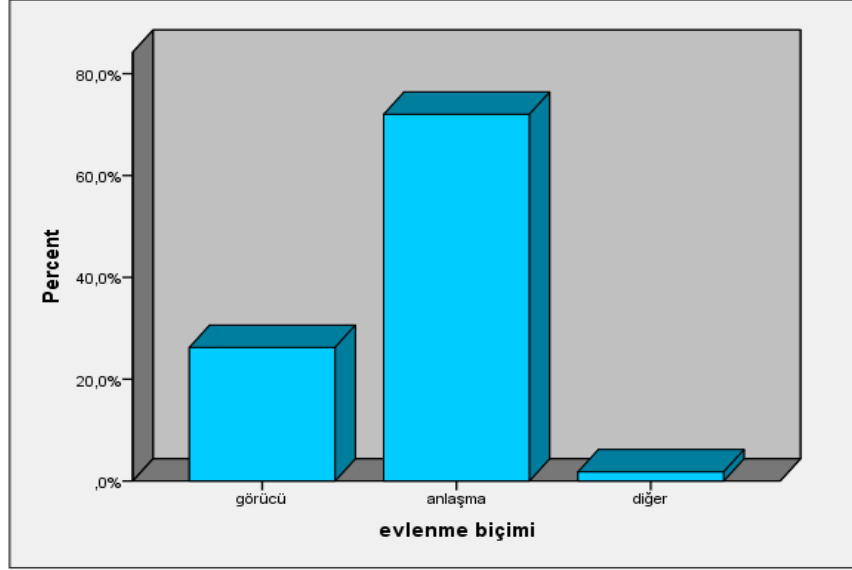
Tablo 4
Katılımcıların Evlilik Yılı Durumları

Bu araştırmada 1-3 yıl arası evli olanlar %22, 4-6 yıl arası evli olanlar %23,1, 7-9 yıl arası evli olanlar %22,2, 10 yıl evli olanlar %32,0 Şeklinde olduğu görülmüştür. Evlilik yaşının çok düşük olmadığı Zonguldak iline bakılırsa bu araştırmada evlilik yılı henüz

kısa olan daha çok genç kuşak incelenmiştir. Araştırmaya katkı sağlayacağı için aralıklar kısa tutulmuş, evliliğin ilk on yılı incelemeye konu olduğu için on yıldan fazla evli olanların ankete katılmaması sağlanmıştır. Grafikte de görüldüğü üzere yıllar arasında bir ortalama yakalanmaya çalışılmıştır.

Tablo 5
Katılımcıların Evlenme Biçimi

Araştırmaya katılan katılımcıların evlenme biçimleri %26,2'si görücü usulüyle evlendiği, %72,0'ı eşlerin karşılıklı anlaşarak evlendiği, % 1,8'nin ise diğer evlenme biçimleriyle evlendiği görülmektedir.

Araştırmanın şehir merkezinde gerçekleştirilmesi, eğitim seviyesinin yüksek olması, katılımcıların genç evlilerden oluşması, örneklemin sosyo-demografik özelliklerinin her birinin bu tabloya dolaylı olarak etkisi bulunmaktadır. Ayrıca toplumumuzun yaşadığı toplumsal değişimle ailelerin uygun gördüğü görücü usulü genel olarak önemini yitirmekte tabloda da görüldüğü gibi eşlerin birbirini tanıyarak ve anlaşarak evlenme kararı verdiği evlilik çeşidi giderek çoğalmaktadır.

Boşanma ve aile içi geçimsizliklerle ilgili son zamanlarda yapılan araştırmalarda karşılıklı görüşerek evlenen çiftlerde boşanma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Görücü usulü evlenenlerin daha sorunlu olacağı varsayımı ön planda olmakla birlikte uygulamalarda bu sorunun daha az olduğu görülmektedir. Geleneksel

aile yapısıyla modern aile yapısı arasında anlayış, işleyiş, değer ve kriterler arasında önemli farklar bulunmaktadır. Özellikle kadınların eğitilmiş ve meslek sahibi olmaları aile içerisindeki söz sahibi olma ve geçim açısından önemli bir faktördür. Görücü usulü evliliklerde kadınlar daha fazla şeylere tahammül etme zorunda olduklarını hissettiklerinden olaylara karşı direnç göstermektedirler. Bu durum onların daha erken yıpranmalarına sebebiyet vermeye birlikte aile birlikteliğinin devamına katkı sağlamaktadır.

Modern aile tipi, eğitilmiş kadınlar ve kadının çalışma durumu aile içinde kadınları daha fazla söz sahibi yapmakta ve bu durum Türk aile yapısı kapsamında erkeğin kabullenilmesini oldukça zorlaştırmaktadır. Erkeğin kabul sorunu aile içi ilişkilerin bozulmasına ve kadına daha fazla müdahale edilmesine sebebiyet vermektedir. Yarı yapılandırılmış görücü usulü evliliklerde ise bireylerin birbirlerini tanımalarına ebeveyn ve diğer yakınların katkı vermiş olması eşler arasındaki denkleğin testinde olumlu etki yapmaktadır. Eşlerin birbirleriyle içten, samimi ve açık konuşmaları her zaman olumlu sonuç vermemekte eşlerin birbirlerini yeterince tanımadığı durumlarda zaman zaman iletişim kazalarına da sebebiyet vermektedir. Bu açıklığın sağlanmasında eşlerin birbirlerini yakinen tanımaları etkili olmaktadır.

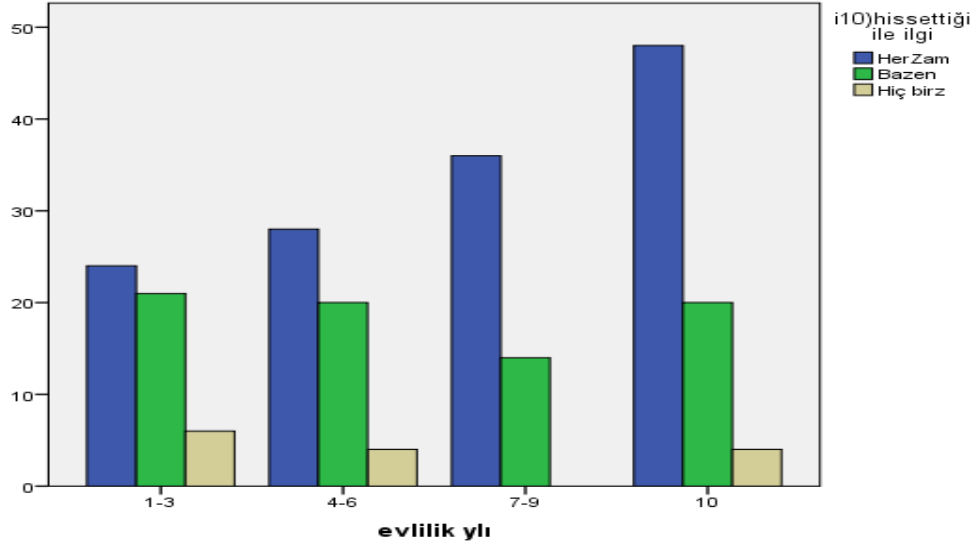
3.2. Evlilik Yılı ve Eşler Arası Anlayış Gelişimi

Evliliğin ilk yıllarındaki mutsuzluklar önemli bir boşanma eğilimi yaratır. Boşanma eğrisi evliliğin ilk yıllarında yükselmektedir. Cinsellik, para, konfor, entellektüel yönelimler, boş zaman faaliyetleri hakkında, evlenmeden önce gerçekçi olmayan fikirler üretilmesi, yeni durumda, bu konuların yaşam kurallarına uydurulamaması, evlilik sorunlarının erken ortaya çıkmasına neden olur (Özgüven, 2010:95). Bu nedenle evlilik yılları ve eşlerin arasındaki anlayış biçiminde bir ilişki bulunmaktadır.

Evliliğin ilk yıllarında hakim olan benmerkezcilik ve özgürlük karşı tarafın istek ve ihtiyaçlarıyla ilgilenmeyi pek hoş karşılamamaktadır. Tek bir birey olarak davranışlarda bulunmaya devam etmekte ve eşe karşı anlayış konusunda toleransı olmamaktadır. Ancak yıllar ilerledikçe bu düşüncelerin ve davranışların oluşumunda azalmalar görülmektedir. Eşler birbirlerine karşı daha anlayışlı, daha ilgili ve birbirlerine daha fazla zaman ayıran bir hal almaktadır.

Tablo 6

Evlilik Yılı ile Eşlerin Düşünceleri Arasındaki İlişki

$\chi^2= 11,758$ $df= 6$ $p= 0,048$

Araştırmaya katılan katılımcıların üçte ikisinin (%60,5) eşinin her zaman ne hissettiği ve düşündüğüyle ilgilendiğini, % 33,3'nün bazı durumlarda ilgilendiğini, %6,2'nin hiçbir zaman eşinin ne düşündüğü ve ne hissettiğiyle ilgilenmediğini ifade ettiği görülmüştür.

Katılımcılardan evliliğinin 1-3 yılı arasında olanların yarısına yakınının (%47,1) eşlerinin ne düşündüğü ve ne hissettiğiyle her zaman ilgilendiği, %41,1'nin bazen ilgilendiği, % 11,8'nin hiçbir zaman ilgilenmediği görülmüştür. Evliliğinin 4-6 yılının içinde olan katılımcıların yarısından fazlasının (% 53,8) eşlerinin ne düşündüğü ve ne hissettiğiyle her zaman ilgilendiği, %38,5'nin bazen ilgilendiği, %7,7'sinin ise hiçbir şekilde ilgilenmeği ifade edilmiştir.

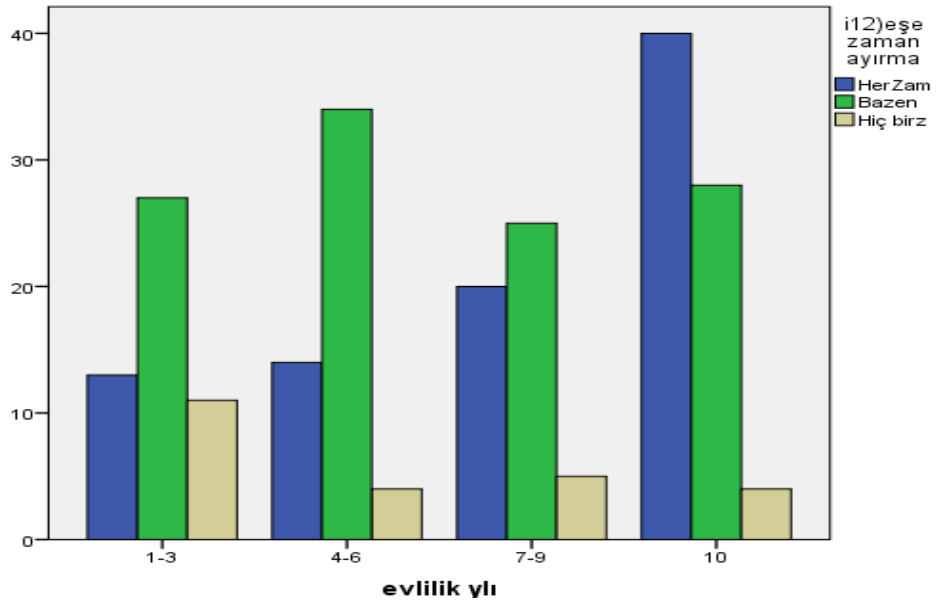
Evliliğinin 7-9 yılının içinde olan katılımcıların %72'si eşlerinin ne düşündüğü ve ne hissettiğiyle her zaman ilgilendiği, %26,0'nın ise hiçbir şekilde ilgilenmediği görülmüştür. Katılımcılardan evliliğinin ilk 10 yılını dolduranların ise; üçte ikisinin (%66,7) eşlerinin her zaman ne düşündüğü ve ne hissettiğiyle ilgilendiği, %27,3'nün bazı durumlarda eşleriyle ilgilendiği, %6'sının ise eşinin ne düşündüğü ve ne hissettiğiyle hiçbir şekilde ilgilenmediği görülmüştür.

Görüldüğü gibi eşlerin evlilik yılları ilerledikçe birbirlerini tanıma ve adaptasyon süreleri geçtikçe birbirlerine karşı daha ilgili oldukları bilinmektedir (Tablo 6). Bazen ilgilendiğini düşünenleri olumlu olarak değerlendirirsek katılımcıların büyük bir çoğunluğunun evliliğin sonraki yıllarında birbirlerinin düşüncelerini ve hislerini daha iyi anladıkları görülmektedir. Evliliğin ilk yıllarında eşlerin birbirlerine alışamadıklarından dolayı daha fazla bağımsız yaşama isteği olmaktadır. Beraberliğin süresi arttıkça birbirlerini daha yakından tanıdıklarından ilişkileri ve ilgileri artmaktadır.

Eşler birbirlerini anlama eşiklerini ne kadar erkene çekerse aile içi olumlu iletişimin erken başlayacağı ve birbirini anlamayı, küçük sorunları büyütmeyi engellemeyi başarmaları mümkün olacaktır. Araştırmaya katılan bireylerinde verdiği cevaplara istinaden evliliğin ilk yıllarında eşler birbirlerine karşı daha çok kendini düşündüğü ve bu sebeple eşinin ne düşündüğü ve ne hissettiğiyle ilgilenmediği ortadadır. Ancak yıllar geçtikçe eşler birbirlerini daha iyi tanımakta ve eşlerine daha fazla değer vermektedir.

Tablo 7

Evlilik Yılına Birbirine Zaman Ayırma Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 21,628$ $df = 6$ $p = 0,01$

Araştırmaya katılan bireylerin %38,7'sinin aile içi sorumluluklar dışında da eşlerine zaman ayırdıklarını, katılımcıların yarısından fazlasının (%50,7) bazı durumlarda eşlerine zaman ayırabildiklerini, % 10,7'nin ise eşlerine hiçbir şekilde zaman ayıramadıklarını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan evliliğinin 1-3 yılları arasında olan bireylerin dörtte biri aile içi sorumlulukların haricinde eşiyile birbirine her daim zaman ayırdığını, yarısından fazlasının (%52,9) eşine bazen zaman ayırabildiğini, %21,6'sının ise hiçbir zaman eşine zaman ayırmadığını belirtmiştir. Evliliğinde 4-6 yılları içinde olan bireylerin ise %26,9'u aile içi sorumlulukların haricinde eşiyile birbirine her daim zaman ayırdığını, bu bireylerin üçte ikisinden fazlasının bazı durumlarda eşlerine zaman ayırabildiğini, %0,7'sinin ise hiçbir zaman eşine zaman ayıramadığını belirttiği görülmüştür.

Evliliğinin 7-9 yılları arasında olan bireylerin verdikleri cevaplara göre ise; %40'ı aile içi sorumluluklar haricinde eşine zaman ayırdığını, yarısının bazen eşiyile birbirlerine zaman ayırdığını, %10 'nun hiçbir zaman eşine zaman ayırmadığını ifade ettiği görülmüştür. Evlilik birlikteliğinde 10 yılını doldurmuş olanların yarısından fazlasının eşine her daim zaman ayırdığını, %41'nin eşine bazı durumlarda zaman ayırabildiğini, %4'nün ise hiçbir şekilde eşine zaman ayırmadığını belirtmiştir.

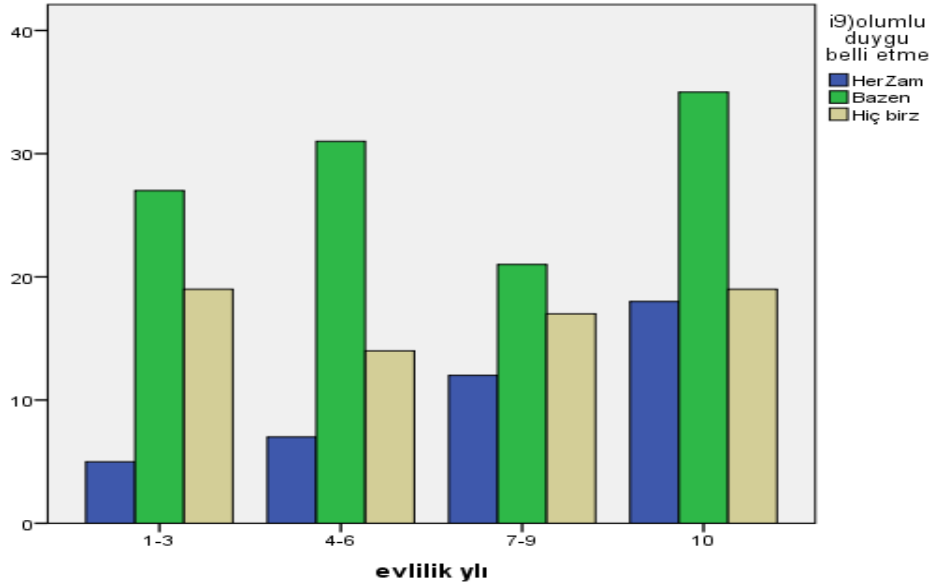
Araştırmaya katılan bireylerden de alınan cevaplardan anlaşılacağı üzere; evlilik yılı ilerledikçe eşlerin birbirine daha fazla zaman ayırdığı görülmektedir. Bunun nedeni ise; evliliğin ilk yılları olması, eşlerin yaşlarının küçük olması, iş hayatının yoğun olması, ekonomik durumun daha kısıtlı olması, hayat meşgalelerinin fazla olması eşlerin birbirine zaman ayıramamasının nedenleri arasındadır.

Eşlerin evliliğin ilk yıllarında biz düşüncesine adapte olamaması, kendilerini daha özgür hissetmeleri ve benmerkezci düşünceleri de bu durumun nedenleri arasındadır. Aslına bakılırsa eşlerin evliliklerinin ilk yıllarında yaşadıkları bu sorunların ilerleyen yıllarda görülmediği birçok araştırmada kanıtlanmaktadır. Çünkü eşlerin yaş ve evlilik yılları ilerledikçe birbirlerini daha iyi tanıdıkları ve daha fazla değer verdikleri, süreç içerisinde evliliklerini bir düzene soktukları, eşlerin birbirlerine daha bağlandıkları ve daha fazla vakit geçirerek zamanının birbirlerine adapte oldukları görülmektedir.

Evlilerinin ilk yıllarından itibaren daha fazla zaman geçiren eşlerin anlaşma düzeylerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Evlilik birlikteliği içinde beraber vakit geçiren eşlerin birbirlerini daha iyi tanıdıkları, iletişim süreçlerinin daha sağlıklı olduğu, karşılıklı duygu ve düşünceleri daha rahat anlayabildikleri dolayısıyla daha iyi anlaşabildikleri görülmektedir.

Tablo 8

Evlilik Yılıının Eşlerin Olumlu Duygularını Belli Etme Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 8,455$ $df = 6$ $p = 0,044$

Araştırmaya katılan bireylerin % 18,7'nin eşlerine karşı olumlu duygularını her zaman belli ettikleri, yarısının bazı durumlarda duygularını belli edebildikleri, %30,7'nin ise hiçbir şekilde eşine olumlu duygularını belli edemedikleri görülmüştür.

Çalışmaya katılan bireylerden alınan cevaplara göre; evliliğinin 1-3 yılında olan bireylerin % 9,8'i sevgi, şefkat, sadakat gibi olumlu duygularını eşine her zaman belli ettiklerini, bu bireylerin yarısından fazlasının eşlerine karşı bu olumlu duyguları bazı durumlarda belli edebildiğini, %37,3'nün ise bu duyguları hiçbir şekilde eşine belli edemediğini ifade ettiği görülmüştür. Araştırmaya katılan bireylerin verdiği cevaplardan 4-6 yılında evli olanların %13,5'i sevgi, şefkat, sadakat gibi olumlu duygularını eşine her zaman belli ettiklerini, bu yıllar arasında evli olanların yarısından fazlasının eşine karşı bu olumlu duyguları bazen belli edebildiğini, %26,9'nun ise bu duyguları hiçbir şekilde eşine bu duyguları belli edemediğini belirttiği görülmüştür. Evliliğinin 7-9 yılında olan bireylerin %24'ü sevgi, şefkat, sadakat gibi olumlu duygularını eşine her zaman belli ettiklerini, bu yıllar arasında evli olanların yarısına yakınının (% 42.0) eşine karşı bu olumlu duyguları bazen belli edebildiğini, %34.0'nün ise bu duyguları hiçbir şekilde eşine belli edemediğini ifade ettiği görülmüştür. Araştırmaya katılan bireylerin verdiği cevaplardan 10 yılını dolduran evli bireylerin %25'nin sevgi, şefkat, sadakat gibi olumlu duygularını eşlerine her zaman belli ettiklerini, bu yıllar arasında evli

olanların yarısına yakınının (% 48.6) eşine karşı bu olumlu duyguları bazen belli edebildiğini, %26.4'nün ise bu duyguları hiçbir şekilde eşine karşı bu duyguları belli edemediğini belirttiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan bireylerin verdiği cevaplarda da görüldüğü gibi eşlerin evliliğin ilk yıllarında birbirlerine sevgi, şefkat ve sadakat gibi olumlu duygularını belli etmekte çekindikleri, evlilik yılları ilerledikçe ve birbirlerine olan güvenleri arttıkça bu tip olumlu duyguları belli etmektен çekinmedikleri görülmüştür. Evliliğin ilk yıllarda yaşanan birbirini tanıma süreci nedeniyle eşler birbirlerine kendilerini tam açmamakta ve karşılıklı olarak gizli alan yaratma eğilimleri olmaktadır. Ancak yıllar ilerledikçe eşler birbirlerini daha iyi tanıdıkları ve eşlerinin duygularını bir zaaf olarak kullanmayacakları konusunda tatmin olduklarında bu oranın daha da yükseldiği görülmektedir.

Eşlerin olumlu ve olumsuz duygularını açıkça ortaya koymaları ve buna alışmalarında yarar bulunmaktadır. Bu basit gibi gelebilir, ama aslında duyguların paylaşılması konusunda saydam olma, kazanılması oldukça zor bir davranıştır, insanlar tatsız ve olumsuz duygulan, bilincinde olmadan örtbas etmeye çalışır, ne var ki bunların derhal değilse bile sonunda mutlak su yüzüne çıkacakları kesindir. Bastırılmış duygular baskı altında tutuldukça büyür ve güçlenirler, sonra da beklenmedik bir zamanda bilince çıkarak bizim durultmaya çalıştığımız suları büsbütün bulandırırılar (Özgüven, 2001:88). Olumlu ya da olumsuz tüm bu duyguların karşı tarafa iletilmesi bir iletişim olarak algılanmakta ve eşler arasında köprü sağlamaktadır. Ancak bu köprü kurulmadığı takdirde eşler arası anlaşmazlıkların gittikçe büyümekte ve büyüyen bu anlaşmazlıklar eşlerin hayatlarını ayırmasına kadar varabilmektedir.

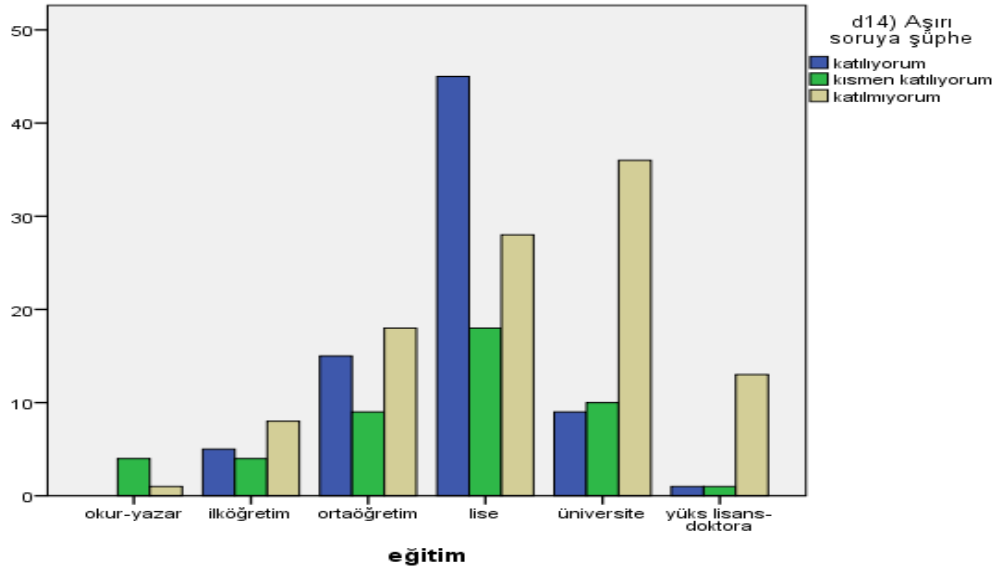
Araştırmada yer alan 'Bireylerin evlilik yılları ilerledikçe davranışlarında değişiklikler meydana gelmektedir. Bu değişikliklerle birlikte eşler daha anlayışlı ve karşı tarafı dinler bir hal almaktadır.' Hipotezi test etmek için Aile içi iletişim içinde yer alan eşlerin birbirlerine karşı olumlu duygularını belli etme eğilimleri, aile içi sorumluluklar haricinde eşlerine zaman ayırma halleri ve eşlerinin ne düşündüğü, ne hissettiğiyle ilgileme durumlarıyla ilgili sorular sorulmuştur. Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8'den de anlaşılacağı gibi eşlerin evlilik yılları ilerledikçe birbirini daha iyi tanıdığı, aile

içerisinde birlik, beraberlik, anlayış duygusunun geliştiği, eşlerin daha anlayışlı bir hal aldığı göz önünde bulundurularak araştırma hipotezinin kanıtlandığı görülmüştür.

3.3. Eğitim ve Aile içi İletişim Bozukluğu

Araştırma kapsamında eğitim ve aile içi iletişim arasında birçok ilişki olduğu düşünülmektedir. Eğitimin sosyal hayatta birçok olumlu etkisi görülürken eşler ve aile ilişkisine de olumlu etkileri yansımaktadır.

Tablo 9
Eğitim Düzeyinin Ailedeki Yersiz Şüphe ve Tereddütler Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 42,443$ $df = 10$ $p = 0,00$

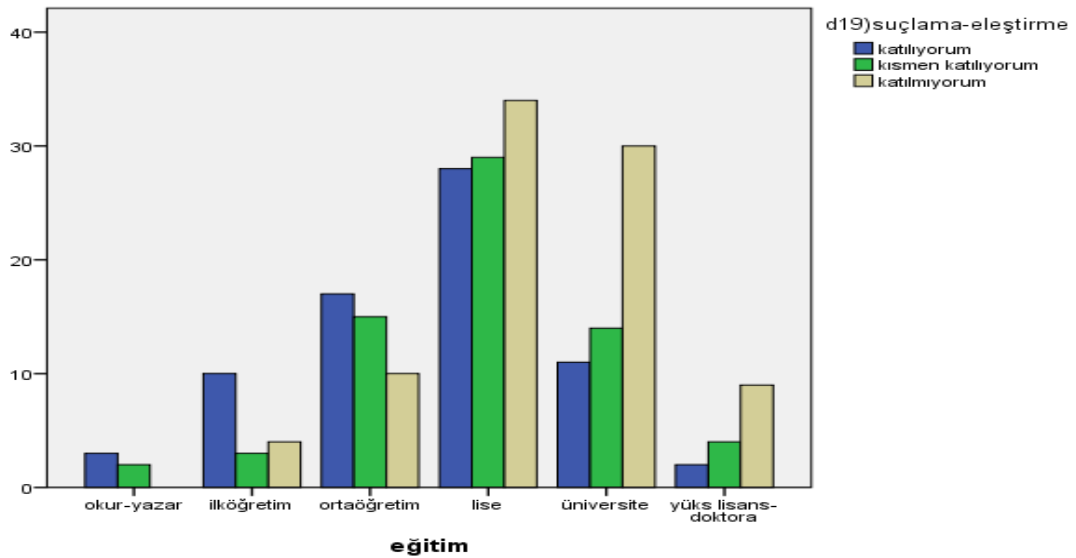
Araştırmaya katılan tüm bireylerin üçte birinin ailesinin içinde aşırı soru sorma, şüphe ve tereddütlerin var olduğu düşüncesine katıldığı, %20,4'nün aile içindeki bu duruma kısmen katıldığı, %46'nın ise ailesinin içinde bu şekilde oluşan tereddütlerin var olduğuna hiçbir şekilde katılmadığı görülmüştür.

Araştırmaya içerisinde yer alan okur-yazar bireylerin % 20'sinin ailelerinin içinde yersiz şüphe ve tereddüt olduğu konusuna katılmadığını ancak %80,0'nın aile içerisinde yersiz şüphe ve tereddütlerin var olduğuna katıldığını ifade etmiştir. İlköğretim mezunlarının ise yarısına yakınının ailelerinin içerisinde yersiz şüphe ve tereddütlerinin olduğuna katılmadıklarını, %23,5'nin kısmen katıldıklarını, % 29,4'nün ise tamamen katıldığını ifade ettiği görülmüştür. Ortaöğretim mezunlarının % 42,9'nun ailelerinin

içerisinde yersiz şüphe ve tereddüt olduğuna katılmadıklarını, %21,4'nün kısmen katıldıkları, üçte birinin ise her zaman katıldığını ifade ettiği görülmüştür. Üniversite mezunu bireylerin %65,5'nin ailelerinin içerisinde yersiz şüphe ve tereddüt olduğuna katılmadıklarını, %18,2'nin kısmen katıldıkları, %16,4'nün ise katıldığı görülmüştür. Yüksek lisans- doktora mezunlarının tamamına yakının ailesinde aşırı soru sorma, yersiz şüpheleri ve tereddütleri olduğu düşüncesine katılmadıkları, %6,7'nin kısmen katıldığı, %6,7'nin ise hiçbir şekilde katılmadığı görülmüştür.

Eğitim birçok bireyin hayatında değişikliklere yol açmaktadır. Eğitim seviyesi yüksek olan kişilerin aile içerisinde daha bilinçli ve tutarlı hareketler gösterdiği öngörülmektedir. Eğitim birçok insanın hayat kalitesini arttırdığı gibi kişilerarası ilişki kalitesini de arttırmaktadır. Tabii ki bunun tam aksi durumlar da söz konusu olabilmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin özgürlük anlayışları, tahammül sınırlarındaki değişim, evlilikleri etkileyebilmektedir. Ancak yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi eğitim seviyesi yükseldikçe aile içerisinde aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve güvensizlik oluşturacak tereddütlerin olmadığı görülmektedir. Eğitimin seviyesi bu nedenle bu konu da önem arz etmektedir. Bu gibi aile içi iletişim bozukluklarına fırsat vermeyen grup arasında en belirginini üniversite, yüksek lisans ve doktora mezunu bireyler olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 10:
Eğitim Düzeyinin Eşine Karşı Suçlama, Eleştirme, Olumsuz Davranma Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 23,041$ $df = 10$ $p = 0,011$

Araştırmaya katılan tüm bireylerin üçte birinin eşine karşı suçlama eleştirme ve olumsuz davranım konusunda katıldığını, %29,8'nin kısmen katıldığını, %38,7'nin ise bu duruma hiçbir zaman katılmadığını ifade ettiği görülmüştür.

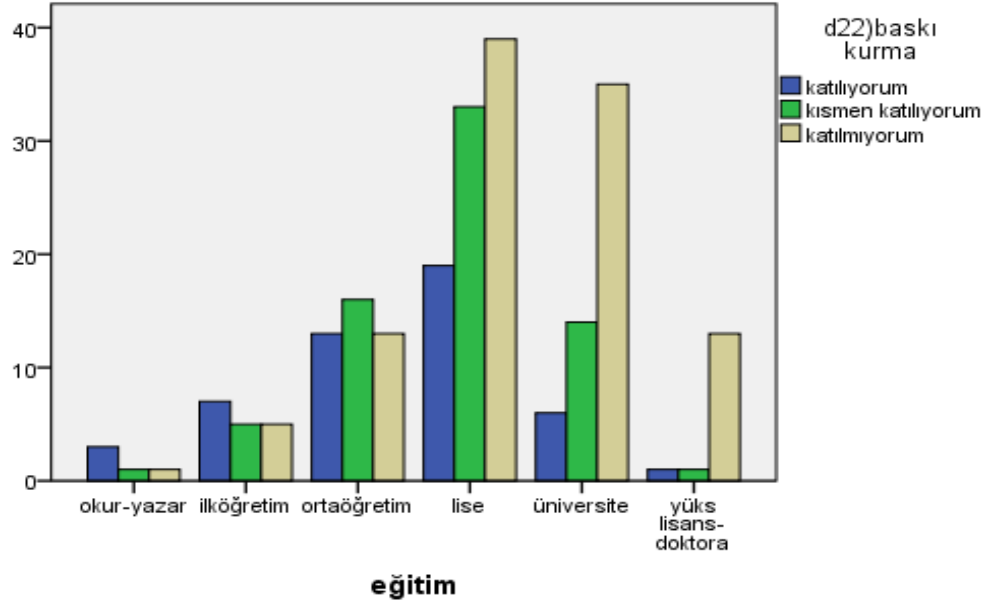
Araştırmaya katkı sağlamış okur-yazar bireylerin %60'nın eşine karşı suçlama, eleştirme ve olumsuz davranma konusunda katıldığı, %40'nın ise kısmen katıldığı görülmüştür. İlköğretim mezunlarının yarısından fazlasının eşine karşı suçlama, eleştirme ve olumsuz davranışlar sergilediği konusunda katıldığı, %17,6'nın kısmen katıldığı, % 23,5'nin ise eşine karşı suçlama, eleştirme ve olumsuz davranma konusuna hiçbir şekilde katılmadığı görülmüştür.

Ortaöğretim mezunu bireylerin %40,5'nin eşine karşı suçlama, eleştirme ve olumsuz davranma konusuna katıldığı, üçte birinin bu duruma kısmen katıldığı, %23,8'nin can sıkıcı olaylar karşısında eşine suçlama, eleştirme, olumsuz değerlendirmeler yaptığı konusuna katılmadığı görülmüştür. Lise mezunlarının %30,8'nin eşine karşı suçlama, eleştirme ve olumsuz davranma konusuna katıldığı, bu duruma üçte birinin kısmen katıldığı, % 30,8'i ise can sıkıcı olaylar karşısında eşine suçlama, eleştirme, olumsuz değerlendirmeler yaptığı konusuna katılmadığı belirtilmiştir.

Üniversite mezunu olan katılımcılar tarafından %20'sinin eşine karşı suçlama, eleştirme ve olumsuz davranma konusuna katıldığı, %31,9'nun bu duruma kısmen katıldığı, yarısından fazlasının ise can sıkıcı olaylar karşısında eşine suçlama, eleştirme, olumsuz değerlendirmeler yaptığı konusuna katılmadığı belirtilmiştir. Yüksek lisans ve doktora mezunu bireylerin ise; %13,3'nün eşine karşı suçlama, eleştirme ve olumsuz davranma konusunda katıldığı, %26,7'nin kısmen katıldığı, %60,0'nın can sıkıcı olaylar karşısında eşine karşı suçlama, eleştirme, olumsuz değerlendirmeler yaptığı konusuna katılmadığını belirtmiştir

Yapılan araştırma sonucu edinilen bilgiler ışığında eğitim seviyesi yükseldikçe eşlerin birbirine can sıkıcı olaylar karşısında olumsuz düşünme, davranma, eleştirme, olumsuz değerlendirmeler yapma oranları düşmektedir. Bu konuda eğitim insan kattığı değerler yadsınamaz seviyededir. Eğitim sayesinde birçok insan toplumsal baskılardan, yanlış gelenek ve göreneklerden, bencil davranışlardan uzaklaşmaktadır. Eğitim sayesinde birçok evlilik sağlıklı bir şekilde ilerlemektedir.

Tablo 11
Eğitim Düzeyinin Eşime Karşı Baskı Kurma Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 30,591$ $df = 10$ $p = 0,01$

Araştırmaya katılan tüm bireylerin %21,8'nin eşime baskı kurmaya çalışırım düşüncesine katıldığı, %31,1'nin bu düşünceye kısmen katıldığı, yarısına yakının ise hiçbir şekilde eşime baskı kurmaya çalışırım fikrine katılmadığını ifade ettiği görülmüştür. Okur-yazar bireylerin %60'ının eşime karşı baskı uygulam fikrine katıldığı, %20'sinin bu fikre kısmen katıldığı, %20'nin ise hiçbir şekilde eşime karşı baskı uygulama fikrine katılmadığı görülmüştür. Araştırmada yer alan ilköğretim mezunu bireylerin %41,2'sinin eşime karşı baskı uygulam fikrine katıldığı, %29,4'nün bu fikre kısmen katıldığı, %29,4'nün ise hiçbir şekilde eşime karşı baskı uygulama fikrine katılmadığı görülmüştür. Ortaöğretim mezunu bireylerin %31'i eşime karşı baskı uyguladığını, üçte biri kısmen uyguladığını, % 31'i ise hiçbir şekilde eşime karşı baskı uygulama fikrine katılmadığını ifade ettiği görülmüştür.

Araştırmada yer alan üniversite mezunu bireylerin %10,9'nun eşime karşı baskı uygulam fikrine katıldığı, dörtte birinin kısmen katıldığı, üçte ikisinin ise hiçbir şekilde eşime karşı baskı uygulama fikrine katılmadığı görülmüştür. Yüksek lisans ve doktora mezunu bireylerin % 6.7'nin eşime karşı baskı uygulam fikrine katıldığı, %6.7'nin kısmen katıldığı, tamamına yakının ise hiçbir şekilde eşime karşı baskı uygulama fikrine katılmadığı görülmüştür.

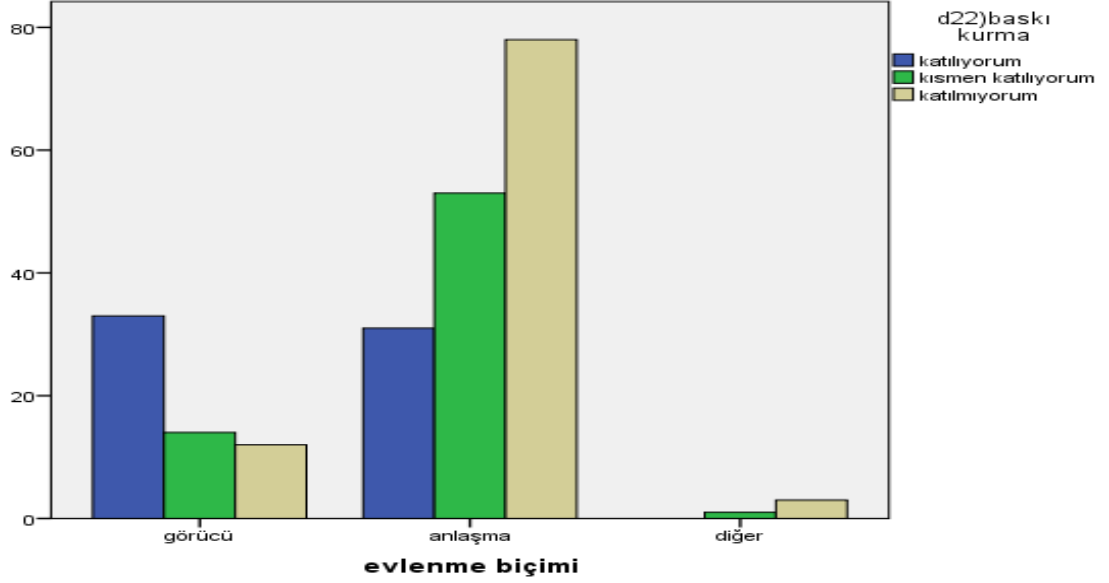
Araştırma sonucu oluşan tablodan da görüldüğü üzere eğitim seviyesinin yükselmesi aile içinde yine olumlu yansımalarla yol açmaktadır. Eğitim seviyesi yükseldikçe eşler birbirlerine söz ile baskı kurma uygulamadıklarını belirtmişlerdir. Eğitimli bireylerin tamamı olmasa da birçoğu aile içerisinde ortak fikir alma ve uygulama konusunda daha iyi oldukları bilinmektedir. Çünkü diğer eşinde fikrinin mantıklı olabileceği aile bütünlüğünün sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için doğru karar olabileceği fikirleri ile hareket etmektedir. Böylece hem aile içerisinde en doğru karar alınmış olmakta, hem de eşler karşılıklı olarak fikirlerine ve kendisine değer verildiğini hissetmektedir.

Aile içerisinde uygulanan baskı aynı zamanda bir psikolojik şiddet araçlarından birisi olarak görülmektedir. Bireylerin kendi düşüncelerine saygı göstermek, davranışları, istekleri, beklentileri konusunda baskı yapmanın birey olarak tüm haklarını ihlal ettiği gerçeği de mevcuttur. Eğitim seviyesi yükseldikçe bu bilincinde yükseldiği gerçeği de yadsınmamaktadır. Eğitimli bireylerin eşlerinin fikirlerine daha duyarlı ve daha anlayışlı bir şekilde yaklaştığı anlaşılmıştır. Birey olarak herkesin kendi düşüncesi olabileceğini göz önünde bulundurulmuş ve eğitiminde desteğiyle aile ortamında baskı uygulamadıkları cevabını vermişlerdir. Sonuç olarak Tablo 9, Tablo 10 ve Tablo 11 den de anlaşılacağı gibi araştırmanın hipotezi olan “Eğitim düzeyinin yüksek olması birçok problem çözümünün kilit noktasıdır. Eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde aile içi iletişim bozukluklarına daha az rastlanmaktadır” doğrulanmaktadır.

3.4. Evlenme Biçimleri ve Aile İçi İletişim Bozukluğu

Toplumsal değişim evlilik biçimlerini de etkilemiş görücü usulü yerini anlaşılarak evlenmeye bırakmıştır. Bu evlenme biçimiyle görücü usulü evlenmenin yarattığı birçok problem ortadan kalkarken başka problemlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Farklı kişiliğe ve düşünceye sahip bireylerin evlenme konusunda ortak bir karar alıp eyleme dönüştürmesi kadar doğal bir durum yoktur. Ancak bu her iki evlilik biçiminde de aile içi iletişim bozuklukları mevcut olabilmektedir. Görücü usulünde geleneksel kültürün etkileri ve baskıları, birbirlerini çok iyi tanımayan eşlerin üzerinde iletişim sorunu yaratabilmektedir. Anlaşılarak evlenme biçiminde ise eşlerin bireysellik ve özgürlük tutumlarından ödün vermemeleri aile içindeki iletişime zarar verebilmektedir.

Tablo 12
Evlenme Biçiminin Eşler Üzerinde Baskı Kurmaya Etkisi

$\chi^2 = 32,146$ $df = 4$ $p = 0,00$

Araştırma içerisinde yer alan bireylerin evlilik biçimlerinin eşler arasındaki iletişim bozukluklarını incelemek amacıyla eşlerin baskı kurma çabaları ve evlenme biçimleri karşılaştırılmıştır.

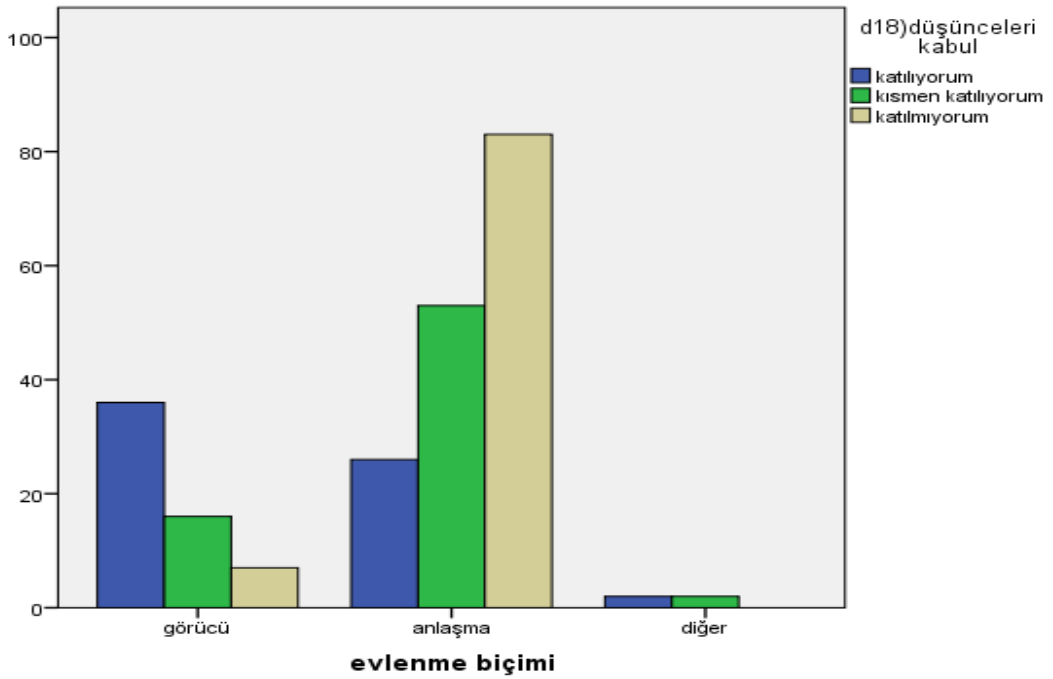
Görücü usulüyle evlenmiş olan bireylerin yarısından fazlası eşime baskı kurmaya çalışırım fikrini desteklediği, %23,7'lik kısmının bu durumu kısmen desteklediği, %20,3'lük kısmının ise böyle bir düşünceyi desteklemediği öğrenilmiştir. Aynı şekilde bu sorun eşler arası anlaşma şeklinde evlenen bireylere yöneltildiğinde % 19,1'lik bir kısmı bu düşünceye katıldığını, %23,7'lik kısmı bu düşünceye kısmen katıldığını, yarısına yakın bir kısmı ise böyle bir düşünceye katılmadığını ifade etmiştir. Her iki evlenme türüne de bakıldığında tam tersi bir durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Diğer şekillerde evlenen bireylerin bu soruya cevabı ise; dörtte üçünün kısmen katılıyorum, dörtte birinin katılmıyorum fikriyle karşılaşılmıştır. Bu şekilde evlenen bireylerde katılıyorum cevabının olmaması dikkat çekmektedir.

Görücü usulü evlilikler daha çok geleneksel kültürden beslendiği için içeriğinde de geleneksel kültürün parçalarını görmek mümkündür. Geleneksel kültürde var olan evin diğer üyeleri erkeğinin kontrol ve baskısı altında olmak zorundadır. Bu nedenle eşler üzerindeki baskı bu aile tipinde çok da sorun olarak görülmemekte, daha çok normal bir

durum olarak karşılanmaktadır. Modern dünyanın yeni evlenme biçimi olan anlaşarak evlenmede ise eşlerin karşılıklı düşünceleri ve isteklerinin karşındaki birey için ifade ettiği şeyler olması, kişisel hak ve özgürlükler konusunda daha bilinçli olunması, bireyin değerli olması için fikirlerinin dinlemek gerektiğini bilmesi ve baskının bir çeşit psikolojik şiddet olduğu konusunda bilincinin olması bu durumu engellemektedir.

Tablo 13

Evlenme Biçimi ve Eşlerin Düşüncelerini Kabul Ettirme Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 50,667$ $df = 4$ $p = 0,00$

Evlenme biçimi ve eşlerin birbirlerine sık sık önerilerde bulunurum ve kişisel düşüncelerimi kabul etmesini isterim şeklinde oluşan fikre karşı düşünceleri karşılaştırmıştır.

Görücü usulüyle evlenmiş olan bireylere bu düşünce yöneltildiğinde %61'lik bir kısmı eşime karşı sık sık önerilerde bulunurum ve kişisel düşüncelerimi kabul etmesini isterim fikrine katıldığını belirtmiş, %27,1'lik kısmı bu düşünceye kısmen katıldığını belirtmiş, %11,9'luk bir kısım ise katılmadığını belirtmiştir. Kısmen katılım ve katılım düşüncesine sahip olan bireylere bakıldığında neredeyse tamamına yakınının bu düşünceye olumlu olarak baktığını ve eşinin kendi düşüncelerini kabul etme konusunda istekli olduğu görülmüştür. Diğer evlenme biçimiyle evlenen bireylerin ise bu

düşünceyi katlıyorum ve kısmen katılıyorum şeklinde yarı yarıya paylaştığı görülmüştür.

Eşler arası karşılıklı anlaşma ve tanışma şeklindeki evlenme biçimiyle evlenen bireylerin %16'lık kısmın bu düşünceye katıldığı, %32,7'lik bir kısmın bu düşünceye kısmen katıldığı, yarısından fazlasının ise bu düşünceye hiçbir şekilde katılmadığı öğrenilmiştir. Bu evlenme biçiminde de kısmen katılıyorum da katılma şeklinde değerlendirildiğinde düşünceyi yarı yarıya paylaştığı görülmektedir.

Görücü usulüyle evlenen bireylerin büyük bir çoğunluğunun eşlerine karşı sık sık önerilerde bulunurum ve kişisel düşüncelerimi kabul etmesini isterim fikrine katılma oranlarının çok yüksek olduğu görülmüştür. Bunun nedeni geleneksel kültürün etkilerinin bu aile biçiminde halen devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Ataerkil aileden gelen bu kültür evin erkeğinin her türlü eleştiri, öneri, baskı, düşüncelerini kabul ettirme isteğini desteklemiş ve bu aile biçiminin genel özellikleri haline gelmiştir. Bu şekilde oluşmuş ailelerde bu gibi baskı kurma istekleri ve kendi düşünceleri kabul ettirme istekleri normal olarak karşılanmakta ve çoğu zaman aile içi problem yaratmamaktadır. Bu nedenle görücü usulü şekliyle evlenmiş ailelerde aile içi sorun oranlarının daha düşük olduğu ve eşlerin daha uyumlu olduğu düşüncesi ileri sürülmektedir.

Eşlerin karşılıklı anlaşması şeklinde evlenen bireylerin ise, eşlerine karşı sürekli olarak önerilerde bulunma ve kendi düşüncelerini kabul ettirme isteği bulunan bireylerin de var olduğu görülmektedir. Ancak yarısından fazlasının bu duruma katılmadığı dikkati çekmektedir. Bu evlilik biçimiyle evlenen bireylerin eşlerine karşı daha anlayışlı ve daha fikirlerine karşı daha saygılı olduğu öngörülmektedir.

Aile içerisinde eşime karşı baskı kurarım ve kişisel düşüncelerimi kabul etmesini isterim düşüncesine katılan bireylerin ise aile içindeki sorun seviyelerinin yüksek olduğu kanaatine varılmıştır. Çünkü modern evlenme biçimi olan bu evlenme biçiminde kadının da iş hayatına girmesiyle birçok hakkı elde ettiği gibi kendi düşüncesini ifade etme ve öneride bulunma hakkını da elde etmiştir. Böylece eşler arasında düşünceleri kabul ettirme cinsiyetler arasında çatışmış ve aile içi sorunlar gün yüzüne çıkmıştır.

Karşılıklı anlaşma modern dünyanın getirdiği bir evlenme biçimi olarak iç düzenini de modern olanaklardan almaktadır. Kadının özgürlüğü, çalışma hayatına girişi, fikir ve

düşüncelerinin ön plana çıkması, baskın karakter özelliği gösterebilmeleri gibi birçok özellik bu evlenme biçimiyle beraber büyümüştür. Bu nedenle bu evlilik tipinde eşlerin daha baskın olması ve kişisel düşünceleri kabul etme isteği sorun yaratabilmektedir. Ancak eşler arasında kurulmuş doğru iletişimle beraber bu sorunlarında çözümünün de mümkün olduğu bilinmektedir.

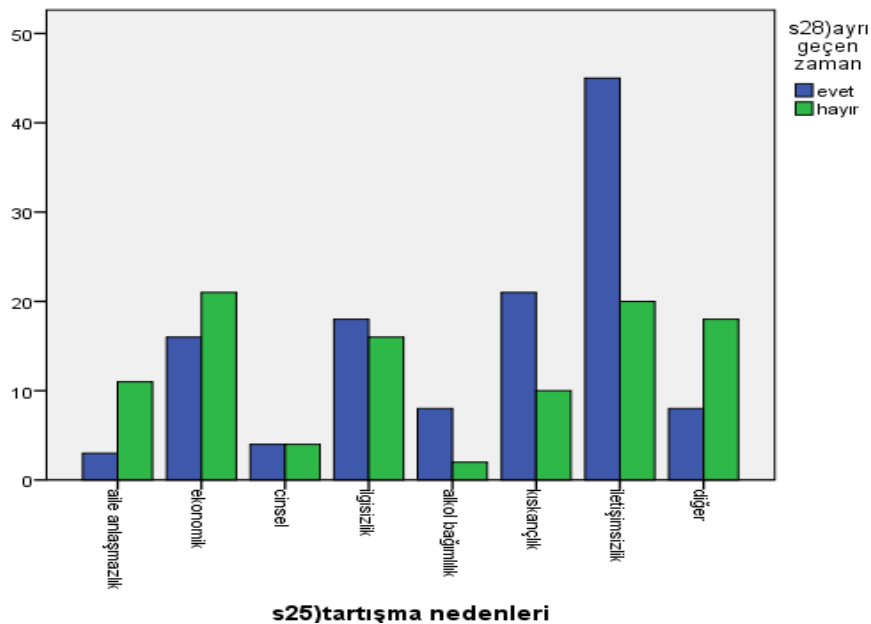
3.5. İletişim Bozukluğu ve Sorunların Çözümü

Evlilik birlikteliği bir iletişim ve etkileşim sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyumlu bir evliliğe sahip olan bireylerin en önemli özelliklerinden birinin sağlıklı iletişime sahip oldukları görülmektedir. Çatışma ve sorunların fazla olduğu evliliklerde ise iletişim bozukluklarının mevcut olduğu bilinmekte ve sorun çözümleri noktasında daha büyük problemle karşılaşmaktadır. Sağlıklı bir iletişime kavuşamamış ailelerde sağlıklı bir sorun çözümünün de gerçekleşmesi beklenmemektedir. Çünkü yanlış iletişim ya da iletişimsizlikten kaynaklanan sorunların çözümünde de eşler iletişim ve etkileşim sistemini etkisiz hale getirmektedir.

Bu sistem içerisinde iletişim bozukluğu mevcut olduğunda sorunların çözümü zorlaşmakta hatta çözülememesi halinde son yılların artış gösteren en önemli sorunlarından biri olan boşanmalara yol açabilmektedir.

Tablo 14

Tartışma Yaratan Nedenlerin Ayrı Geçen Zamana Etkisi

$\chi^2 = 24,581$ $df = 7$ $p = 0,01$

Çalışmada fikirlerini beyan eden tüm bireylerin eşleriyle aralarında tartışma yaratan nedenlere bakıldığında %6,2'nin aileler arası anlaşmazlık olduğu, % 16,4'nün ekonomik sebepler olduğu, %3,6'nın cinsel nedenler olduğu, % 15,1'nin ilgisizlik olduğu, %4,4'nün alkol ve madde bağımlılığı olduğu, %13,8'nin kıskançlık olduğu, % 28,9'nun iletişimsizlik olduğu, % 11,6'nın ise diğer sebepler olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin eşiyile arasındaki tartışma nedeni aileler arası anlaşmazlık olanların %21,4'ü, ekonomik sebepler olanların %43,2'si, cinsel sebep olanların yarısı ilgisizlik olanların yarısından fazlası, alkol bağımlılığı olanların %80'i, kıskançlık sebebiyle olanların üçte ikisi, iletişimsizlik olanların %69,2'si, diğer sebepler olanların %8'i tartışma sebebiyle eşiyile ayrı zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir.

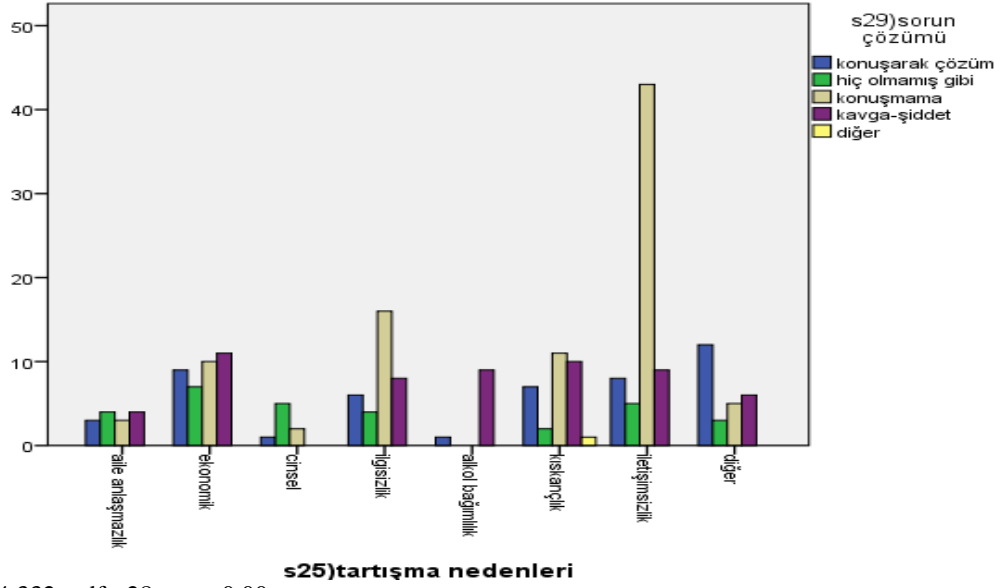
Bu verilere göre: anlaşmazlık yaratan nedenlerin oranlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Ancak bu anlaşmazlık sonucu eşiyile ayrı zaman geçirenler arasında alkol bağımlılığı olanların ilk sırada olması dikkat çekmektedir. Birçok araştırmada alkol ve madde bağımlısı olan bireylerin evlilik hayatlarının düzenli olmadığı, sorun yaşama sıklıklarının yüksek olduğu görülmektedir.

Üstelik alkol ve madde kullanımı sonucu bilinç kaybına uğrayan bireylerin aile içersinde olumsuz tutumlar sergilemesi aile içersinde sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle evlilikler içinde alkol ve bağımlılık nedeniyle yaşanan sorunlar tek taraflı bireyden kaynaklanması, diğer nedenlere göre çözümünü zorlaştırmakta ve tıbbi müdahale gerektirmesinde dolayı aile içersinde ciddi bir sorun olarak görülmektedir. İkinci sırada ise; eşiyile arasında iletişim problemleri nedeniyle ayrı zaman geçirdiklerini söyleyen katılımcılar bulunmaktadır. Yaşanan bu iletişim problemlerinin ayrı zaman geçirmekle çözülmeyeceği hatta daha büyük sorunlara yol açacağı aşikardır.

Aile içinde iletişimsizlik çeşitli sorunlara yol açarken bir yandan da eşler arası ayrı yaşamaya sebep olmaktadır. Bu şekilde ayrı yaşamayı devamlı hale getiren eşlerin aralarındaki iletişim iyice kopmakta ve sorunlar çözülemez bir hal almaktadır. Eşler arası iletişimsizlik aile içindeki birçok sorunun da temelinde yatmaktadır. Dolaylı veya dolaysız olarak birçok sorunu etkilemekte, eşler arasındaki sorunlar aile içi iletişim bozukluğu ve yanlış davranışlar nedeniyle çözülmek yerine daha çok büyüyerek çoğalmaktadır.

Tablo 15

Tartışma Yaratan Nedenlerin Tartışmanın Çözümüne Etkisi

$\chi^2 = 84,332$ $df = 28$ $p = 0,00$

Araştırmaya katılan bireylerin eşiyle arasında aile içi anlaşmazlık sebebiyle çıkan tartışmaların çözümünde %28,6'sı hiç olmamış gibi davrandığını, %28,6'sı münakaşa, şiddet ve kavgayla çözdüğünü, %21,4'ü konuşarak sorunu çözdüğünü, %21,4'ü bir süre hiç konuşmayarak çözdüğünü belirtmiştir. Genel olarak bakıldığında oranların birbirine yakın olduğu göze çarpmaktadır.

Çalışmada yer alan bireylerin eşiyle ekonomik sebepler nedeniyle çıkan tartışmaların çözümünde %27'si konuşarak sorunu çözdüğünü, %27'si bir süre hiç konuşmayarak çözdüğünü, %24,3'ü münakaşa, şiddet ve kavgayla çözdüğünü, 21,6'sı hiç olmamış gibi davrandığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin eşiyle ilgisizlik sebebiyle çıkan tartışmaların çözümünde yarısına yakını bir süre hiç konuşmayarak çözdüğünü, %20,6'sı konuşarak sorunu çözdüğünü, %20,6'sı münakaşa, şiddet ve kavgayla çözdüğünü, % 11,8'i hiç olmamış gibi davrandığını belirtmiştir.

Madde ve alkol bağımlılığı nedeniyle çıkan tartışmaların çözümünde tamamına yakını münakaşa, şiddet ve kavgayla çözdüğünü, %10'u konuşarak sorunu çözdüğünü belirtmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin eşiyle kıskançlık sebebiyle çıkan tartışmaların çözümünde %38,7'si bir süre hiç konuşmayarak çözdüğünü, %29,0'ı münakaşa, şiddet ve kavgayla çözdüğünü, %22,6'sı konuşarak sorunu çözdüğünü,

%6,5'i hiç olmamış gibi davrandığını belirtmiştir. Eşiyle iletişim problemleri yaşayan bireylerin tartışmalarının çözümünde üçte ikisinin bir süre hiç konuşmayarak çözdüğünü, %13,8'i sorunu konuşarak çözdüğünü, %12,3'ü münakaşa, şiddet ve kavgayla çözdüğünü, %7,7'si hiç olmamış gibi davrandığını belirtmiştir.

Aile kavramı içi dolu bir kavram olduğu için tam anlamıyla anlamak, tanımlamak ve çözmek son derece zor olmaktadır. Her aile de olduğu gibi birçok ailede mutlaka sorun çıkaran sebepler bulunmaktadır. Tabloda görüldüğü gibi en fazla oranla aile içi anlaşmazlık yaşayanlar tartışmanın sonunda hiç olmamış gibi davrandıklarını, ekonomik sebeplerle tartışma yaşayanlar tartışmanın sonunda karşılıklı konuştuklarını, ilgisizlik sebebiyle tartışanlar tartışma sonrasında bir süre hiç konuşmadıklarını, alkol bağımlılığı nedeniyle tartışanlar sonrasında münakaşa, şiddet ve kavga yaşadıklarını, kıskançlık sebebiyle tartışanlar sonrasında bir süre hiç konuşmadıklarını, iletişim problemleri nedeniyle tartışanlar da bir süre hiç konuşmadıklarını belirtmiştir.

Tartışmanın nedeni ne olursa olsun önemli olan tartışmanın nasıl çözüldüğüdür. Görüldüğü üzere birçok tartışma sonrasında bireyler bir süre hiç konuşmayarak sorunların çözümünü beklemektedirler. Ancak sorunlar çözülmek yerine bir sonraki tartışmanın temelini oluşturacak hale gelmektedir. Bu süreçte yaşanan iletişim bozukluğu aileye derinden bir darbe vurmaktadır. Özellikle iletişim problemi yaşayan ailelerin sorunların devamında bir süre hiç konuşmadıkları iletişim bozukluğunun temel göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sağlıklı aile yapısında bireylerin saygı, sevgi, iletişim, paylaşım, dayanışma, dürüstlük, kabul, yakınlık, saygı, ve birbirlerinin gelişimine destek verme çabası içinde olması söz konusudur (Kavuncu,2011:4). Ailenin sağlıklı bir aile olabilmesi için öncelikli olarak eşler arasındaki sağlıklı iletişim sağlanmalı, sorunların konuşarak çözümü noktasında katkı verilmelidir.

Böylece Tablo 14 ve Tablo 15'den de anlaşılacağı gibi "Aile içindeki sorunların çoğu iletişimsizlikten veya yanlış iletişimden kaynaklanmaktadır. Doğru bir iletişim kurulmadığı sürece bu sorunlar çözülememekte ve çözülemediği için daha da büyük bir sorun haline dönüşmektedir." söylenen hipotez doğrulanmıştır. Doğru ve sağlıklı iletişim bulunmayan ailelerde sağlıklı bireylerin olması mümkün değildir. Sorunlar her tartışmada büyümekte büyüdükçe daha fazla sorun yaratmaktadır. Ne yazık ki ilerlemiş

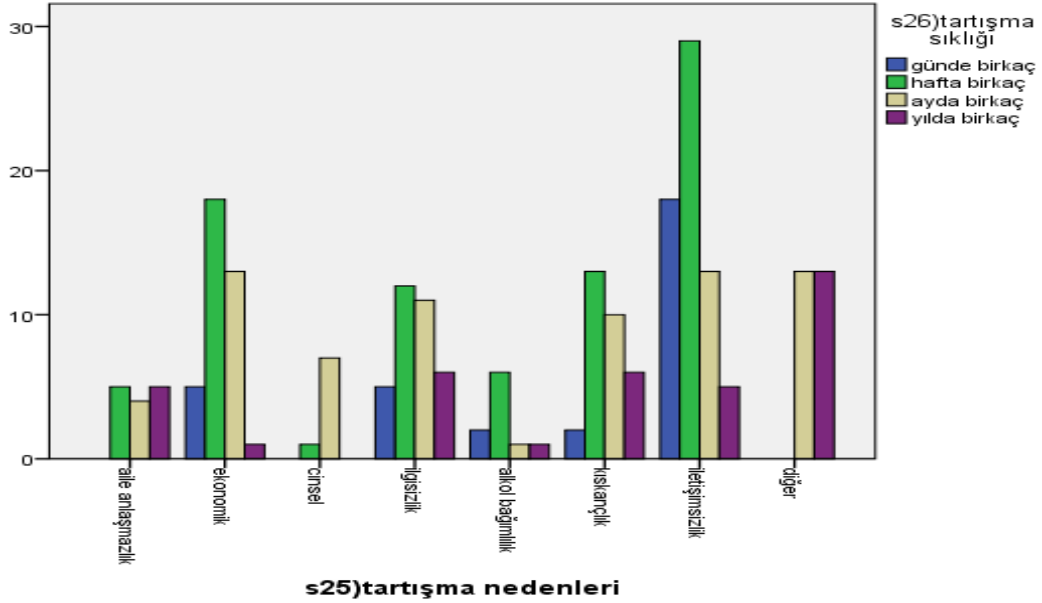
bu sorunlar geri dönülmez hal aldığında günümüzde fazlasıyla çoğalan boşanmalar oluşmaktadır.

3.6. İletişim Bozukluğu ve Tartışma Nedenleri

Aile içerisinde yaşanan sorunların temelinde iletişim bozukluğunun olduğu aşıkardır. Ancak her birinin temelinde iletişim yatsa da görünür sebep farklı olabilmektedir. İletişim bozukluğu ve tartışma sıklıklarının arasında muhtemel bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Aile içerisinde yaşanan sorunlar tartışma sıklığı üzerinde etki yapabilmektedir.

Tablo 16

Tartışma Yaratan Nedenlerin Tartışma Sıklığına Etki

$\chi^2 = 76,455$ $df = 21$ $p = 0,00$

Araştırmaya katılan tüm bireylerin % 12.9'u günde birkaç kez tartıştığını, % 34.7'si hafta birkaç kez tartıştığını, üçte birinin ayda birkaç kez tartıştığını, % 19.1'nin ise yılda birkaç kez tartıştığını ifade ettiği görülmüştür.

Aile içi anlaşmazlık nedeniyle tartışma yaşayan bireylerin tartışma sıklığı incelendiğinde; %35,7'si yılda bir kez tartıştığını, %35,7'si haftada bir tartıştığını, %28,6'sının ayda bir tartışma yaşadığını ifade ettiği görülmüştür. Eşiyile ekonomik problemler nedeniyle tartışma yaşayanların sıklıkları incelendiğinde yarısına yakının

haftada bir, üçte birinin ayda bir, %13,5'i günde bir , %2,7'si ise yılda bir tartışma yaşadıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan bireylerin eşiyle arasında cinsel sorunlar sebebiyle çıkan tartışmaların sıklığı hakkında % 87,5'i ayda bir, %12,5'i hafta bir tartışma sıklığı yaşadıklarını belirtmiştir.

Çalışmada yer alan bireylerin eşiyle arasında ilgisizlik sebebiyle çıkan tartışmaların %35,3'ü haftada bir, %32,4'ü ayda bir, %17,6'si yılda bir %14,7'si günde bir tartışma sıklığı yaşadıklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin eşiyle arasında madde ve alkol bağımlılığı sebebiyle çıkan tartışmaların %60,'ı haftada bir, %20'si günde bir, %10'u ayda bir ve %10'u yılda bir sıklıkla yaşadıklarını belirtmiştir. Eşiyle arasında kıskançlık sebebiyle çıkan tartışmaların sıklığı hakkında %41,9'i haftada bir, üçte biri ayda bir, %19,4'ü yılda bir, % 7,7'si günde bir tartışma sıklığı yaşadıklarını belirtmiştir. Çalışmaya dahil olan bireylerin eşiyle arasında iletişimsizlik sebebiyle çıkan tartışmaların sıklığı hakkında yarısına yakını haftada bir, %27,7'si günde bir, %20,0'ı ayda bir oranında ve % 7,7'si yılda bir tartışma sıklığı yaşadıklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin aile içi anlaşmazlık sebebiyle tartışanlar en fazla yılda birkaç kez, ekonomik sebeplerle tartışanlar ayda birkaç kez, cinsel sebeplerle tartışanlar ayda birkaç kez, ilgisizlik sebebiyle tartışanlar haftada birkaç kez, alkol bağımlılığı nedeniyle tartışanlar haftada birkaç kez, kıskançlık sebebiyle tartışanlar haftada birkaç kez, iletişim problemleri nedeniyle tartışanlar da haftada birkaç kez tartıştıkları görülmektedir.

Aile içerisinde tartışma yaratan nedenler ne olursa olsun bu ne kadar sık tartışıldığı da aile düzeni için önem taşımaktadır. Sık sık yaşanan bu tartışmalar aile kalitesini bozmakta ve aile içi iletişim bozukluklarına yol açmaktadır. Karı-koca ve aile geçimsizliğinin temel nedeni "iletişim" kopukluğu ve yetersizliği olarak görülmektedir. Geçimsizlikleri azaltma yöntemi olarak, aile içi iletişim sağlama becerilerini arttırmak ve her türlü sorunun açıkça bir şekilde taraflarca birlikte tartışmaları, görüş farklılıklarının belirlenmesi, geniş bir anlayış ve hoşgörülle, tarafların çözümleri birlikte aramaları, karı-koca geçimsizliklerini azaltan temel bir yaklaşım olarak bilinmektedir (Özgüven, 2001,85). Mevcut durumdaki bozukluklar eşler arasını düzeltmek yerine ilerleyen süreçte daha büyük sorunlara yol açabilmektedir.

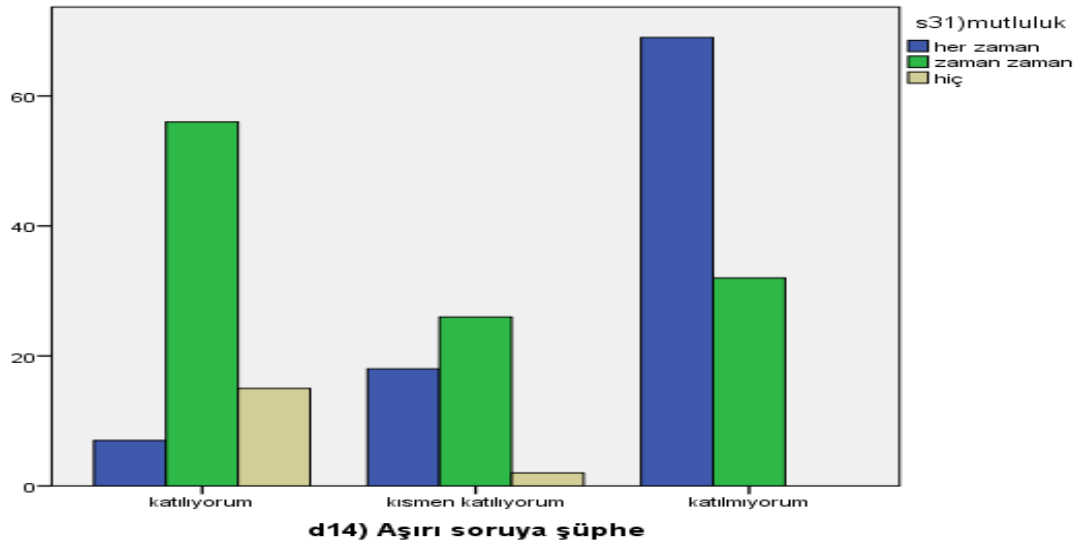
'Evliliği içerisinde sık sık tartışma yaşayan eşlerin tartışma gerekçesinin temelinde iletişim bozukluğu yatmaktadır ve en sık yaşanan tartışmaların arasında iletişim problemlerinden kaynaklanan tartışmalar yer almaktadır.' Hipotezini kanıtlamak amacıyla araştırmaya katılan bireylerin tartışma nedenleri ve tartışma sıklıkları çapraz olarak karşılaştırılmış, en fazla tartışma sıklığının alkol ve madde bağımlılığı nedeniyle ortaya çıktığı görülmüştür. Bunun yanı sıra ikinci sırada iletişim problemleri olduğu ve temelinde iletişim bozukluğunun yattığı yer almaktadır. Tablo 16 göz önünde bulundurulduğunda hipotezin kısmen kanıtlandığı varsayılmaktadır.

Evlilikleri süresince sık sık tartışma yaşayan ailelerin alt temelinde yanlış iletişimsizlik yatsa da bireylerin verdikleri cevaplara göre sadece aile de sık sık tartışma yaratan iletişim problemlerinin yanı sıra diğer sebeplerde yer almaktadır. Bu problemlerin nedenleri ve sonuçları incelendiğinde yanlış iletişim veya iletişimsizlik olduğu alanda yapılan tüm araştırmalar tarafından kanıtlanmaktadır.

3.7. İletişim Bozukluğu ve Aile Mutluluğu

Sağlıklı bir aile, içerisindeki bireylerin kendilerini gerçekleştirme ve mutluluk ortamının bulunduğu aileler olarak görülmektedir. Bu nedenle aile içi iletişim bozuklukları ve aile mutluluğu arasında bir bağlantı bulunmaktadır.

Tablo 17
Ailede Aşırı Soru Sorma, Yersiz Şüphe ve Tereddütlerin Aile mutluluğu Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 73,892$ $df = 4$ $p = 0,00$

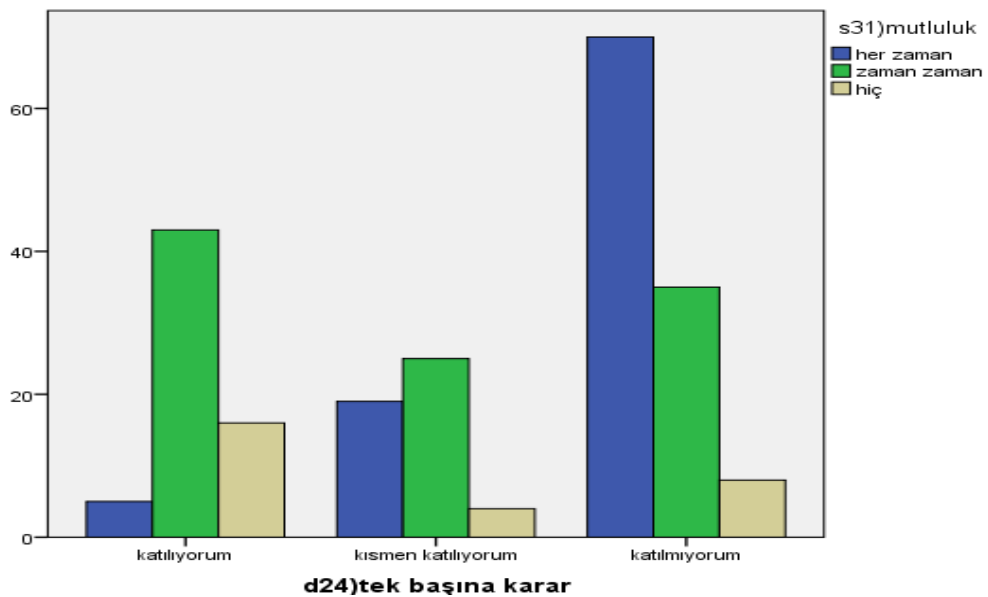

Araştırmaya katılan tüm bireylerin %41,8'nin her zaman ailesinin içinde kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamı olduğu, yarısının ise bu ortama zaman zaman sahip olabildiği, %7,6'nın ise hiçbir zaman ailesinde kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamının olmadığı bilgilerine ulaşılmıştır. Ailesinin içerisinde aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddüt oluşuna katılıyorum diyen bireylerin %9,0'u, kısmen katılıyorum diyenlerin % 39,1'i katılmıyorum diyenlerin üçte ikisinin aile içerisinde mutluluk ve kendini gerçekleştirme ortamının her zaman var olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya dâhil olan aile içerisinde aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddüt oluşuna katılıyorum diyen bireylerin % 19,3'ü, kısmen katılıyorum diyenlerin %4,3'ü, katılmıyorum diyenlerin ise %0,0'ı aile içerisinde aile içerisinde böyle bir ortamının olmadığını belirtmiştir.

Toplumumuzun temeli olan ailenin bireylerin kendilerini gerçekleştirebilme ve mutluluk ortamını sağlama gibi görev ve işlevleri bulunmaktadır. Böyle olduğu sürece sağlıklı bireyler ve sağlıklı yetişmiş çocuklarla toplumumuzun gelişime katkı sağlanacaktır. Aile içerisinde aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütleri olan ailelerde mutluluk ve kendini gerçekleştirme ortamını beklemek mantıksız olmaktadır. Tabloda doğal olarak görüldüğü üzere aile içerisinde şüphe ve tereddütleri olmayan bireylerin ailesinde daha fazla kendini gerçekleştirebilme ve mutluluk ortamının bulunduğu görülmektedir.

Tablo 18

Aile İçerisindeki Tek başına Karar vermenin Aile Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 50,247$ df= 4 p= 0,00

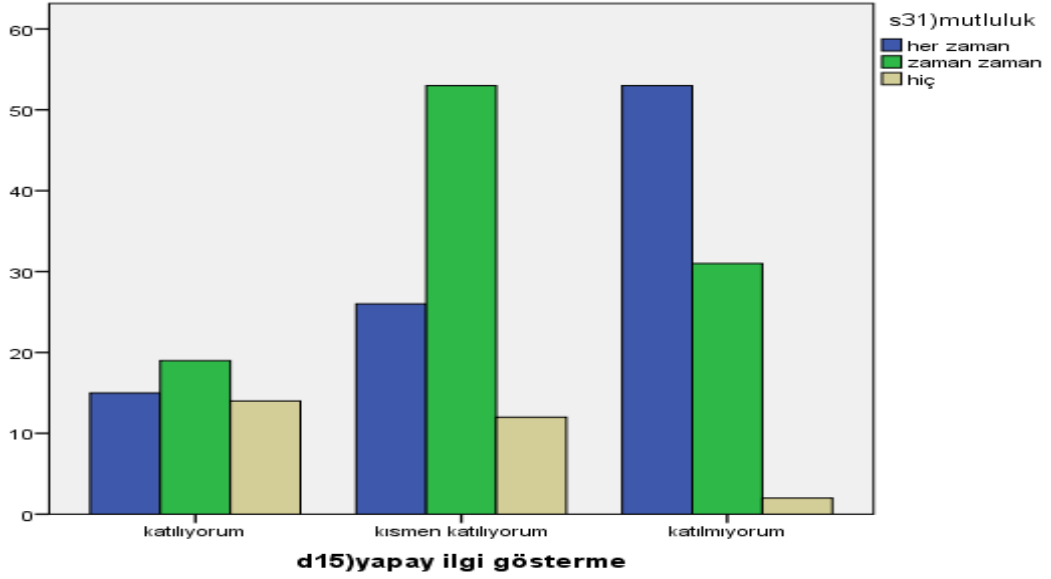
Araştırmaya katılan tüm bireylerin aile içerisinde kararları tek başıma veririm fikrine %28,4'nün kesin olarak katıldığı, % 21,3'nün bu duruma kısmen katıldığı, araştırmaya katılan bireylerini yarısının ise böyle bir duruma katılmadığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Araştırma çerçevesinde aile içerisinde kararları tek başıma veririm diyen bireylerin %7,8'nin aile içerisinde her zaman kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamı olduğu, üçte ikisinin ise bu ortamı zaman zaman yakalayabildiği, % 25'nin hiçbir zaman bu ortamı yakalayamadığı bilgisine ulaşılmıştır. Aynı şekilde aile içerisinde kararları tek başıma veririm fikrine kısmen katılanların % 39,6'sı aile içerisinde her zaman kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamı bulunduğu, yarısından fazlasının ise bu ortama zaman zaman sahip olduğu, % 8,3'nün ise hiçbir zaman ailelerinin içinde böyle bir ortamın bulunmadığını belirtmiştir.

Aile içerisinde kararları tek başıma veririm fikrine katılmayanların ise % 61,9'nun aile içerisinde her zaman kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamı bulunduğu, % 31,0'nın ise bu ortama zaman zaman sahip olduğu, % 7,1'nin hiçbir zaman ailelerinin içinde böyle bir ortamın bulunmadığını belirtmiştir.

Ortak bir kurum ailede ortak kararlar alınması ailenin akıbeti için önem arz etmektedir. Aile içindeki bireyler fikirlerini açıkça söyleyebilmeli ve kararlarda herkesin payı olmalıdır. Çünkü bireyler ancak bu şekilde bir bütün, bir aile olduğunu hissetmekte, aile içinde bireyler kendini değerli görmektedir. Kararların tek başına verildiği ailelerin aile bütünlüğünden bahsetmek mümkün değildir. Bu şekilde olan ailelerin işlevleri eksik olmakta ve sorun çıkması için muhtemel bir zaman beklenmektedir. Çünkü sadece tek bir karar mekanizması olan bir aile ortamının mutlu aile ortamını sağlaması mümkün değildir. Tabloda görüldüğü üzere aile içerisinde tek başıma karar veririm diyenlerin aile içerisinde mutluluk ve kendini gerçekleştirme ortamının bulunmadığını görülmektedir. Bunun yanında aile içindeki kararları tek başıma veririm cümlesine katılmayanların ise aile içerisinde daha fazla mutlu olduğunu görülmektedir.

Tablo 19
Aile İçerisindeki Yapay İlginin Aile Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 36,355$ $df = 4$ $p = 0,00$

Aile içerisinde eşimle birbirimize yapay ilgi gösteririz cümlesine araştırmaya katılan tüm bireylerin %21,3'nün katılıyorum dediği, %40,2'nin kısmen katılıyorum dediği, %38,2'nin ise katılmıyorum dediği görülmüştür.

Araştırmaya katılan bireylerden aile içerisinde eşimle karşılıklı olarak yapay ilgi gösterebiliriz diyenlerin üçte birinin her zaman ailelerinin içerisinde kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamı bulunduğunu, %39,6'nın zaman zaman böyle bir ortamı yakalayabildiklerini, %29,2'nin ise hiçbir zaman ailesinin içerisinde böyle bir ortamının bulunmadığını ifade ettiği görülmüştür.

Aile içerisinde eşimle karşılıklı olarak yapay ilgi gösterebiliriz cümlesine kısmen katılanların %28,6'sının her zaman aile içerisinde kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamının bulunduğu, yarısından fazlasının böyle bir ortama zaman zaman sahip olduğu, %13,2'nin ise hiçbir zaman böyle bir ortama sahip olamadığı görülmüştür. Aile içerisinde eşimle karşılıklı olarak yapay ilgi gösterebiliriz cümlesine hiçbir şekilde katılmayan bireylerin üçte ikisinin her zaman aile içerisinde kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamının bulunduğu, %36'sının böyle bir ortama zaman zaman sahip olduğu, %7,1'nin ise hiçbir zaman böyle bir ortamı bulunmadığı görülmüştür.

Aile içersinde var olan yapay ilgi iletişim bozukluğunun bir nedeni olarak değerlendirilmektedir. Eşler arasında var olan bu yapay ilgi eşleri yapmacıklığa ve doğal olmayan farkı yollara itmektir. Eşler birbirlerine karşı hiçbir zaman tam olarak açılmamakta ve aralarında hep bir mesafe olmaktadır. Eşlerin birbirlerine karşı olan bu mesafesi zamanla büyüyerek aile ve evlilik için bir uçurum yaratmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere yapay ilgi bulunan aile ortamında kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamı azalmaktadır. Böylece aile içinde iletişim bozukluklarıyla beraber mutluluk ortamı da kaybolurken aile içi çatışmalar baş göstermektedir.

Tüm bu bilgilerden yola çıkarak Tablo 15 ve Tablo 16'da da belirtildiği gibi araştırmanın hipotezi olan 'İletişim aile içi ilişkilerde önemli bir yere sahiptir. Eğer iletişim doğru bir şekilde kurulursa aile sağlıklı ve mutlu bir aile ortamı olmaktadır. Fakat aynı şekilde yanlış iletişim de aileye zarar vermekte ve aileyi temelden etkilemektedir.' varsayımını kanıtlanmaktadır.

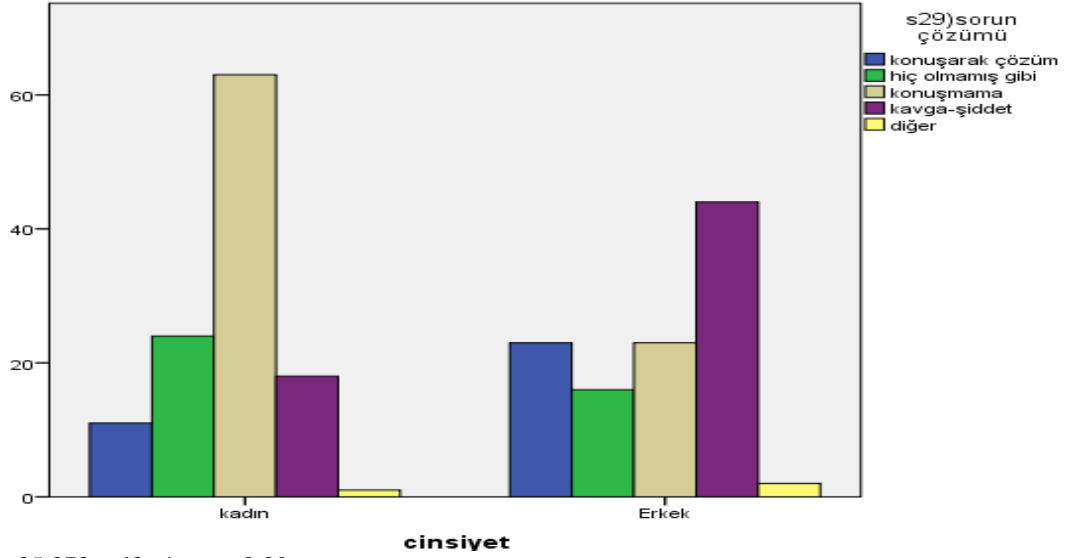
3.8. Cinsiyet ve Sorun Çözme Şekilleri

Bir sorunla karşılaşıldığında, kadın problemi düşünerek çözüm bulmak yerine paylaşarak çözüm üretmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda diyebiliriz ki kadın sürece yoğunlaşırken erkek sistematik düşünmeye ve sonuca odaklanmaktadır. Burada kadın ve erkeğin bahsedilen yapı farklılıkları bilinmediğinde veya göz ardı edildiğinde eşler arasında ciddi iletişim sorunları ortaya çıkmaktadır (Tarhan, 2015: 57). Evlilik birlikteliği içerisinde yer alan kadın ve erkeğin düşünce, davranış ve yapılarında farklılıklar görülmektedir.

Araştırmaya katılan kadın bireylerin yarısından fazlasının bir süre hiç konuşmadığını, %20,5'nin hiç olmamış gibi davrandığını, %15,4'nün münakaşa, kavga ve şiddet içerikli hareketler sergilediğini, %9,4'nün konuşarak çözüm aradığını, %0,9'nun diğer şekillerde çözmeye çalıştığını ifade ettiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan erkek bireylerin ise %40,7'sinin münakaşa, kavga ve şiddet ile, %21,3'nün bir süre hiç konuşmayarak, %21,3'nün konuşarak, %14,8'nin hiç olmamış gibi davranarak, %1,9'nun diğer şekillerde mevcut sorunlarını çözmeye çalıştıklarını belirtmiştir.

Tablo 20
Cinsiyet'in Sorun Çözme Şekilleri Üzerine Etkisi

$\chi^2 = 35,373$ $df = 4$ $p = 0,00$

Karı-koca ve aile geçimsizliğinin temel nedeni “iletişim” kopukluğu ve yetersizliğidir. Geçimsizlikleri azaltma yöntemi olarak, aile içi iletişim sağlama becerilerini arttırmak ve her türlü sorunun açıkça taraflarca birlikte tartışmaları, görüş farklılıklarının belirlenmesi, geniş bir anlayış ve hoşgörüyle, tarafların “çözümleri birlikte aramaları”, karı-koca geçimsizliklerini azaltan temel bir yaklaşım olarak bilinmektedir (Özgüven, 2001:85). Aile içi iletişimde önemli olan iletişimsizliği gidermek ve mevcut sorunlar için eşlerin karşılıklı olarak gerekse sesini yükselterek gerekse sakin bir biçimde anlaşmak için çaba sarf etmesidir. Çünkü aile için en kötü iletişim dahi iletişimsizlikten iyidir.

Aile içindeki sorunlar cinsiyet farklılıklarına göre de farklılık gösterebilmektedir. Çünkü erkeğin algıladığı sorun ile kadının algıladığı sorun düzeyi her zaman aynı olmamaktadır. Aslına bakılacak olursa birçok tartışmanın tetikleyici de bu durumdur. Çünkü kadına göre sorun olan bir durum erkeğe göre sorun olmayabilmektedir. Erkeğin sorun yokmuş gibi davranması kadını rahatsız etmekte ve sorun olarak algılanmaktadır.

Kadınlar özellikle eşlerinin sorumluluk üstlenmesini isterler. Aynı şekilde kadınlar ve erkeklerin sorun çözme yöntemlerinin de aynı olması beklenmemelidir. Çünkü eşlerin bireysel düşünceleri, algıları, öncelikleri, yaşantıları, donanımları, olaylara karşı bakış

açıları, sorunlara yükledikleri anlamlar ve ölçekler birbirinden farklıdır. Aile bütünlüğünün korunması ve eşlerin birbirlerini desteklemeleri açısından bireyler bu farklılıklardan yararlanarak kendilerini geliştirebilirler.

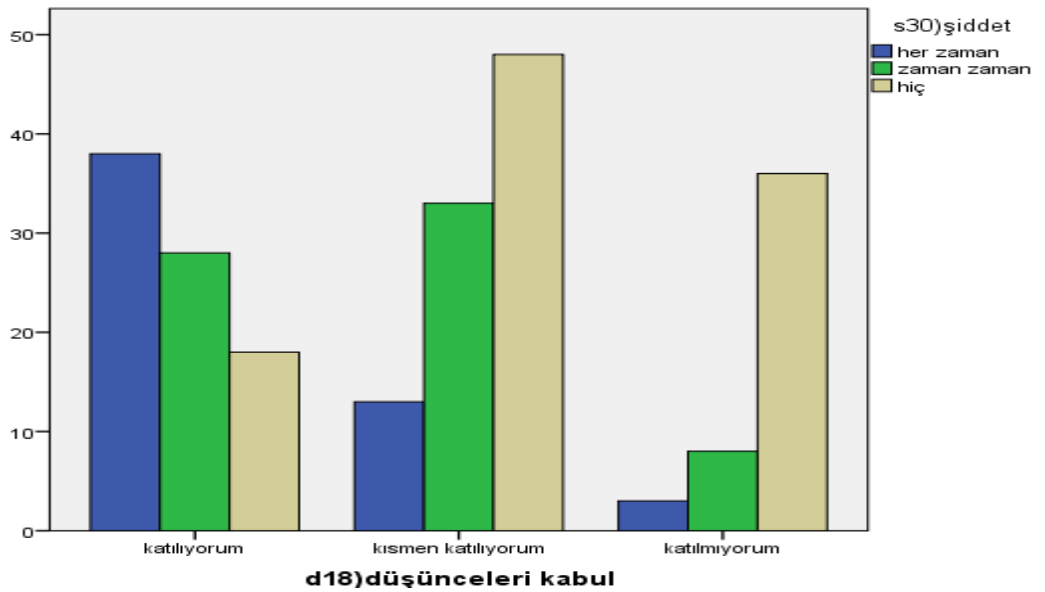
Araştırmanın hipotezi olan ‘Cinsiyet farklılıklarına göre sorunların çözüm yolları farklılık göstermektedir. Kadınlar buna iletişimi keserek karşılık verirken erkekler ise bir iletişimsizlik biçimi olan şiddetle karşılık vermektedir.’ Kanıtlamak amacıyla araştırmaya katılan bireylere aile içinde yaşanan tartışmalar sonucu çözüm şekilleriyle ilgili sorular sorularak kadınlar en fazla sorun çözerken bir süre hiç konuşmamayı tercih ederken, erkekler kavga, şiddet ve münakaşayı tercih etmekte olduğu görülmüştür. Tablo 19’den de anlaşılacağı üzere araştırmanın hipotezleri tarafından desteklenmektedir.

3.9. Aile içi İletişim Bozukluğu ve Şiddet

Aile içerisinde yaşanan iletişim bozukluğu aile içerisinde yaşanan birçok sorunu tetiklediği gibi şiddete de dönüşebilmektedir. Eşler arasında yaşanan sorunlarda eşlerin birbirini anlamaması, doğru dili kullanmaması ve eşlerden birinin şiddete meyilli olması aile içerisindeki şiddeti körüklemektedir. Bu nedenle aile içi iletişim bozukluklarının ve şiddet arasında bir bağlantı olduğu öngörülmektedir.

Tablo 21

Aile içerisinde Kendi Düşüncelerini Kabul Ettirmenin Şiddet Üzerine Etkisi

$\chi^2=50,971$ $df=4$ $p=0,00$

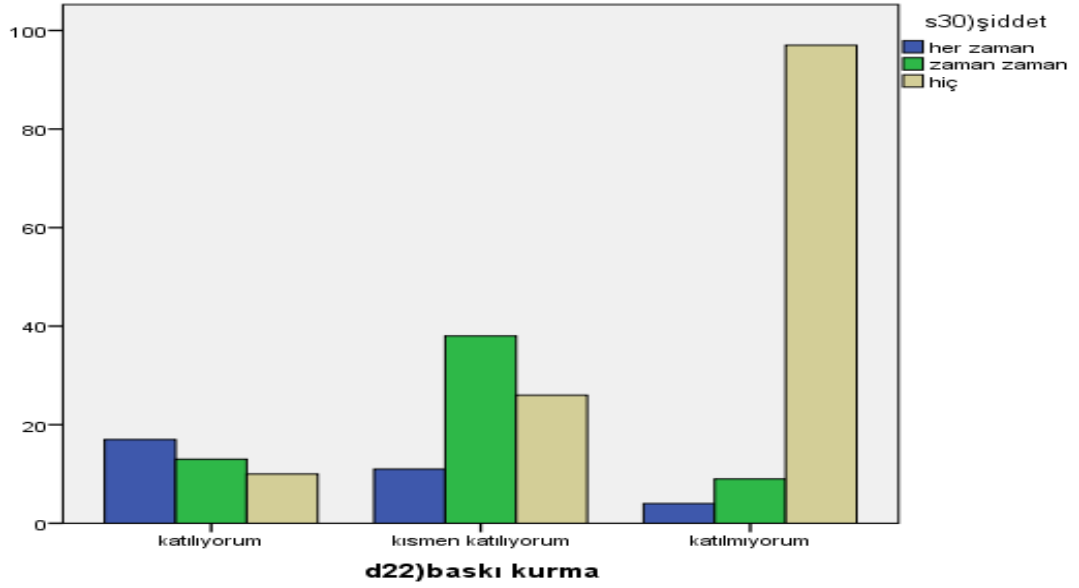
Araştırmaya katılan bireylerin yarıya yakını (%45,2) eşlerine sık sık önerilerde bulunduğunu ve kişisel düşüncelerini kabul etmesini istediğini belirtmektedirler. Bu düşünceyi kısmen destekleyenler %13,8 ve desteklemeyenler ise % 6,4 seviyesindedir. Yani katılımcıların çok az bir bölümü evliliği süresince her zaman psikolojik ve fiziksel şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan bireylerin sık sık önerilerde bulunurum ve kişisel düşüncelerimi kabul etmesini isterim düşüncesine katılıyorum diyenlerin % 45,2'si aile içerisinde her zaman fiziksel ve psikolojik şiddet gösterebildiğini, üçte biri zaman zaman bu şekilde şiddete başvurduğunu, % 21,4'nün ise hiçbir şekilde şiddet unsurunu kullanmadığını ifade etmiştir. Eşime karşı önerilerde bulunurum ve kişisel düşüncelerimi kabul etmesini isterim düşüncesine kısmen katılıyorum diyenlerin %13,8'i aile içerisinde her zaman fiziksel ve psikolojik şiddet gösterebildiğini, %21,3'nün zaman zaman bu şekilde şiddete başvurduğunu, üçte ikisinin ise hiçbir şekilde şiddet unsurunu kullanmadığını ifade etmiştir.

Sık sık önerilerde bulunurum ve kişisel düşüncelerimi kabul etmesini isterim düşüncesine katılmıyorum şeklinde destekleyen bireylerin %6,4'ü aile içerisinde her zaman fiziksel ve psikolojik şiddet gösterebildiğini, %17'sinin zaman zaman bu şekilde şiddete başvurduğunu, %76,6'nın ise hiçbir şekilde şiddet unsurunu kullanmadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerden eşime sık sık önerilerde bulunurum ve kişisel düşüncelerimi kabul etmesini isterim cümlesine her zaman katılıyorum diyenlerin eşine karşı psikolojik ve fiziksel şiddet uygulama konusunda daha yatkın oldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra bireylerin zaten eşinin kendi düşüncelerini kabul etmesini isterken psikolojik şiddet uyguladığı da ortadadır. Bu nedenle kendi düşüncelerini eşine kabul ettirmek isteyen eşin fiziksel şiddete geçişi ilerleyen seviye olarak görülmektedir. Tüm bunların nedeni ise; iletişim bozukluğundan kaynaklanmakta, iletişim bozukluğuyla başlayan ilişki şiddete kadar gidebilmektedir. Şiddet ortamının bulunduğu ailelerde ise mutlu ve sağlıklı bir aile bütünlüğünün olması, bireylerin kendilerini gerçekleştirilme ortamının bulunması mümkün değildir.

Tablo 22
Aile İçerisindeki Baskının Şiddet Üzerine Etkisi

$\chi^2=93,154$ $df= 4$ $p= 0,00$

Evliliğim süresince eşime baskı kurmaya çalışırım fikrine katılıyorum diyenler katılımcıların %17,8'ini, kısmen katılıyorum diyenler katılımcıların üçte birini, katılmıyorum diyenler ise katılımcıların yarıya yakını oluşturmaktadır. Eşime söz ile baskı kurmaya çalışırım fikrine katılıyorum diyenlerin %42,5'i her zaman eşine karşı fiziksel veya psikolojik şiddet uyguladığını, üçte birinin zaman zaman bu şiddet unsurlarını uyguladığını, dörtte birinin ise hiçbir şekilde şiddete başvurmadığını belirttiği görülmüştür. Eşime söz ile baskı kurmaya çalışırım fikrine kısmen katılıyorum diyenlerin %14,7'si her zaman eşine karşı fiziksel veya psikolojik şiddet uyguladığını, yarısı zaman zaman şiddet uygulayabildiğini, üçte biri ise hiçbir şekilde uygulamadığını belirttiği görülmüştür. Eşime söz ile baskı kurmaya çalışırım fikrine katılmıyorum diyenlerin %3,6'sı her zaman eşine karşı fiziksel veya psikolojik şiddet uyguladığını, %8,2'si zaman zaman uyguladığını, % 72,9'nun ise hiçbir şekilde uygulamadığını belirttiği görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre; aile içinde eşime baskı uygulamaya katılıyorum diyen bireylerin evlilik süreleri boyunca daha çok psikolojik ve fiziksel şiddet uyguladığı görülmektedir. Aile bir sistemler bütünü olarak düşünülmektedir. Bu nedenle aile sisteminin bir yerinde hata olduğundan tüm sistem hata vermektedir. Aile içinde yaşanan psikolojik ve fiziksel şiddet aile bütünlüğüne verilen en büyük zararlardan biri

olduğu bilinmektedir. Bu nedenle şiddet ortamının bulunduğu ailelerin sağlıklı ve mutlu aile olmasını beklemek mümkün değildir. Şiddet ortamı içerisinde bulunan eş ve çocukların psikolojik ve fiziksel gelişimlerinin sağlıklı olması beklenmemektedir. Özellikle birçok araştırma şiddet ortamında yetişen çocukların hayatlarının ilerleyen süreçlerinde şiddete uygulamaya meyilli bireyler olduğunu ortaya koymaktadır. Bir aile bütünlüğüne ve çocuklara yapılabilecek en kötü şey aynı çatı altında şiddet ortamını yaratmaktır.

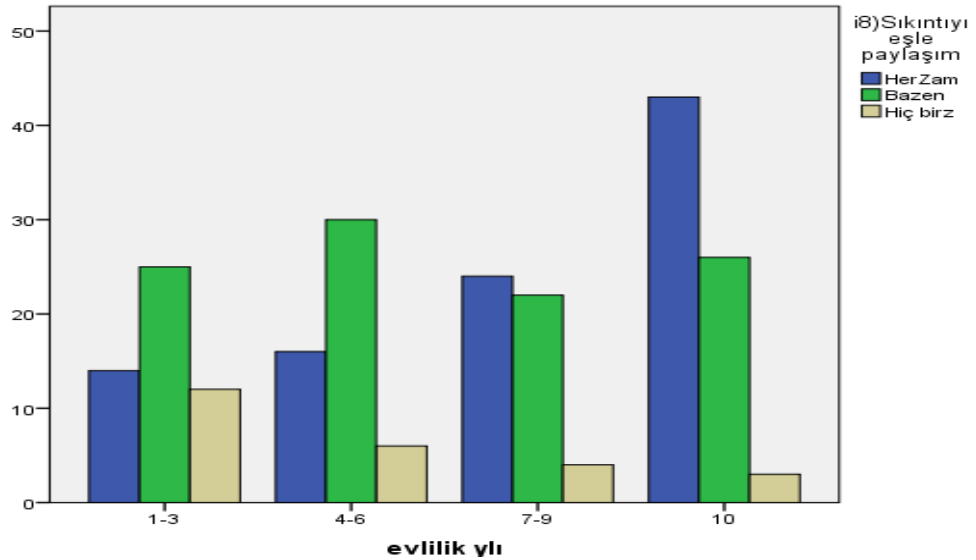
Bu durumda da anlaşılacağı aile içinde söz ile baskı kurmaya çalışan ailelerin bir ileri aşaması psikolojik ve fiziksel şiddet olduğu görülmektedir. Baskı ile başlayan bu şiddet eğiliminin daha ciddi seviyelere ulaşacağı öngörülmektedir. İletişim bozukluğuyla başlayan ve zamanında önlenemediğinde bu hata şiddete kadar gidebilmektedir. Araştırma hipotezi olan 'Aile içi oluşan şiddetin nedenlerinden biri de aile içi şiddettir. Eşler sağlıklı bir iletişim kurmadığında ya da yanlış bir iletişim kurduklarında ailede içi sorunlara yol açmaktadır.' doğrulanmaktadır.

3.10. Evlilik Yılı ve Aile İçi İletişim

Araştırmanın ana konusu olan evlilik yılı ve aile içi iletişim arasında etkili bir bağlantı olduğu düşünülmektedir. Evlilik yılları ilerledikçe eşlerin birbirlerine karşı oluşturdukları iletişim de düzelmeler belirmektedir.

Tablo 23

Evlilik Yılı'nın Sıkıntıyı ve Üzüntüyü Eşle Paylaşma Üzerine Etkisi

$\chi^2=23,505$ $df= 6$ $p= 0,01$

Araştırmaya dahil olan tüm bireylerin %22,7'si evliliğinin 1-3 yılları arasında olduğu, %23,1'nin evliliğinin 4-6 yılları arasında olduğu, %22,2'sinin evliliğinin 7-9 yılları arasında olduğu ve üçte birinin evliliğinde 10 yılını doldurduğu bilgilerine ulaşılmıştır.

Evliliğin ilk yılları olan 1-3 yılları arasında olan bireylerin %27,5'i yaşadığı sıkıntı ve üzüntüsünü eşiyile her zaman paylaştığını, yarısının bu duyguları bazı durumlarda paylaşabildiğini, %23,5'nin ise hiçbir şekilde sıkıntı veya üzüntüsü olduğunda bu durumu eşiyile paylaşmadığını belirtmiştir. Evliliğin 4-6 yılları arasında olan bireylerin % 30,8'nin sıkıntı ve üzüntüsünü eşiyile her zaman paylaştığını, yarısından fazlasının bu duyguları bazen paylaşabildiğini, %11,5'nin ise hiçbir şekilde sıkıntı veya üzüntüsü olduğu durumu eşiyile paylaşmadığını belirttiği görülmüştür.

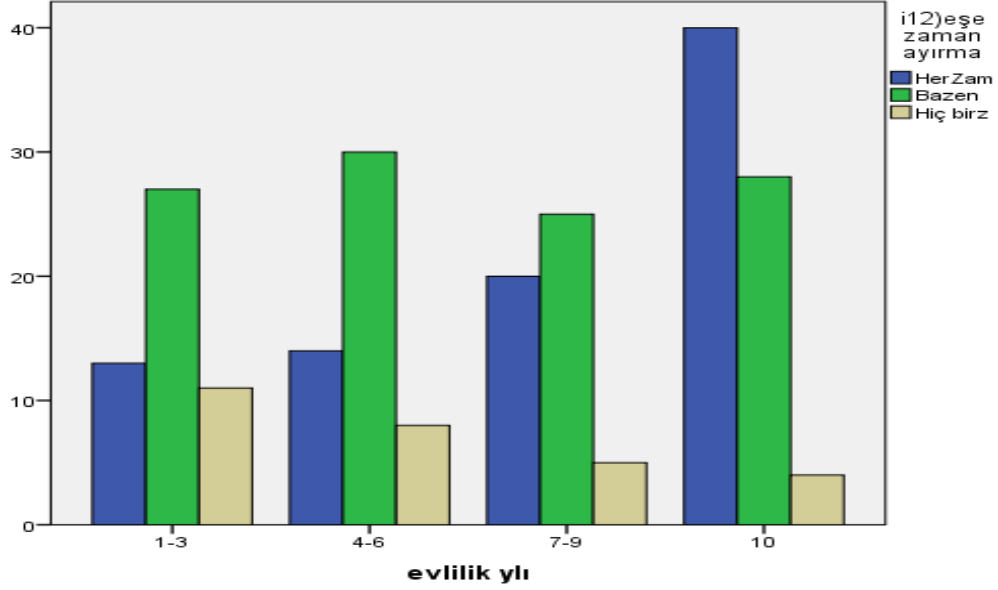
Evliliğin ilk yılları olan 7-9 yılları arasında olanların yarısına yakını sıkıntı ve üzüntüsünü eşiyile her zaman paylaştığı, %44'nün bu duyguları bazen paylaşabildiği, %8'nin ise hiçbir şekilde sıkıntı veya üzüntüsü olduğu durumu eşiyile paylaşmadığı görülmüştür. Evliliğinde 10 yılını doldurmuş bireylerin %59,7'sinin sıkıntı ve üzüntüsünü eşiyile her zaman paylaştığı, üçte birinin bu duyguları bazı durumlarda paylaşabildiği, %4,2'nin ise hiçbir şekilde sıkıntı veya üzüntüsü olduğu durumu eşiyile paylaşmadığı görülmüştür.

Genelde evlilik öncesi ve evliliğin ilk yıllarında, eşler arası ilişkilerin temelinde yatan bilinçlilik hali, evliliğin geleceğini biçimlendirir. Evlilik öncesi, bireylerin ne derece birbirlerini tanıdıkları, yaşamlarını birleştirme kararını alırken kullandıkları temel ölçütler, eşinin sadece güzel, çekici ve varlıklı olması gibi özelliklerin, karar için yeterli olduğu gibi tutumlar evliliğin geleceğini etkiler (Özgüven, 2011:85). Genel olarak evlilik birliğinin nasıl ilerleyeceği başlarken ortaya çıkmaktadır. Evlilik aşamasında ve evlilik sürecinde eşlerin birbirlerine gösterdikleri, anlayış, paylaşım, sevgi, saygı, empati bir evliliğin ilerleyen süreçte nasıl gideceği hakkında fikir vermektedir. Aynı zamanda evlilik yılının aile içi iletişim de her zaman önemi büyüktür.

Evlilik yılı arttıkça aile içi iletişim bozukluklarının azaldığı bilinmektedir. Bu duruma ek olarak evlilik yılı arttıkça eşlerin birbirlerine olan bağları artmakta ve birbirlerinin üzüntü ve sıkıntılarını paylaşmakta istekli oldukları görülmektedir. Eşler arasındaki bu sağlıklı aile içi iletişim hem aileyi korumakta hem de eşlerin birbirlerine olan bağlılığını

arttırmaktadır. Ancak buna evliliğin ilk yıllarda karşılaşmak daha zordur. Eşlerin daha bireysel yaşamaları, bir aile bütünlüğüne kendilerini dâhil hissetmemeleri, eşler arası iletişimi görüldüğü gibi sıkıntıya sokmaktadır.

Tablo 24
Evlilik Yılına Eşine Zaman Ayırma Üzerine Etkisi

$\chi^2=18,719$ $df= 6$ $p= 0,05$

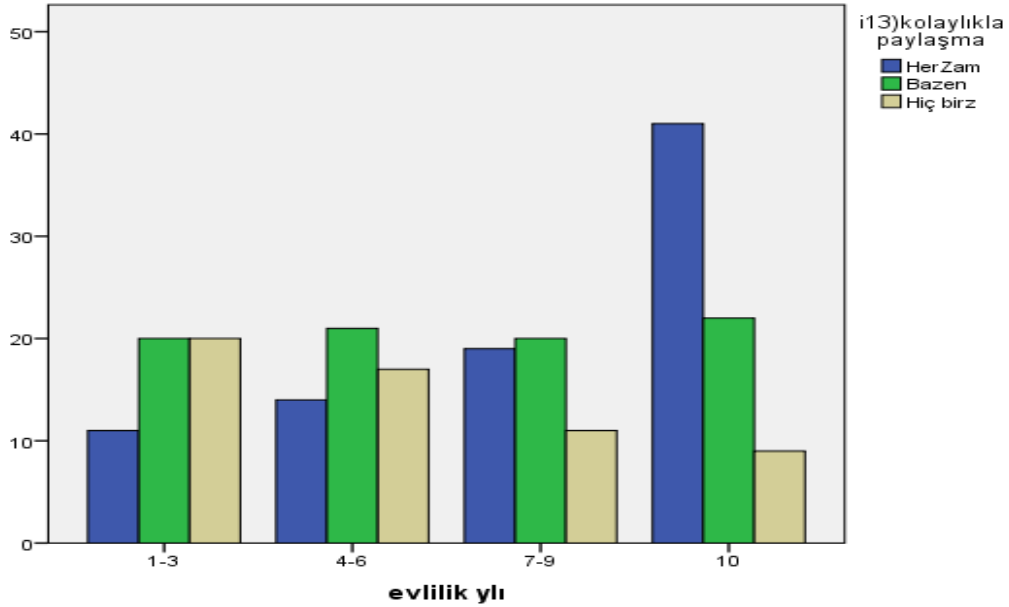
Evliliğin 1-3 yılları arasında olan katılımcıların aile içi sorumluluklar dışında eşine zaman ayırır mısınız sorusuna dörtte biri her zaman, yarısından fazlası bazen, %21,6'sı hiçbir zaman cevabını vermiştir. Aynı soru evliliğin 4-6 yılı arasında olan katılımcılara yöneltildiğinde aile içi sorumluluklar dışında eşinize zaman ayırır mısınız sorusuna % 26,9'u her zaman eşine zaman ayırırım cevabını, yarısından fazlası bazen cevabını, %1,4'ü hiçbir zaman cevabını vermiştir. 7-9 yıllık evli olan bireylerin aile içi sorumluluklar dışında eşine zaman ayırır mısınız sorusuna %40'nın her zaman, yarısının bazen, %10'nun hiçbir zaman cevabını verdiği görülmüştür. 10 yıllık evli olan katılımcıların ise aile içi sorumluluklar dışında eşine zaman ayırır mısınız sorusuna yarısından fazlasının her zaman dediği, %38,9'u bazen dediği, %5,6'sının hiçbir zaman dediği görülmüştür.

Evlilik yılları eşlerin hayatında değişikliklere yol açabilecek bir olgu olduğu her zaman kanıtlanmıştır. Bunun yanı sıra yılların kişisel olarak bireylere katkıları da yadsınamaz

bir gerçektir. Evlilik süreci dışında da bireyler yıllar ilerledikçe kişiler arası ilişkilerinde de daha anlayışlı, daha fedakâr, daha düşünceli olduğu gerçeği de bulunmaktadır. Tabii ki bu durumun aile hayatına olumlu yansması da görülmektedir. Eşler yıllar ilerledikçe karşılıklı olarak birbirlerinin ne istediklerini, neye ihtiyaç duyduklarını, neye üzülp neye kızacaklarını az çok anlayarak ona göre hareket etmeye başlamaktadırlar. Böylece çıkabilecek sorunları baştan önleyerek çatışma sıklığını azaltmaktadırlar. Aynı zamanda eşlerin yıllar ilerledikçe birbirlerine zaman ayırma eğilimleri de görülmektedir. Evliliğin ilk yıllarındaki bencillik, başatlık, benmerkezcilik yerini ilerleyen yıllarda fedakâr, paylaşımcı ve anlayışlı bir eşe çevirebilmektedir.

Tablo 25

Evlilik Yılıının Eşler Arası Problem Paylaşımına Etkisi

$\chi^2=23,224$ df= 6 p= 0,01

Evli olduklarının ilk 1-3 yılları arasında olan katılımcıların bir problem olduğunda %21,6'nın bu durumu eşleriyle her zaman kolaylıkla paylaşabildiği, %39,2'nin bazı durumlarda paylaşabildiği, %39,2'nin ise hiçbir şekilde paylaşmadığı bilgilerine ulaşılmıştır. Aynı şekilde 4-6 yıllık evlilere aynı soru yöneltildiğinde bir problem olduğunda %26,9'nun bu durumu eşleriyle her zaman kolaylıkla paylaşabildiği, %40,4'nün bu durumu bazı durumlarda paylaşabildiği, üçte birinin ise hiçbir şekilde eşleriyle bu durumu paylaşmadığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Evlilik birlikteliğinin 7-9 yılları arasında olan katılımcıların bir problem olduğunda %38'nin bu durumu eşiyile her zaman kolaylıkla paylaşabildiği, %40'nın bazı durumlarda paylaşabildiği, %22'sinin ise bu durumu hiçbir şekilde paylaşamadığı sonucuna varılmıştır. 10 yıllık evli olan katılımcıların bir problem olduğunda yarısından fazlasını bu durumu eşiyile her zaman kolaylıkla paylaşabildiği, %30,6'sının bazı durumlarda paylaşabildiği, %12,5'nin ise hiçbir şekilde bu durumu eşiyile paylaşamadığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Evliliğin yılları arttıkça aile içi iletişimin daha sağlıklı bir hal aldığını bir kez daha görülmektedir. Eşlerin evlilik yılları arttıkça aile içinde bir problem olduğunda eşlerin bu problemi her zaman kolaylıkla paylaşabildiğini belirtmiştir. Çünkü yıllar geçtikçe eşler arasında ortak bir yaşam kabul görmüş bir hal almaktadır. Eşler sağlıklı bir iletişim içinde olduklarında sıkıntıyı veya bir problemi birbirlerine söylemekten çekinmemektedir. Bu tip ailelerde, aile içindeki problemin sağlıklı iletişim ile beraber çözüleceği bilinmektedir. Bu şekilde olan aileler zaten sağlıklı bir iletişimi yakalayabilmiş toplumun sağlıklı ve mutlu aileleri arasında yer almaktadır.

Bireyleri kişiliklerinin tam oturmadan evlenmesi ve evlilik birlikteliğini sürdürmesi eşler arası uyum konusunda bir avantaj olarak görülmektedir. Evlilik yaşının ilerlemesi ve bireyin kişiliğinin oturması eşin davranışlarını kabullenmeyi zorlaştırmaktadır. Bireyler evlenmeden önce şuurlu kimliğini ve davranışlarını tamamen onaylaması, evlilikte bunların değişebileceği düşüncesine hâkim olması gerekmektedir. Günlük hayatta da ifade edilen belli bir yaşta sonra evlenmenin ve uyumlu bir hayat sürmenin zor olduğu kanaati de bu düşünceden beslenmektedir.

'Evliliğin ilk yıllarına eşlerin değişen şartları nedeniyle sorunsuz uyum ve iletişimi yakalamaları zordur. Ancak aile içi iletişimi yakalayabilen eşler aile içerisinde kendini gerçekleştirebilme ortamı bulabilmekte ve mutluluk seviyeleri daha yüksek olabilmektedir.' Şeklinde oluşturulmuş olan araştırmanın hipotezini test etmek için araştırmaya katılan evliliğinin ilk on yılında olan bireylere eşlerin birbirine zaman ayırımı, eşlerin birbirleriyle olan paylaşımları öğrenilmek amacıyla sorular yöneltilmiş ve alınan cevaplar eşlerin evlilik yılı ile karşılaştırıldığında aldığımız verilerin mevcut hipotezi kanıtlamış olduğu görülmektedir.

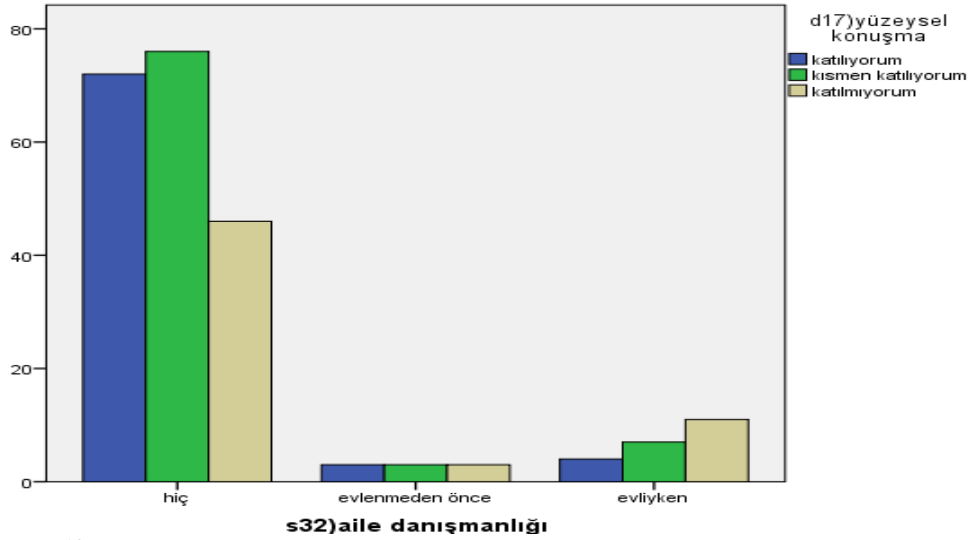
3.11. Aile Danışmanlığı ve Aile İçi İletişim Bozukluğu

Aile danışmanlığı aileyi üyelerinin bir araya geldiklerinde yaşadıkları sorunları beraber çözebilme becerisi kazandırabilecek bir temelde kurulan ve mevzuat çerçevesinde verilen bir psikolojik yardım çeşidi olarak ifade edilmektedir (Kılıç, 2016:30). Bu şekilde aile içerisinde yaşasan sorun ve çatışmaların çözüm yöntemleri hakkında bilgi vererek eşlerin birbirlerine karşı olan davranışlarında uyumu yakalamalarına yardımcı olmaktadır.

Aile danışmanlığı ülkemizde çok yaygın olmasa da dünya çapında aile içi iletişime etkisi olduğu kanıtlanmıştır. Aile danışmanlığı sayesinde eşler arasında yaşanan sorunlar ve çözüm yolları belirlenmekte muhtemel sorunlar önlenmektedir. Bu nedenle aile içerisinde iletişim kalitesini arttırmak için aile danışmanlığı önemli bir etkidir.

Tablo 26

Aile Danışmanlığının Eşler Arası Yüzeysel Konuşmaya Etkisi

$x^2=7,6451$ $df= 4$ $p= 0,010$

Hiçbir zaman aile danışmanlığı almayan katılımcıların %37,1'i aile ve eşleri ilgilendiren konularda aile içerisinde yüzeysel konuşmayı desteklediği, %39,2'sinin ise bu durumu kısmen desteklediği, dörtte birinin ise bu durumu hiçbir şekilde desteklemediği bilgilerine ulaşılmıştır. Evlenmeden önce aile danışmanlığı alan katılımcıların üçte biri aile ve eşleri ilgilendiren konularda yüzeysel konuşmaya katıldığı, üçte birinin kısmen katıldığı, üçte birinin ise hiçbir şekilde katılmadığı bilgilerine ulaşılmıştır. Evliken aile danışmanlığı alan bireylerin %18,2'sinin aile ve eşleri ilgilendiren konularda yüzeysel

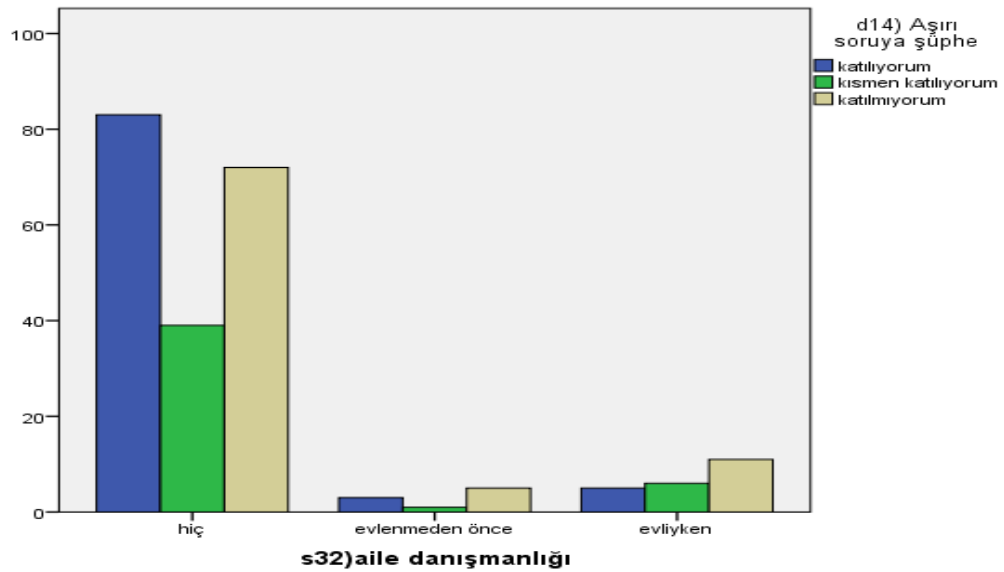
konusmaya katıldığı, %31,8'nin kısmen katıldığı, yarısının hiçbir şekilde katılmadığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Aile danışmanlığının gerekliliğini dört boyutta özetlemek mümkündür. Bunlar; toplum içinde ailenin işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesini sağlamak için eğitim, çocuk eğitimi ve yetiştirilmesi konusunda aileye yardımcı olmak, aile içi iletişimini devamlılığını sağlamak, aile üyelerinin bireysel ve aile rollerini etkili ve verimli bir şekilde yerine getirmelerine imkan vermektir (Akyürek, 1990:17). Böylece eşlerin aile içersinde ve dışarısında işlevsel bir uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda artan boşanmalar için alınabilecek en iyi önlem olarak görülmektedir.

Günümüzde aile danışmanlığı evlilikler için önemli bir yere sahiptir. Evlenmeden önce veya evliyken almak aile içindeki ilişkilerde mutlaka yardımcı olmaktadır. Ancak tablodan da anlaşılacağı gibi toplumumuzda evlenmeden önce veya evliyken aile danışmanlığı alanların sayısının oldukça az olması dikkat çekmektedir. Aynı zamanda görülen o ki hiçbir şekilde aile danışmanlığı almayanlar aile danışmanlığı alanlara göre eşler arası konuşmalarda daha yüzeysel konuştuklarını anlaşılmaktadır. Ancak evliyken aile danışmanlığı alanlar ise iletişim şekillerden haberdar olmaları nedeniyle ailelerinin içinde yüzeysel konuşma ortamının olmadığını belirtmiştir.

Tablo 27

Aile Danışmanlığının Aşırı Soru Sorma, Yersiz Şüphe ve Tereddüde Etkisi

$\chi^2=4,446$ $df= 4$ $p= 0,073$

Araştırmaya katılan bireylerden aile danışmalığı almayanların %42,8'si ailesinin içerisinde aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütleri olduğu konusuna katıldıklarını, %20,1'nin ise kısmen katıldıkları, % 37,1'nin ise hiçbir şekilde katılmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Evlenmeden önce aile danışmalığı alan bireylerin üçte birinin ailesinin içerisinde aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütleri olduğu konusuna katıldıklarını, %11,1'nin bu duruma kısmen katıldıklarını, yarısından fazlasının ailelerinde bu şekilde düşüncelerin var olduğuna hiçbir şekilde katılmadıklarını ifade etmiştir. Aynı şekilde evliyken aile danışmalığı alan bireylere ailelerinin içerisinde aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütleri olduğu konusuna %22,7'sinin bu duruma katıldıklarını, %27.3'ü kısmen katıldıklarını, yüzde ellisinin ise ailelerinde bu düşüncenin varlığına hiçbir şekilde katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

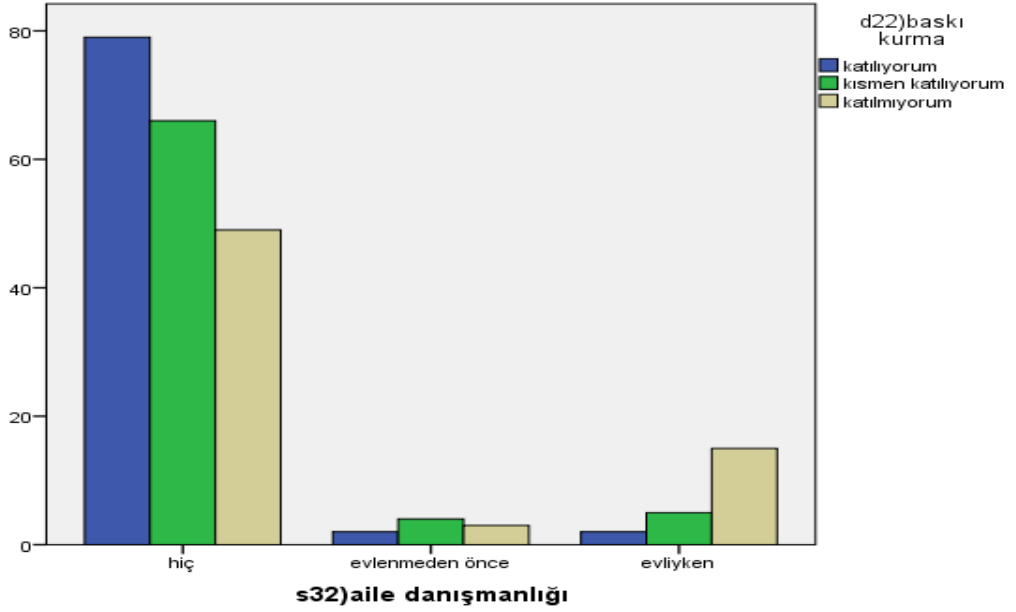
Araştırmaya katılan bireylerin verdiği cevaplara istinaden aile danışmalığı almayan bireylerin aile içi iletişim bozukluğunun temellerinden biri olan ailede aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütlerin en yüksek oranla her zaman var olduğunu belirtmiştir. Bunun nedenleri arasında birçok sebep bulunurken aile danışmanlığı almamaları da en büyük sebepler arasındadır. Aile danışmalığı toplumumuzda çok yaygın olmasa da birçok evlilik için cankurtaran niteliktedir. Evlenmeden önce ve evliyken alan eşlerin aile içerisinde bu gibi iletişim bozuklukların daha az olduğu belirtilmiştir. Görüldüğü üzere aile danışmanlığının eşler arasındaki iletişim bozukluğu üstünde son derece önemli bir faktör olduğu aşikârdır. Bu nedenle aile danışmanlığı toplumumuzda ne kadar yaygınlaşırsa sağlıklı aileler ve sağlıklı toplum için o kadar faydalı olacağı kanaatine varılmaktadır.

Aile danışmanlığının temel amacı aile içinde ve dışında uyumu sağlayabilmektir. Aile içerisinde yer alan bireylerin karşılıklı olarak davranış biçimleri, düşünce yapıları ele alınmakta, hatalar ve sorunlar ortak bir payda çerçevesinde tartışılmaktadır. Aile içerisindeki sorumluluk bilincini geliştirmeye, işbirliğini arttırmaya ve ailenin dayanıklılığını güçlendirmeye katkı sağlamaktadır.

Tablo 28

Aile Danışmanlığının Eşler Arası Baskı Kurmaya Etkisi

$\chi^2=19,275$ $df= 4$ $p= 0,01$

Araştırmaya yer alan bireylerden aile danışmanlığı almayanların %40,7'si ailesinin içerisinde eşler arasında baskı kurmaya çalışma durumunun olmadığını, %20,1'nin ise kısmen böyle bir baskını söz konusu olduğunu, %37,1'nin ise hiçbir şekilde böyle bir durumun olmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Evlenmeden önce aile danışmanlığı alan bireylerin %22,2'si ailesinin içerisinde aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütleri olduğu konusuna katıldıklarını, %44,4'ü bu duruma kısmen katıldıklarını, üçte birinin ise bu düşüncenin ailelerinde var olduğuna hiçbir şekilde katılmadıklarını ifade etmiştir. Evliyken aile danışmanlığı alanların %9,1'i ailesinin içerisinde aşırı soru sorma, yersiz şüphe ve tereddütleri olduğu konusuna katıldıklarını, %22,7'si kısmen katıldıklarını, %68,2'nin ise bu düşüncenin ailelerinde var olduğuna hiçbir şekilde katılmadıklarını ifade etmiştir.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi aile danışmanlığı almayan bireylerin eşine söz ile baskı kurma düşüncesine genel olarak her zaman katılıyorum demektir. Ancak aile danışmanlığı almayan bireyler ise aile içersin de eşine karşı söz ile baskı kurmaya çalışırım cümlesine katılmadığını belirtmiştir. Aile danışmanlığı ile beraber eşlerin aile içerisinde bir bütün olsa da kişisel düşünceleri olabileceği, fikirlerine saygı duyulması

gerektiği ve özgürce ifade etmesinde bir sakınca olmadığı bilincine ulaşılması için fayda sağlamaktadır. Bu da aile danışmalığıının aile içerisinde yarattığı olumlu etkilerden ileri gelmektedir. Aile danışmalığı süresince eşler arasında iletişimin önemini kavramış olmalarından kaynaklanmaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında araştırma hipotezi olan 'Aile danışmanlığı birçok problemin çözümüne katkı sağladığı gibi aile içi iletişim bozukluklarının çözümüne de katkı sağlamaktadır. Eşlerin evlenmeden önce ve evliliği süresince aile danışmalığı almaları, ailede oluşacak iletişim bozukluklarını minimum seviyeye indirmektedir'' doğrulamaktadır.

TARTIŞMA

Bu araştırmada aile, aile içi iletişim ve aile içi iletişim bozuklukları ele alınmıştır. Konuyla ilgili yapılan anket Zonguldak ili içinde 225 kişiye ulaşılarak gerekli bilgiler toplanmıştır.

Toplumumuzun temeli olan aile, bireyin doğumun itibaren mensup olduğu grup olarak karşımıza çıkar. Bireyi topluma hazırlayan aile, kişinin hayatında ilk öğretileri, norm ve değerleri, gelenek ve göreneklere öğrettiği ilk okuldur. Ancak aile her zaman topluma sağlıklı bireyler vermemektedir. Bunların birçoğunun ise aile huzuru olmayan, boşanmış ve boşanma aşamasındaki sağlıklı ailelerden kaynaklanan sağlıklı bireyler olduğu görülmektedir. Aile de bir huzurun olabilmesi için öncelikle eşler arasında bir uyum bir huzur olması gerekmektedir. Günümüzde artık geleneksel yapının unsuru olan görücü usulü önemini kaybetmiş, artık bireylerin kendilerinin kararlarına göre kendi karakteri, duygu, düşünce ve aile yapısına göre uygun olanı kendi kriterlerine göre birey belirlemekte anlaşarak evlenme usulü gittikçe artmaktadır (Tablo 5).

İletişim hayatımızın her anında olması gereken hatta insan olarak varlık sebebimiz bile denilebilmektedir. Ancak her alanda kullandığımız iletişimin en önemli alanlarından birisi aile içi iletişim olarak bilinmektedir. Eşler arası iletişim ise evliliğin başarısında pek çok faktörle ilişkili ve sorunların çözümünde oldukça faydalı olduğu görülmektedir. Fakat aile içi iletişim bozuklukları da bir o kadar zararlı olduğu, sorunlar çözülmek yerine daha da büyüyen eşlerin anlaşmazlığına yol açtığı ve büyüyen anlaşmazlıkların boşanmalarla sonuçlandığı görülmektedir.

Evlilik Yıllarının Aile İçi İletişime Katkıları

Evliliğin ilk yıllarındaki mutsuzluklar önemli bir boşanma eğilimi yaratır. Boşanma eğrisi evliliğin ilk yıllarında yükselmektedir. Cinsellik, para, konfor, entellektüel yönelimler, boş zaman faaliyetleri hakkında, evlenmeden önce gerçekçi olmayan fikirler üretilmesi, yeni durumda, bu konuların yaşam kurallarına uydurulamaması, evlilik sorunlarının erken ortaya çıkmasına neden olur (Özgüven, 2010:95).

Evliliğin ilk yıllarında hakim olan benmerkezcilik ve özgürlük karşı tarafın istek ve ihtiyaçlarıyla ilgilenmeyi pek hoş karşılamamaktadır. Tek bir birey olarak davranışlarda bulunmaya devam etmekte ve eşe karşı anlayış konusunda toleransı olmamaktadır.

Ancak yıllar ilerledikçe bu düşüncelerin ve davranışların oluşumunda azalmalar görülmektedir. Eşler birbirlerine karşı daha anlayışı, daha ilgili ve birbirlerine daha fazla zaman ayıran bir hal almaktadır.

Yaptığımız araştırmaya göre yılların evlilik hayatına birçok katkısı olduğu görülmüştür. Evlilik yılları ilerledikçe eşler birbirlerine daha değer verdiği, düşüncelerini, duygularını, üzüntülerini, sevinçlerini paylaştıkları, birbirlerine zaman ayırdıkları görülmüştür. Evliliğin ilk yılların eşlerin birbirine tam olarak alışamadıkları, tanıyamadıkları ve çekindikleri gerekçesiyle aile içi iletişim bozukluklarına daha fazla rastlanıldığı anlaşılmıştır.

Aile içindeki çatışmanın sinyalleri evliliğin ilk başlarında ortaya çıkmaktadır. Evliliğin ilk günlerinde birbirlerine hoşgörüyle davranan eşler ilerleyen günlerde birbirlerinin hatalarını görmeye ve tepki vermeye başlamaktadır. Başlangıçta bu hataların eşlerini inciteceği düşünürken zamanla biriken bu hatalar patlama noktasına ulaştıktan sonra şiddetli kavgalar oluşmaktadır(Adam, 2004:69). Bu nedenle evliliğin ilk yıllarında doğru aile içi iletişimi yakalamak önemlidir. Çünkü daha sonrasında çıkan sorunları aynı iletişim bozukluğuyla çözmek mümkün olmamaktadır.

Evliliğin ilk yılları birçok aile için dönüm noktasını oluşturmaktadır. Eşlerin birbirlerine sevgilerini, tahammüllerini, saygılarını sınıdıkları fazlasıyla olay gerçekleşecektir ve bu oldukça normal olarak görülmektedir. Sağlıklı bir aile içi iletişimle tüm bu sorunların çözülmesi de bir o kadar normal olmaktadır. Böylece evliliğin ilk yıllarında kırgınlık, kızgınlık, kavga, münakaşa ile yıpranmayan ilişkiler ilerleyen yıllarda da sağlıklı bir şekilde devam etmektedir.

Sosyo- demografik Durumların Aile İçi İletişim Bozukluğuna Etkisi

Bireylerin yaşları, eğitimleri, cinsiyetleri, meslekleri ve tüm demografik özellikleri bireyin hayat kalitesini etkilemektedir. Bununla birlikte tüm bu sahip olduğu özellikler bireyin iletişimlerini de dolaylı olarak etkilemektedir. Eşler arası iletişim, iletişim bozuklukları ve çözüm yolları kadın ve erkekler arasında farklılıklar yaratmaktadır. Bu da kadın ve erkeğin algısıyla ilgili olmaktadır.

Son yıllarda yapılan aile araştırmaların eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin boşanma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni kadının iş hayatına

girmesiyle kendine güveninin arttığı, ekonomik özgürlüğün elde edilmesiyle eş ekonomik bağımlılığın azaldığı ve katlanma seviyesinin düşmesiyle ilgili olmaktadır. Ancak eğitilmiş bireylerin aile hayatında iletişim konusunda daha etkili olduğu da göz ardı edilmemektedir. Boşanmanın eğitimi daha düşük bireylerde daha az olması aile içi iletişimin daha sağlıklı olduğu anlamına gelmemektedir. Bireylerin katlanma seviyelerinin yüksek olması ve birçok sorunu sorun olarak adlandırmamalarından ileri gelmektedir.

Eğitim durumunun aile içerisindeki sağlıklı iletişime büyük bir etkisi bulunmaktadır. Eğitimin insana kattığı değerler arasında sadece eşler arası değil kişilerarası iletişim de bulunmaktadır. Bu nedenle araştırmanın da gösterdiği gibi eğitim seviyesi yüksek olan bireylerde aile içi iletişim bozukluklarına daha az rastlandığı görülmektedir.

TÜİK 2016 Aile Araştırmasına göre; bireylerin eş seçimini nasıl yaptıkları incelendiğinde; ülke genelinde ilk evliliklerin %47,8'inin görücü usulü ve kendi rızası ile evlendiği, %12,1'inin ise görücü usulü ve kendi görüşü sorulmadan aile kararıyla evlendiği görülmüştür. Eşini kendi kararı ve ailesinin rızası ile seçenlerin oranı %30,2 olarak göze çarpmaktadır. Eş seçimi esnasında genel olarak bireyin kendi rızasıyla gerçekleştiği ancak araştırmamızın tersine görücü usulünün ülke genelinde daha yaygın olduğu görülmektedir. Yapılan bu araştırmada da görüldüğü üzere bireylerin eş seçiminde görücü usulü de olsa bireylerin rızasının arandığı ve dolaylı yoldan toplum olarak anlaşarak evlenme biçimine kayıldığı görülmektedir.

Boşanma ve aile içi geçimsizliklerle ilgili son zamanlarda yapılan araştırmalarda karşılıklı görüşerek evlenen çiftlerde boşanma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Görücü usulü evlenenlerin daha sorunlu olacağı varsayımı ön planda olmakla birlikte uygulamalarda bu sorunun daha az olduğu görülmektedir. Geleneksel aile yapısıyla modern aile yapısı arasında anlayış, işleyiş, değer ve kriterler arasında önemli farklar bulunmaktadır. Özellikle kadınların eğitilmiş ve meslek sahibi olmaları aile içerisindeki söz sahibi olma ve geçim açısından önemli bir faktördür. Görücü usulü evliliklerde kadınlar daha fazla şeylere tahammül etme zorunda olduklarını hissettiklerinden olaylara karşı direnç göstermektedirler. Bu durum onların daha erken yıpranmalarına sebebiyet vermekle birlikte aile birlikteliğinin devamına katkı sağlamaktadır.

Aile İçi İletişimin Aile Üzerine Etkisi

Aile içi iletişim birçok aile için kilit noktasını oluşturmaktadır. Aile gibi sürekli bir kurumun içinde sürekli bir etkileşim olmazsa aile özelliği olmadığı sürece aile özelliğini taşıyamamaktadır. Aile içindeki bireylerin birbirlerini, anlama, anlayış gösterme, anlamak için çabalaması gerekmektedir. Sağlıklı bir aile içi iletişim sağlıklı aileler ve sağlıklı toplumlar demektir. Eşlerin birbirlerine karşı saygı ve sevgi çerçevesinde davrandığı, birbirleriyle ilgilendiği, zaman ayırdığı ailelerde sağlıklı bir aile içi iletişim görülmüştür.

Literatür araştırmalarının da desteklediği üzere bireylerin iletişim kaliteleri ne kadar iyiye evlilik kalitelerinin de bir o kadar iyi olduğu görülmektedir. Çünkü aile içi sağlıklı iletişim aile içerisindeki tüm bireyleri olumlu yönde etkilemektedir. Ailedeki bireycilik, bencillik, paylaşamama, yalnızlık duygusu azaltmakta ve böylece ailede bireyler karşdakini anlamaya çalışma, olumlu duyguları belli etme, birlikte karar verme, hatalara karşı tolerans ve sevgi gibi duygularını ön plana çıkartmaktadır.

Sağlıklı aile yapısında bireylerin saygı, sevgi, iletişim, paylaşım, dayanışma, dürüstlük, kabul, yakınlık, saygı, ve birbirlerinin gelişimine destek verme çabası içinde olması söz konusudur (Kavuncu,2011:4). Ailenin sağlıklı bir aile olabilmesi için öncelikli olarak eşler arasındaki sağlıklı iletişim sağlanmalı, sorunların konuşarak çözümü noktasında katkı verilmelidir.

İletişim yönünden zayıf ve iletişime kapalı olan çiftlerin evliliklerinde daha uyumsuz olduğu görülmektedir. Bireylerin sahip oldukları iletişim becerileri sağlıklı aile içi iletişim oluşmasına ortam sağlamakta, mutlu ve huzurlu aile ortamında yetişen çocukların topluma daha rahat uyum sağladığı düşünülmektedir.

Aile İçi İletişim Bozukluklarının Aile Üzerine Etkisi

Aile içindeki sorunların birçoğu iletişimsizlikten kaynaklanmaktadır. Eşlerin birbirlerine kendilerini açmamaları, sorun olan şeyleri açıkça dile getirmemeleri, küslükler ve bir süre hiç konuşmama gibi davranışlar eşlerin arasına girmekte ve sorunların daha çok büyümesine yol açtığı görülmektedir. Nitekim ailedeki aşırı soru sorma ve yersiz şüphe, yapay ilgi, eşinin hareketlerini yorumlama ve tahmin etme, yüzeysel konuşma, eşine sözel baskı uygulama, suçlama, eleştirme, yargılama, alay

etme, fedakârlığı karşı taraftan bekleme ve tek başına karar verme gibi aile içi iletişim bozukluklarının hepsine bakıldığında ailenin üzerinde olumsuz etki yaptığı görülmüştür.

Geçimsizlikleri azaltma yöntemi olarak, aile içi iletişim sağlama becerilerini arttırmak ve her türlü sorunun açıkça bir şekilde taraflarca birlikte tartışmaları, görüş farklılıklarının belirlenmesi, geniş bir anlayış ve hoşgörüyü, tarafların çözümleri birlikte aramaları, karı-koca geçimsizliklerini azaltan temel bir yaklaşım olarak bilinmektedir (Özgüven, 2001,85). Aile içi iletişim birçok sorunun alt tabanının oluşturmakta ve aile içi geri dönülmez sorunlara yol açmaktadır.

Evliliği süresince birçok çatışma sebebi bulunmaktadır. Bu çatışmaların ana kaynağı olarak görülmesi de tüm çatışmaların altında dolaylı olarak iletişimin yattığı bilinmektedir. Tartışmanın sebebi ne olursa olsun devamında eşlerin bir süre birbirleriyle hiç konuşmadıkları görülmüştür. Eşler arasındaki bu iletişimsizlik aile içinde daha da büyük sorunlara yol açmakta olduğu da öğrenilmiştir. Ayrıca tartışma sıklığı fazla olan ailelerde iletişim bozukluğunun da fazla olduğu görülmüştür.

TÜİK 2016 Aile Araştırmasına göre; evli bireylerin belirlenmiş konularda eşleri ile sorun yaşayıp yaşamadıkları incelendiğinde; eşler arasında en fazla sorun yaşanan konunun %5,9 ile ev ile ilgili sorumluluklar olduğu, %5,4 ile ailece birlikte vakit geçirmeme ve %5,3 ile sigara alışkanlığı olduğu görülmüştür. Bunun nedeni ise yine kadının iş hayatına girmesi ve ev ile ilgili sorumlulukların paylaşılması gerektiğine dair düşünce olmaktadır. Eşlerin birbirine zaman ayırmaması bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaptığımız araştırmada da görüldüğü üzere, eşlerin birbirine zaman ayırmaması ve bağımlılık eşler arası çatışmalara yol açtığı görülmektedir. Bu durumun altında yatan neden ise yine aile içi sağlıklı iletişimin eksik olduğu düşüncesidir. Aile içinde var olan sağlıklı iletişim sayesinde ev içi sorumluluklar veya eşler arası zaman ayırma ve bağımlılık gibi sorunlara daha kolay çözüm bulunmakta ya da en aza indirgenmektedir.

Eşlerin olumlu ve olumsuz duygularını açıkça ortaya koymaları ve buna alışmalarında yarar bulunmaktadır. Bu basit gibi gelebilir, ama aslında duyguların paylaşılması konusunda saydam olma, kazanılması oldukça zor bir davranıştır, insanlar tatsız ve olumsuz duygulan, bilincinde olmadan örtbas etmeye çalışır, ne var ki bunların derhal değilse bile sonunda mutlak su yüzüne çıkacakları kesindir. Bastırılmış duygular baskı

altında tutuldukça büyür ve güçlenirler, sonra da beklenmedik bir zamanda bilince çıkarak bizim durultmaya çalıştığımız suları büsbütün bulandırırılar (Özgüven, 2001:88). Bu nedenle aile sorunların temelinde aile içi iletişim bozukluklarının yattığını savunulmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalar ve literatür taramasından çıkan sonuçların da bu yönde olduğu görülmektedir.

Aynı zamanda aile içinde iletişim bozukluğu bulunan eşlerde psikolojik ve fiziksel şiddetin görülme oranlarının daha fazla olduğu görülmüştür. Karşılıklı iletişim sürecinde anlaşılmayan eşler sorun çözümünü kavga, şiddet ve münakaşa da görmekte ve bu şekilde problemlerin çözüldüğüne kanaat etmektedir. Yalnız bu şekilde problemler çözülmemekte dahası evlilik temelinden sarsılmaktadır.

Aile Danışmanlığının Aile İçi İletişime Etkisi

Günümüzde aile danışmanlığı yaygın bir uygulama olmasa da aileler için gerekli bir uygulama olduğu görülmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2011) verilerine göre; eşler arasında sorun yaşandığında destek alınabilecek kişi ve kurumlar sorulduğunda, evlilik konusunda uzman olan kişilere danışma oranının düşük olduğunu görülmektedir(%2,7). Dolayısıyla yaptığımız araştırmada da toplumumuzda görüldüğü gibi aile danışmanlığı alan bireylerin az olduğu, boşanma öncesi aile danışmanlığı oranlarının düşük olduğu anlaşılmaktadır. Toplumun genel olarak aile danışmanlığı konusunda bilinçsiz olduğu, aile danışmanlığının toplumumuzda yaygın bir kültür olmamasından dolayı kaynaklanmaktadır.

Yapılan araştırmada aile danışmanlığı almayan bireylerin aile içi iletişim bozukluklarına daha yatkın oldukları, iletişim konusunda sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Ancak evliyken veya evlenmeden önce aile danışmanlığı alan bireylerin eşlerine karşı daha anlayışlı, problem çözmede daha yetenekli, karşılık konuşma, dinleme konusunda daha iyi olduğu görülmüştür. Bu nedenle aile danışmanlığı almanın sağlıklı aileler ve sağlıklı toplumlar için öneminin büyük olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Evliliğin ilk yıllarında yaşanan olumsuzluklar boşanma eğilimini ön plana çıkarmaktadır. Eşlerin bu yıllar içerisinde birbirlerini iyi tanımamaları, bireysel düşünce farklılıkları, benmerkezcilik fikirleri ve farklı özgürlük anlayışları aile içerisinde sorunlara yol açmakta ve sağlıklı kurulamayan iletişim nedeniyle bu evlilikler boşanmayla sonuçlanmaktadır. Ancak eşler birbirlerini anlama eşiklerini erkene çektiklerinde ve aile içi sağlıklı iletişimi sağlayabildiklerinde mutlu bir evliliğe sahip olmaktadır.

Evlilik birlikteliği bir iletişim ve etkileşim sürecini içine alan bir olgudur. Uyumlu ve sağlıklı bir evliliğe sahip olan çiftlerin en önemli özelliklerinden biri sağlıklı iletişim sürecine sahip olmalarıdır. Sağlıklı bir iletişimin sağlanamadığı ailelerde mevcut çatışmalar çözülememekte ve daha büyük sorunlar baş göstermektedir. Aile içindeki sorunların çözümünde iletişime girmeyerek sorunun çözümünü beklemek sorunun çözümü yerine bir sonraki sorunun temelini oluşturmaktadır.

Evliliğin yılları arttıkça eşlerin birbirlerini tanıdıkları, isteklerini, önceliklerini, hassas noktalarını kavradıkları, ortak bir yaşama adapte oldukları görülmektedir. Aile birlikteliği içerisinde aile içi iletişimin geliştiği ve sağlıklı iletişimin giderek kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Sağlıklı iletişimi yakalayabilen eşlerin ise sağlıklı ve mutlu aile birlikteliğine kavuştuğu düşünülmektedir.

Aile içindeki sorunların birçoğu eşlerin karşılıklı olarak birbirlerini dinleyip anlamadıklarından ya da birbirlerine kendilerini tam olarak anlatmadıklarından kaynaklanmaktadır. Aile içindeki bu iletişim bozuklukları giderildiğinde eşler arası sağlıklı iletişim güçlenecek ve mutlu bireyler meydana gelecektir.

Aile içerisinde eşlerin birbirlerinin ne hissettiğiyle ilgilenmesi, birbirlerine zaman ayırması, sıkıntı ve üzüntülerini paylaşması birer aile içi iletişimin örneği olarak eşlerin birbirlerine saygılı davranmalarını sağlayacaktır. Ancak bu şekilde bireyler aile olduklarını ve birbirlerine değer verdiklerini hissedecektir. Böylece daha sağlıklı, daha mutlu aileler ve huzurlu yetişmiş çocuklar ortaya çıkacaktır.

Aile içi sorunlarda en önemli unsur, eşlerin birbirlerine güvenerek ve cesaretlerini toplayarak sorun olarak gördükleri alanlarda birbirleriyle konuşmamalarıdır. Konuşmak birçok sorunun çözümünde ve sağlıklı iletişimde önemli bir kavramdır. Konuşmadan daha önemlisi dinlemektir. Bireylerin aktif dinleyici olarak birbirleriyle sağlıklı iletişim kurması gerekmektedir. Ancak bu şekilde olduğunda sağlıklı bir aile içi iletişimden bahsedilebilmektedir.

Toplumun yapı taşı olan aile birlikteliğinin içinde kendini gerçekleştirme ve mutluluk ortamının bulunması temel görev ve işlevleri arasındadır. Aile birlikteliği bu işlevleri sağladığı sürece sağlıklı yetişen bireyleri meydana getirmekte ve toplumun gelişimine katkı sağlamaktadır. Eşler arasında iletişim bozukluklarına yer verdiği sürece aile içerisinde mutluluk ve kendini gerçekleştirme ortamı bulunmamaktadır.

Ortak bir birliktelik olarak başlayan ailelerde ortak kararların alınması ailenin akibeti açısından oldukça önemlidir. Sağlıklı iletişim kurabilmiş ailelerde bireyler fikirlerini açıkça söyleyebilmekte ve kararlarda tüm aile bireylerinin katkısı bulunmaktadır. Aksi halde aile içerisinde tek başına alınmış kararlar muhtemel sorunların başlangıcıdır.

Aile içi iletişim sürecinde evlilik biçimlerinin önemli bir rolü bulunmaktadır. Evlilik biçimleri doğrudan olmasa da dolaylı olarak aile içi iletişimine etkili bir faktör olarak görülmektedir. Geleneksel kültürün hâkim olduğu görücü usulü evlilikler geleneksel kültürden izler taşımaktadır. Geleneksel kültürün erkeğe yüklediği özellikler bu evlenme biçiminde görülmekte ve sağlıklı bir aile içi iletişim varlığından söz edilememektedir. Modern evlenme biçimi olan anlaşarak, kendi rızasıyla evlenme biçiminde ise eşlerin birbirlerine karşılıklı düşünce ve isteklerini rahatça iletebildikleri, kişisel hak ve özgürlükler konusunda daha anlayışlı oldukları, bireyin değerli olduğu konusunda fikir birliği içinde olduğu evliliklerde sağlıklı aile içi iletişim özelliğinin daha çok bulunduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim bireyde birçok değişikliğin başlangıcıdır. Eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin daha tutarlı ve tutarlı hareketleri var olmaktadır. Bu da bireylerin hayat kalitesini arttırmakla birlikte aile içi ilişkilerdeki kalitesini arttırmaya yardımcı olmaktadır. Eğitim eşlerin empati yeteneğini geliştirmekte, birbirlerini sağlıklı bir şekilde dinlemelerine, anlatmalarına ve anlamalarına yardımcı olmaktadır. Eşler birbirlerinin kararlarına saygı

göstermekte, fikir alma uygulama konusunda ortak düşünceye sahip olmaktadır. Böylece aile içerisinde huzur ortamı bozulmamakta ve eşler fikirlerine ve kendisine değer verildiğini hissetmektedir. Eğitimli eşlerin sağlıklı aile içi iletişime daha fazla katkı sağladığı görülmektedir.

Aile içerisindeki sorunlar ve çözümler cinsiyet farklılıklarına göre de farklılık göstermektedir. Erkeğin soruna bakış açısıyla kadının soruna bakış açısı her zaman aynı olmamaktadır. Dolayısıyla çözüm yolları da aynı olmamaktadır. Eşlerin bireysel düşünceleri, algıları, öncelikleri, yaşantıları, olaylara bakış açıları, önem dereceleri açısından farklı olabilmektedir. Bu nedenle kadınların sorunların çözümünde iletişimsizliği çıkış yolu olarak bulurken, erkekler fiziksel veya psikolojik şiddeti çözüm yolu olarak görebilmektedir.

Aile danışmalığı ülkemizde çok yaygın olmasa da aile içi sorunların çözümünde etkili bir çalışmadır. Aile içi sorunlar yaşayan eşlerin evlilik öncesinde veya evlilik esnasında aile danışmalığı aldıkları takdirde sağlıklı aile içi iletişim olanaklarının daha fazla olduğu ve eşler arası iletişimin güçlendiği görülmektedir.

Öneriler

Araştırmada elde edilen veriler, literatür taraması, alanda yapılan diğer araştırmalar ve bulgular sonucunda yapılan değerlendirme ve yorumlamalar dikkate alınarak oluşturulan öneriler aşağıda sunulmuştur.

Öncelikle aile içinde bireyler birbirlerini dinlemeye ve anlamaya çalışmalıdır. Dinlemek hem saygının hem de karşıdakine değer verildiğinin göstergesi olduğundan benlik saygısı ve sevgi bağlarını güçlendirecektir. Konuştukça rahatlayan ve kendini önemsenmiş hissedilen eşler arasında aile içi iletişim mekanizması güçlenecektir.

Konuşmak ve dinlemek birer iletişim faktörüdür. Konuşmadan daha önemlisi dinlemektir. Bireylerin aktif dinleyici olarak birbirleriyle sağlıklı iletişim kurması gerekmektedir. Eşlerden herhangi birisi pasif dinleyici, tuzak kurucu, saplantılı, önyargılı ve savunucu dinleme yöntemine başvurarak dinleyici konumuna geçmeleri sorunların başladığının ilk göstergesi olarak değerlendirilebilir. Aktif dinleyici anlama

ve sorun çözmeye yönelik bir dinleme modudur. Eş sorunu çözmek istiyorsa konuşma esnasında kendisini bu moda taşımalıdır.

Aile birlikteliği içinde eşitlikçi, sosyal rolleri arkadaşça yumuşatan ve aile içindeki disiplini kimsenin benliğine zarar vermeden sağlamak için arkadaşçı, sevecen, şefkatli ve rolleri eşit bir şekilde paylaşan bir aile yapısının oluşturulması aile içerisindeki iletişime katkı sağlayacaktır.

Eşlerin birbirlerine kırmadan, kavgaya meyil vermeden açık ve somut bir şekilde sorunlarını ortaya koymaları gerekmektedir. Böylece eşler birbirine karşı şeffaf ve açık olacak, sorunların anlaşılmasına fayda sağlayacaktır. Tüm bunların yanı sıra eşlerin birbirlerini aktif bir şekilde dinlemeleri ve empati kurmaları halinde eşler arasında iletişim güçlenecek, iletişim çatışması oluşmayacak, anlayış ve davranış bütünlüğü sağlanacaktır.

Aile içi iletişimin sağlıklı aile yapısı, sağlıklı çocuklar ve sağlıklı toplum için ne kadar önemli olduğu ortadadır. Bu nedenle sivil toplum kuruluşları, yerel dinamikler, belediye aile merkezleri işbirliği içinde şehrin tüm bölge ve mahallelerine girerek aile içi iletişimi güçlendirmeye yönelik eğitimler yapılmalıdır. Yerelde özellikle belediyeler lokal olarak aileye yönelik sorunları tanımaları ve oluşabilecek sorunların çözümü için tedbirler almaları daha kolaydır. Bu vesileyle aile içi iletişimi güçlendirme konusunda yerel aktörler daha etkili olabilirler.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik birimlerinde aile içi iletişim, aile içi iletişimi etkileyen faktörler, aile içi iletişim bozukluklarıyla ilgili eğitim ve konferanslar verilerek iletişim sorunlarının bir ayağı olan çocukların iletişim konusunda bilinçlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Evlenmek isteyen gençler için evlenmeden önce alınan evlilik öncesi eğitimler zorunlu hale getirilmelidir. Boşanma aşamasında olan bireyler için ise; evliyken aile içi iletişim şeklinde alınan aile danışmanlıkları zorunlu hale getirilmelidir.

Araştırmaya katılan bireylerin aile danışmanlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve aile danışmanlığı alan bireylerin oldukça az olduğu görülmüştür. Bu

nedenle aile içi iletişim ve tüm aile sorunları ve çözümlerini için evlilik öncesi, evlilik süreci ve boşanma süreci ile ilgili danışmanlık alınabilecek Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine bağlı birimler ve özel aile danışma merkezlerinin sayıları arttırılmalı ve tanıtımları yapılarak cazip hale getirilmelidir.

Ülkemizde meydana gelen boşama oranlarındaki artışlar düşünülerek evli bireylerin aile içi iletişimsizlik sebebiyle boşanma aşamasına gelmeden evliliklerini kurtarmaya yönelik iletişim faktörlerinin belirlenmesi ve mevcut tartışmaların çözüm yollarına dair önleyici müdahale programlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple evli bireylerin psikolojik danışmanlık ve aile danışmanlığı hizmetlerine kolaylıkla ulaşabilmesi gerekmektedir. Çiftlere empati, iletişim ve çatışma çözmeyi içeren bilgilerin verildiği ve ilgili birtakım becerilerin kazandırıldığı eğitim programları uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Acat, M. (2012), “*Aile İçi Uyumlu Etkileşim*”, T.C Anadolu Üniversitesi Yayını No:2688, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1654. Eskişehir.
- Adam, H. (2004), “*Aile Okulu*”, Kocaeli Kaymakamlığı, Kocaeli.
- Aktaş, A. M. (2013), “*Ben ve Ailem*”, Dizgi Ofset. Konya.
- Avşaroğlu, S. (2011), “*Aile İçi İlişkiler ve İletişim*”, Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim. A. Kaya(drl.), Pegem Akademi Yayınları, İstanbul
- Bahar, H. İ. (2009), “*Sosyoloji*”, Karınca Yayınları, Ankara.
- Bilen, M. (2004), “*Sağlıklı İnsan İlişkileri*”, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Bulut, I. (1990), “*Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*”, Özgüzelış Matbaası, Ankara.
- Bulut, I. (1993), “*Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*”, T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmet Müsteşarlığı Yayınları, Ankara.
- Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2013), “*Aile Sosyolojisi*”, Pınar Yayınları, İstanbul.
- Canel, A. N.(2012), “*Aile Yaşam Becerileri*”, Nakış Ofset. İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (1993), “*İyi Düşün, Doğru Karar Ver*”, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (2005), “*Yeniden İnsan İnsana*” 34.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (2012), “*Yeniden insan insana*” 45. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Demiray U. (1994), “*İletişim Ötesi İletişim*”, Turkuaz Kitapevi, Eskişehir.
- Demiray U. (2007). “*Genel İletişim*”, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Doğan, İ. (2009), “*Dünden Bugüne Türk Ailesi*”, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- Doğan, C. (2013), “*Ailede İletişim Sanatı*”, Kalbi Kitaplar, İstanbul.
- Dökmen Ü. (2003), “*Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*”, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Erden, M. (1998), “*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*”, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, İ. (2005), “*İletişimi Anlamak*”, 2.Basım, Pozitif Yayıncılık, Ankara.
- Erkal, M. (1991), “*İktisadi Kalkınmanın Kültürel Temelleri*”, Der yayınları, İstanbul.

- Eşsizöğlü, Altan, Yenilmez, Çınar, Güleç, Gülcan & Yazıcıoğlü, Yahşı, (2012), “*Aile Yapısı ve İlişkileri*” (Ed. Çınar Yenilmez). “*Aile ile İlgili Temel Kavramlar*”, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Gökçe, P. D. (2013), “*İletişim*” , Çizgi Yayıncılık, Konya.
- Kavuncu, N.V. (2011), “*Kadın Erkek İlişkilerinde Sorunlar ve Çözümleri*”, Efil Yayınevi, Ankara.
- Kılıç, Ş. (2016), “Türkiye'de Aile Çalışmaları”, A. Arıkan, & B. Dinç (Dü) içinde, *Aile Eğitimi*, T.C. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir:
- Kocayörük, E. (2012), “*Etkili İletişim Becerileri*”, Kriter Yayınevi, İstanbul.
- Mavili, A. (2014), “*Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*” ,Elma Yayınevi, Ankara.
- Mckay, M., Davis, M. ve Fanning, P. (2012), “*İletişim Becerileri*”,(Çeviren: Özgür Gelbal), HYB Basım Yayım, Ankara.
- Nazlı, S. (2013) “*Aile Danışmanlığı*”, Arı Yayıncılık, Ankara,
- Nirun, N. (1994), “*Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*”, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara,
- Odabaşı, Y. ve Oyman M. (2002), “*Pazarlama İletişimi Yönetimi*”, Mediacat yayınları, İstanbul.
- Önder, A. (2003), “*Konuşarak ve Dinleyerek Anlaşalım*”, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul,
- Özer, K. (2002), “*İletişimsizlik Becerisi*”, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Özgüven, İ. E. (2000), “*Evlilik ve Aile Terapisi*”, Pdrem Yayınları, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2001), “*Ailede İletişim ve Yaşam*” , Pdrem Yayınları, Ankara.
- Punch, F. K. (2005), “*Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve nicel yaklaşımlar*”, (D. Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz, Çev.), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Sarı, Ö. (2013), “*Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı*” , Sistematik Aile Sosyolojisi. M. Aydın. (dr), Çizgi Kitabevi, Konya.
- Seyyar, A. ve Genç, Y. (2010) “*Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik ‘sosyal pedagojik Çalışma Sözlüğü*” , Sakarya Kitapevi, Sakarya.
- Şener, A., & Terzioğlü, G. (2002), “*Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*”, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tarhan, N. (2005), “*Kadın psikolojisi*”, 3. Basım, Nesil Yayınları, İstanbul.
- Tarhan, N. (2006), “*Duyguların Dili*”, Timaş Yayınları, İstanbul.

- Tarhan, N. (2008), “*Evlilik Psikolojisi*”, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Tarhan, N. (2015), “*Son Sığınak Aile*”, Nesil Yayınları, İstanbul.
- Tezcan, M.(1985), “*Eğitim Sosyolojisi*”, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Tutar, H ve Yılmaz, M. K. (2005), “*Genel İletişim-Kavramlar ve Modeller*”,Seçkin Yayıncılık, Ankara,
- Tutar, H ve Yılmaz, M.K. (2010), “*Genel İletişim Kavram ve Modeller*”, Seçkin Yayıncılık, 7. Baskı, Ankara.
- Ülken, H. Z. (1943), “*Sosyoloji*”, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Ünal, İ. (2011), “*Gençlerle İletişim*”, Nesil Yayınları, İstanbul.
- Vakkasoğlu, V. (2008), “*Ailede Sevgi İletişimi*”, Nesil Yayınları, İstanbul.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2014), “*Bireylerle, Ailelerle, Gruplarla ve Toplumla Sosyal Hizmet*”, Nar Yayınevi, İstanbul.
- Zıllıoğlu, M. (2007), “*İletişim Nedir?*”, Cem Yayınevi, İstanbul.

Süreli Yayınlar

- Aslan, K. (2002), “*Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar*”, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, İzmir.
- Baran, A.G. (2004), “*Türkiye’de Aile içi İletişim ve İlişkiler Üzerine Bir Model Denemesi*”, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 1, Ankara.
- Dündar, Z.Ö. (2012), “*Değişen ve Değişmeyen Yönleriyle Aile: Yapısı, Türleri, İşlevleri*”, Ed. Nurşen ADAK. (Ed.). *Değişen Toplumda Değişen Aile*, Desen ofset, Ankara.
- Durğun, A. (2016), “*Aile İçi Problemler ve Çözüm Önerileri*”, Mehir Aile Dergisi, Sayı 3, Konya.
- Genç, Y. (2016) “*Gençleri Fiziksel Şiddete İten Sebepler, Öğrenme Yolları Ve Şiddet Eğilimleri*” Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı 44, Elazığ.
- Gökçe, B. (1990). “*Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir inceleme*”, Aile Yazıları I, (Derl: B.Dikeçligil ve A.Çiğdem) Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Bilim Serisi, Sayı 5/1, Ankara
- Gülsün M, Ak M, Bozkurt A. (2009) “*Marriage and sexuality from a psychiatric point of view*”. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Current Approaches in Psychiatry, Sayı 1
- Keski, Y. (2014), “*İletişim Engellerinin Aile İçi İletişime Etkisini İnceleme Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanımına İlişkin Katılımcı Görüşler*”, Türk Sineması araştırma Dergisi, Sayı 3.

- Kır, İ. (2011), “*Toplumsal Bir Kurum Olarak Aile*”, Elektronik sosyal bilimler dergisi, Sayı 36.
- Madran, D. A. H. (2008), “*Duygusal ve Cinsel Kıskançlık Açısından Temel Cinsiyet Farklılıkları: Evrimsel Yaklaşım ve Süregelen Tartışmalar*”, Türk Psikiyatri Dergisi, Sayı 19, İstanbul.
- Sezen, L. (2005), “*Türkiye’de Evlenme Biçimleri*”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Enstitüsü Dergisi, Sayı 27, Ankara.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008), “*Bazı Sosyo-Ekonomik Ve Demografik Değişkenler İle İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması*”, Aile ve Toplum Dergisi, Sayı 4/13, Ankara.
- Şimşek, H. B. (2009), “*Ankara’nın farklı sosyoekonomik bölgelerinde yaşayan aile bireylerinin aile ilişkilerini algılama durumları*”, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 25, Ankara.
- Taylan, H.H. (2009), “*Türkiye’de Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler*”, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 22, Konya.
- Tezel, A. (2004), “*Aile İçi İletişim*”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, ISSN:1303-5134.
- Yazıcı Ö. Gündüz Y. (2010), “*Etkili Eğitim Denetiminde Yaşanan İletişim Engelleri ve Bu Engelleri Aşma Yolları*”, Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi, Sayı 3
- Yılmaz, T. Kalkan, M. (2010), “*Evlilik Öncesi ilişkileri Geliştirme Programının Çiftlerin ilişki Doyumuna Etkisi*”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/Educational Sciences: Theory & Practice, Sayı 10/3.

Diğer Yayınlar

- Akyürek, A. (1990), “*Aile Tedavisi ve Sosyal Hizmet*”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Canel, A.N. (2007), “*Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu Ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Ana Bilim Dalı, Eğitim Bilimleri Bilim Dalı, İstanbul.
- Genç, Y. (2016), “*Eşler Arası Sorunların Oluşumunda İletişimin Rolü*”, 1. Uluslararası İletişim, Edebiyat, Müzik ve Sanat Çalışmalarında Güncel Yaklaşımlar Kongresi, 24-25 Mart, Kocaeli Wellborn Hotel.
- Kantarıcı, D. (2009), “*Evli Bireylerin Bağlanma Stillere Göre Adatma Eğilimleri Ve Çatışma Yönetim Biçimlerinin İncelenmesi*”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek lisans Tezi, İstanbul.

- Polat, D. (2006), “*Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Taylan, H.H. (2016), “*Sakarya Üniversitesi Öğrencileri Penceresinden Türkiye’de Aile İçi Sorunlar*”, Uluslar Arası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi,22-226 Ağustos, İCPESS-İSTANBU 2016- Beşiz yayınları, Sakarya
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ATHGM). (2011). Türkiye Aile Yapısı Araştırması 2011. Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 02, Çizge, İstanbul.
- TÜİK.(2016), “Aile Yapısı Araştırması, 2016 Haber Bülteni”, Sayı:21869, et; 18.01.2017
- Yılmaz, M. (2007), “*Periton Diyalizi Tanısı Alan Hastaların Cinsel Davranışlarının Belirlenmesi*”, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK 1- Katılımcı Anket Formu

Sayın katılımcı,

Bu çalışmada, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Hizmet Yüksek Lisans programında yürütülen tez çalışması kapsamında evliliğinizde eşinizle yaşadığımız aile içi iletişim bozuklarının aile üzerine etkisini incelemek amacıyla kişisel bilgilerinizle ilgili bir form ve ölçekler bulunmaktadır.

Samimi cevaplar vermeniz yürütülen bilimsel çalışmanın sonuçları açısından önem taşımaktadır.

Katıldığınız için teşekkür ederim.

Doç. Dr. Yusuf GENÇ
Danışman

Seda V. BAKİ
Araştırmacı

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2) Yaşınız

18-22 23-30 31-40 41-50 50++

3) Eğitim Durumunuz

Okur-yazar değil Okur-yazar İlköğretim Ortaöğretim
 Lise Üniversite Yüksek lisans/doktora

4) Mesleğiniz

Memur İşçi Esnaf Çiftçi Ev Hanımı
 Diğer.....

5) Ailenizin toplam aylık geliri

500-1400 TL 1400-2000 TL 2000 -3000 TL
 3000-5000TL 5000++ TL

6) Eşinizle nasıl evlendiniz?

Görücü usulü Anlaşarak Diğer.....

7) Kaç yıllık evlisiniz?

1-3 4 -6 7-9 10

AİLE DEĞERLENDİRME ANKETİ

	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Herhangi bir sıkıntınız veya üzüntünüz olduğunda eşinizle paylaşır mısınız?			
Sevgi, şefkat, sadakat gibi olumlu duyguları eşinize belli etmekte güçlük çeker misiniz?			
Eşinizin ne düşündüğü ne hissettiğiyle ilgilenir misiniz?			
Eşinizde meydana gelen psikolojik değişiklikleri fark eder misiniz?			
Aile içi sorumluluklar dışında da eşinizle birbirinize zaman ayırır mısınız?			
Bir problem olduğunda eşiniz bunu sizinle kolaylıkla paylaşabilir mi?			

	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum
Ailemizde aşırı soru sorma, yersiz şüphelerimiz ve tereddütlerimiz vardır.			
Eşimle karşılıklı olarak yapay ilgi gösterebiliyoruz.			
Konuşma ve izah etme olmadan, eşimin hareketlerini, düşüncelerini yorumlamaya ve tahmin etmeye çalışırım.			
Aile ve eşleri ilgilendiren konular üzerinde yüzeysel konuşuruz			
Eşime sık sık öneri de bulunurum ve kişisel düşüncelerimi kabul etmesini isterim.			
Can sıkıcı olaylar karşısında eşime suçlama, eleştirme,olumsuz değerlendirmeler yapabilirim.			
Fedakarlığın büyük bir kısmını karşı taraftan beklerim.			
Ailemizin içinde alay etme küçük düşürme fikirlere değer vermeme olabilir.			
Eşime söz ile baskı kurmaya çalışırım.			
Eşimle karşılıklı sorduğumuz sorulara her zaman mantıklı ve seviyeli karşılık vermeyebiliriz.			
Aile içinde kararları tek başıma verebilirim.			

AİLE DEĞERLENDİRME ANKETİ

1)Eşinizle aranızda tartışma yaratan nedenler nelerdir?

- a) Aileler arası anlaşmazlık
- b)Ekonomik sebepler
- c) Cinsel problemler
- d) İlgisizlik
- e) Alkol veya bağımlılık
- f) Kıskançlık
- g) İletişim problemleri
- h) Diğer...

2)Eşinizle ne sıklıkta tartışırsınız?

- a)Günde birkaç kez b) Haftada birkaç kez c) Ayda birkaç kez d) Yılda birkaç kez

3)Eşinizle tartıştığınız sorunları çözmeniz ne kadar zaman alır?

- a)1-2 saat b) 1-2 gün c) 1-2 hafta d) 1-2 ay

4)Tartışma sebebiyle ayrı geçirdiğiniz zamanlar olur mu?

- a)Evet olur b) Hayır olmaz

5)Eşinizle tartıştığınızda sorunları nasıl çözersiniz?

- a) Konuşarak sorunu çözeriz
- b) Hiç sorun olmamış gibi davranırız
- c) Bir süre hiç konuşmayız
- d) Münakaşa, kavga veya şiddetle
- e) Diğer.....

6)Evliliğiniz süresince eşinize psikolojik veya fiziksel şiddet uyguladığınız oldu mu?

- a) Her zaman b) Zaman zaman c) Hiçbir zaman

7)Ailenizin içerisinde mutluluk ve kendiniz gerçekleştirme ortamı var mıdır?

- a) Her zaman b) Zaman zaman c) Hiçbir zaman

8)Eşinizle beraber süreç içerisinde aile danışmanlığı aldınız mı?

- a) Hiç almadık b) Evlenmeden önce aldık c) Evliyken aldık

ÖZGEÇMİŞ

Seda VELİ BAKİ, 1991 Düzce doğumludur. İlk ve orta öğrenimini 2009 yılında Düzce’de, lisans öğrenimini 2014 yılında Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü’nde tamamlamıştır. Halen Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Programı’nda yüksek lisans öğrenimine devam etmektedir.